

Anjela BAURCIULU ♦ Angela CASIAN
Ion PĂRȚACHI ♦ Andrei PETROIA
Valeriu SAINSUS ♦ Dorin VACULOVSKI

BUGETAREA SENSIBILĂ LA GEN

Compendiu pentru studii de masterat

Academia de Studii Economice a Moldovei

Anjela BAURCIULU ♦ Angela CASIAN ♦ Ion PÂRȚACHI
Andrei PETROIA ♦ Valeriu SAINSUS ♦ Dorin VACULOVSKI

Bugetarea sensibilă la gen

Compendiu pentru studii de masterat

Chișinău 2018

Referenți:

Ludmila Cobzari, prof.univ., dr. hab. Decan Facultatea Finanțe, ASEM

Ana Gumovschi, conf.univ., dr. Prodecan Facultatea Finanțe, ASEM

Autori:

© *Anjela Baurciulu*, conf.univ., dr., ASEM (temele 2, 3, 7, 8)

© *Angela Casian*, conf.univ., dr., ASEM (temele 6, 9)

© *Ion Pârțachi*, prof.univ., dr., ASEM (temele 5, 10)

© *Andrei Petroia*, conf.univ., dr., ASEM (temele 11, 12)

© *Valeriu Sainsus*, conf.univ., dr., ASEM (tema 4)

© *Dorin Vaculovschi*, conf.univ., dr., ASEM (tema 1)

Coordonatori:

Andrei Petroia, conf.univ., dr., ASEM, coordonator în cadrul Acordului de cooperare

Elena Spînu, coordonatoare locală în Moldova a Proiectului regional BSG, UN Women

Design: *Sorin Ivasișin*

Tipar: *Nova Imprim*

Bugetare sensibilă la gen : Compendiu pentru studii de masterat / Anjela Baurciulu, Angela Casian, Ion Pârțachi, Andrei Petroia [et al.]; Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Chișinău : S. n., 2018 (Tipogr. „Nova Imprim”). – 112 p.

Bibliogr. la sfârșitul temelor. – 150 ex.

ISBN 978-9975-9821-9-1.

336.142.6:316.346.2(076.5)

B 89

Opiniile expuse în această lucrare aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al UN Women, Organizației Națiunilor Unite sau altor agenții afiliate, al Cooperării Austriece pentru Dezvoltare, Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, Guvernului Suediei și/sau al Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

Această publicație se distribuie gratuit. Dacă ați plătit pentru acest exemplar, vă rugăm să ne informați la adresa: unwcomda@unwomen.org.

Această publicație a compendiului pentru studii de masterat este editată împreună cu compendiul pentru studii de licență, precum și celei de-a 2-a ediții a manualului „Bugetare sensibilă la gen” pentru studii la ciclul II, masterat. Inițiativa respectivă de editare a compendiilor și a manualului, precum și de introducere a cursului privind bugetarea sensibilă la gen (BSG) în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), a fost posibilă grație suportului conceptual al Organizației Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), în baza acordului de cooperare dintre UN Women și ASEM. Această cooperare are loc în cadrul proiectului regional UN Women „Promovarea politicilor sensibile la dimensiunea de gen în Europa de Sud-Est, faza a II-a”, implementat în R. Moldova cu suportul financiar al Cooperării Austriece pentru Dezvoltare (ADC).

Proiectul regional „Promovarea politicilor sensibile la dimensiunea de gen în Europa de Sud-Est, faza a II-a” este implementat de UN Women în Albania, Bosnia și Herțegovina, Fosta Republica Iugoslavă a Macedoniei și Republica Moldova, cu suportul financiar al Cooperării Austriece pentru Dezvoltare și Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare. Proiectul contribuie la implementarea angajamentelor naționale și internaționale privind egalitatea de gen, prin integrarea BSG în sistemele naționale și locale de planificare și bugetare, consolidarea capacităților autorităților centrale și locale în utilizarea instrumentelor bugetării sensibile la gen în procesele de planificare și bugetar, precum și consolidarea capacităților actorilor non-guvernamentali pentru a responsabiliza guvernele cu privire la angajamentele asumate în domeniul egalității de gen, folosind BSG ca instrument de bază.

Sumar

Acronime	7
Cuvânt înainte.....	8
Aspecte metodologice.....	9
1. Aspecte conceptuale și teoretice privind genul.....	10
Scopul și obiectivele	10
1.1. Genul social. Noțiuni generale	10
1.2. Roluri și stereotipuri de gen	12
1.3. Teorii sociologice despre gen.....	13
Bibliografie.....	13
2. Integrarea dimensiunii de gen – strategia de transformare a politicilor și generare a egalității de gen în societate	14
Scopul și obiectivele	14
2.1. Cadrul istoric și conceptual privind abordarea integratoare a egalității de gen	15
2.2. Rezultatele promovării și direcțiile strategice privind asigurarea egalității de gen pe plan mondial.....	16
Studii de caz	20
Bibliografie.....	21
3. Strategii și politici de promovare a egalității de gen în Republica Moldova.....	23
Scopul și obiectivele	23
3.1. Cadrul legal și instituțional privind promovarea egalității de gen în Republica Moldova.....	24
3.2. Rezultatele promovării și progresul înregistrat în asigurarea egalității de gen în Republica Moldova.....	25
Studii de caz.....	28
Bibliografie:	29
4. Esența și conținutul intersecțiilor demografice ale aspectelor de gen în cadrul societății	30
Scopul și obiectivele	30
4.1. Aspecte de gen prin prisma esenței, particularităților și tendințelor demografice în Republica Moldova	30
4.2. Evoluția asimetriei de gen în structura demografică a populației Republicii Moldova ..	31
4.3. Revoluția gender și profunzimea sensibilității la gen	34
Bibliografie.....	34

5. Statistica de gen	35
Scopul și obiectivele	35
5.1. Necesitatea statisticii de gen	35
5.2. Conceptul indicatorilor de tip gender	37
5.3. Sistemul indicatorilor sensibili la gen utilizați la nivel internațional	38
5.4. Setul armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen în Republica Moldova . .	38
Studii de caz	39
Bibliografie	40
6. Analiza de gen – aspecte teoretice și metodologice	41
Scopul și obiectivele	41
6.1. Necesitatea și scopul analizei de gen, participanții și beneficiarii ei	41
6.2. Metodologia analizei de gen: modele, obiective și etape	45
Studii de caz	50
Bibliografie:	51
7. Promovarea abordării integratoare a egalității de gen în cadrul politicilor publice	53
Scopul și obiectivele	53
7.1. Conținutul, sfera de cuprindere și clasificarea politicilor publice sub aspect de gen . .	54
7.2. Principiile de bază și modalitățile de integrare a egalității de gen în politicile publice . .	55
Studii de caz	57
Bibliografie	58
8. Bugetarea sensibilă la gen – cadru determinant în fundamentarea politicilor economice și sociale	60
Scopul și obiectivele	60
8.1. Corelațiile dintre politica macroeconomică și egalitatea de gen	61
8.2. Obiectivele și condițiile implementării bugetării sensibile la gen	63
8.3. Mecanismul inițierii și promovării egalității de gen în cadrul macrobugetării	65
Studii de caz	66
Bibliografie	67
9. Evaluarea politicilor și analiza bugetelor sub aspectul sensibilității la gen	68
Scopul și obiectivele	68
9.1. Evaluarea impactului de gen ca parte a procesului de integrare a dimensiunii de gen	68
9.2. Instrumente și modele de analiză a sensibilității bugetului la gen	70
9.3. Corelarea analizei de gen cu etapele procesului bugetar	71
Studii de caz	71
Bibliografie	73

10. Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen	74
Scopul și obiectivele	74
10.1. Formarea bazei de indicatori economici, sociali și demografici necesari statisticii bugetare sensibile la gen	75
10.2. Sistematizarea indicatorilor statisticii bugetare sensibile la gen	77
10.3. Utilizarea statisticii în cadrul bugetelor sensibile la gen.	79
Studii de caz	80
Bibliografie	82
 11. Procesul de bugetare sensibil la dimensiunea de gen.	 84
Scopul și obiectivele	84
11.1. Particularitățile bugetului sensibil la dimensiunea de gen.	85
11.2. Modalități de integrare a dimensiunii de gen în procesul bugetar	89
11.3. Responsabilitățile participanților la procesul bugetar sensibil la gen	91
Studii de caz	94
Bibliografie	95
 12. Încadrarea indicatorilor sensibili la gen în bugetarea pe programe	 97
Scopul și obiectivele	97
12.1. Cadrul logic de integrare a egalității de gen în programe și proiecte	98
12.2. Bugetarea sensibilă la gen prin prisma programelor și indicatorilor de performanță	100
12.3. Integrarea indicatorilor sensibili la gen în cadrul bugetării pe programe.	104
Studii de caz	108
Bibliografie	111

Acronime

APC	Administrația Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
BASS	Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BBPP	Bugetare în Baza Programelor de Performanță
BL	Buget Local
BGC	Bugetele gospodăriilor casnice
BNS	Biroul Național de Statistică
BSG	Buget sensibil la gen
BS	Bugetul de stat
CBGC	Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice
CBTM	Cadrul Bugetar pe Termen Mediu
CEDAW	Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeii
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
FAOAM	Fonduri de Asigurări Obligatorie de Asistență Medicală
GC	Gospodărie casnică
GEI	Gender Equity Index (indicele echității între genuri)
GGI	Gender Poverty Index (indicele sexospecific al sărăciei)
GSA	Gender Self Assessment (autoevaluarea gender)
FIPF	Federația internațională de planificare a familiei
IDU	Indicele dezvoltării umane
IPF	Indicele de participare a femeilor
ISDU	Indicele sexo-specificat al dezvoltării umane
IWDA	International Women's Development Agency (Agenția internațională de dezvoltare pentru femei)
MF	Ministerul Finanțelor
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS	Ministerul Sănătății
OCDE	Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
ODD	Obiectivele de Dezvoltare Durabilă
ONG	Organizații non-guvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produsul Intern Brut
PPAs	Participatory Poverty Assessments' (Evaluarea participativă a sărăciei)
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
UNDESA	Departamentul afacerilor economice și sociale al Națiunilor Unite
UNWOMEN	United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women
WBI	World Bank Institute

Cuvânt înainte

Bugetarea sensibilă la gen (BSG) presupune abordarea integratoare a egalității de gen în procesul bugetar, ceea ce prevede determinarea și examinarea sistematică a impactului bugetului asupra femeilor și bărbaților, fiind coroborată cu analiza și ajustarea politicilor necesare în vederea reducerii disparităților de gen.

Introducerea disciplinei „Bugetare sensibilă la gen” la Ciclul II, Masterat, în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei reprezintă o etapa-cheie, inteligibilă și competitivă, în realizarea obiectivelor de dezvoltare sustenabilă în strânsă colaborare cu autoritățile administrației publice din Republica Moldova. Eforturile de formare a capacității instituționale trebuie susținute prin intermediul unei instituții de învățământ superior, acreditate, cu potențial științific și metodic-didactic remarcabil, cum este Academia de Studii Economice a Moldovei. ASEM este printre primele instituții de învățământ superior din cadrul țărilor din spațiul CSI, care a inclus disciplina „Bugetare sensibilă la gen” în Curriculumul universitar la Ciclul II, Masterat, la programele de master „Finanțe publice și fiscalitate” și „Contabilitate și audit în instituțiile publice” în calitate de curs obligatoriu.

Introducerea disciplinei BSG la ciclul II, masterat profesional și academic prestate de Academie se înscrie într-o succesiune logică a continuării eforturilor cadrelor didactice de integrarea subiectelor privind egalitatea de gen în știință economică de excelență.

Compendiul pentru studii de masterat se prezintă sub forma unei lucrări metodic-didactice, elaborat în baza manualului „Bugetarea Sensibilă la Gen” care prezintă sub forma schematică, ușor perceptibilă, sinteza principalelor aspecte teoretice, precum și aspecte practice sub forma studiilor de caz pe baza datelor reale social-economice ale Republicii Moldova. Compendiul poate fi consultat la studierea diverselor aspecte ale finanțelor publice, gestiunii financiare a sectorului public, gestiunii finanțelor publice locale, a metodelor și tehnicilor de bugetare, elaborării de strategii și politici publice etc.

Materialele din lucrare pot constitui un suport bibliografic în procesul didactic din instituțiile de învățământ superior, precum și pot fi utilizate în activitatea instituțiilor publice implicate în activitățile privind promovarea abordării integratoare a dimensiunii de gen în procesul bugetar.

În speranța că această lucrare va avea impact pozitiv asupra formării unor economiști valoroși, dorim să aducem sincere mulțumiri pentru suportul acordat de UN Women și ADA la elaborarea materialelor incluse în compendiu și manual.

Autorii

Aspecte metodologice

Compendiul privind Bugetarea sensibilă la gen conține informație relevantă, care reflectă experiența în domeniul BSG din diferite țări, experiențe care vor fi co-raportate la realitățile din Republica Moldova. Pentru fiecare temă, sunt prezentate: scopul și obiectivele, bibliografia, sinteza sub aspect de texte, tabele și scheme încadrate în slide-uri de prezentări, studii de caz rezolvate și studii de caz spre rezolvare prevăzute pentru activitatea individuală și în grup. În calitate de suport obligatoriu necesar studierii, este considerat manualul „Bugetare sensibilă la gen” și informațiile bazelor de date ale ASEM, UN Women, ONU și ale Institutului European pentru Egalitatea de Gen (EIGE) etc.

Metodele și modalitățile folosite pentru furnizarea informațiilor și generarea cunoștințelor, în cadrul lecțiilor, trebuie să implice influențarea activă a atitudinilor și valorilor, formând abilitatea și dorința de a acționa.

Se vor îmbina, în mod specific, pentru diferitele situații, metode și procedee interactive, cum sunt:

- frontal, în grup și individual;
- dezbateri;
- brainstorming;
- investigația;
- argumentarea și contraargumentarea;
- învățarea academică independentă;
- studiu de caz;
- proiecte în grup.

Metodele participative sunt folosite pentru a acorda participanților oportunitatea de a învăța unul de la altul, înlăturând barierele organizaționale. Sunt importante sarcinile în cadrul cărora participanții efectuează activități orientate pe acțiuni, ce vizează problematica studiată.

Conform planului de învățământ la Ciclul II, Masterat, 2016, pe baza programelor „Finanțe publice și fiscalitate” și „Contabilitate și audit în instituțiile publice” și a curriculumului elaborate la disciplina BSG, numărul total de ore prevăzut constituie 20/28 ore pentru curs și 12/16 ore pentru seminar, respectiv. Se recomandă ca timpul necesar pentru studierea fiecărei teme să fie de cel puțin 2 ore academice.

Tema 1.

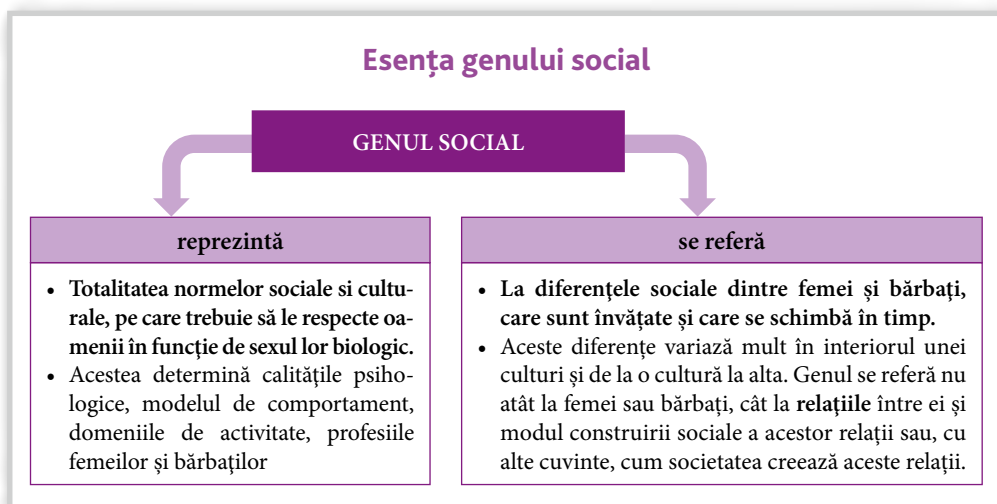
Aspecte conceptuale și teoretice privind genul

Scopul și obiectivele

SCOPUL: inițierea studenților în problema relațiilor sociale dintre femei și bărbați și modul în care ele sunt interpretate prin prisma conceptului de gen social, precum și măsură în care diferențele dintre femei și bărbați se transformă în inegalități (inechități).

- OBIECTIVELE:**
- Definirea conceptului de gen social;
 - Explicarea mecanismului de transformare a diferențelor biologice dintre femei și bărbați în diferențe și inegalități sociale;
 - Explicarea comportamentelor bărbaților și femeilor, precum și a relațiilor sociale dintre ei prin prisma conceptelor de roluri și stereotipuri de gen;
 - Prezentarea teoriilor principale, tradiționale și moderne referitoare la gen;
 - Explicarea cauzelor declanșării mișcării feministe și prezentarea etapelor de dezvoltare a mișcării feministe;
 - Explicarea diferențelor dintre feminism și egalitatea de gen.

1.1. Genul social. Noțiuni generale

DEOSEBIRI

Sex

- este utilizat pentru a contura particularitățile anatomice și fiziologice ale oamenilor în baza cărora aceștia se divizează în bărbați și femei
- (ca particularități biologice) era considerat factorul principal al diferențelor dintre femei și bărbați; totodată, se observă că, din punct de vedere biologic, între femei și bărbați sunt mai multe asemănări decât deosebiri
- unica și cea mai importantă deosebire biologică între femei și bărbați constă în rolul lor de reproducere a urmașilor
- nu explică deosebirile rolurilor sociale ale femeilor și bărbaților în societate
- determinat biologic
- se referă la caracteristici fizice, cromozomiale și fiziologice
- în cele mai multe cazuri, omul se naște cu sexul determinat, fie bărbat, fie femeie
- nu poate fi schimbat (fără intervenții externe)
- același în toate culturile; independent de factori sociali

gen

- nu este o altă variabilă ce trebuie, pur și simplu, luată în considerare, cum ar fi vârsta sau nivelul de educație, ci un sistem ierarhic, ce creează inegalități afectând toate aspectele sociale
- nu se referă doar la femei, dar la relații de putere între femei și bărbați
- se intersectează cu alte axe ale ierarhiei sociale – origine etnică, statutul social, orientare sexuală etc. – pentru a produce diverse grupuri de femei și bărbați
- este învățat, nu este „natural”
- comportamente, convingeri și atitudini atribuite de societate
- ceea ce este considerat adecvat pentru bărbați și femei, se poate schimba în timp și în funcție de contextul sociocultural
- se intersectează cu alte variabile sociale ce generează, de asemenea, inegalități: clasă socială, etnie, naționalitate, orientare sexuală, statut de migrator, handicap etc.
- generează identități, așteptări și oportunități diferite
- creează relații de putere și inegalități între genuri;
- inegalitățile funcționează la mai multe niveluri: micro (individual, familie), mezo (interpersonal), macro (instituțional)

1.2. Roluri și stereotipuri de gen

Considerații privind stereotipuri de gen

roluri de gen

sistem social al egalității genurilor

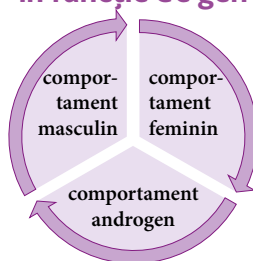
reguli de comportament: un „bărbat adevărat” sau o „femeie adevărată”

„bărbătescul” vs „femeiescul”

rolurile, normele, valorile, trăsăturile caracterului sunt impuse de societate femeilor și bărbaților

calitățile psihologice, formele de activitate, profesiile oamenilor în dependență de sexul biologic

Considerații privind comportamentele psihologice în funcție de gen

Tipuri de discriminare de gen

DISCRIMINARE DIRECTĂ

- tratarea mai puțin favorabilă unei persoane de un anumit sex/gen pe motive de apartenență la acel sex, comparativ cu tratarea unei persoane de alt sex/gen în situații, contexte similare;
- este o formă de discriminare vizibilă, de cele mai multe ori ușor de identificat și documentat

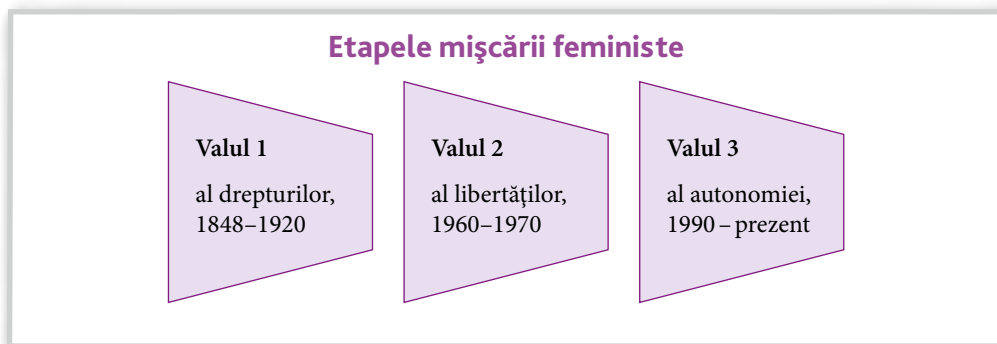
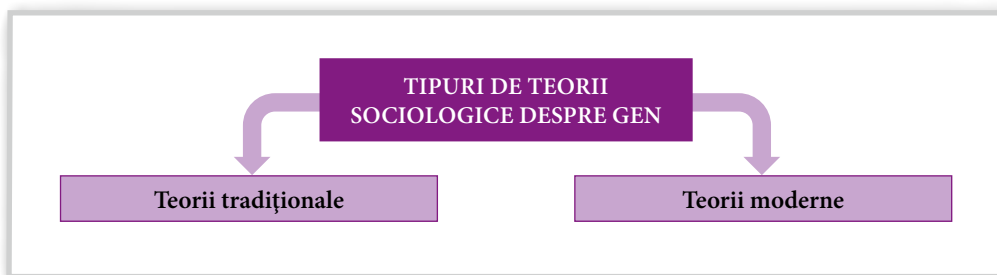
DISCRIMINARE INDIRECTĂ

- aplicarea de prevederi, criterii sau practici, în aparență neutre, care, prin efectele pe care le generează, afectează persoanele de un anumit sex;
- această formă subtilă poate trece neobservată, este mai greu de documentat fiind, uneori, considerată naturală

DISCRIMINARE POZITIVĂ

- tratament, reguli, legi, politici care favorizează femeile pentru că sunt femei (este vorba, de exemplu, de alocarea unui număr special de locuri pentru fete la Academia Militară);
- la nivelul Uniunii Europene, există o recomandare față de partide, prin care se încurajează aplicarea sistemului de cote pentru bărbați și femei

1.3. Teorii sociologice despre gen

Bibliografie

1. LORBER Judith, *Gender Inequality. Feminist Theories and Politics*, Fourth Edition, Graduate Center and Brooklyn College City University of New York New York, Oxford University Press, 2010.
2. ТОМПСОН Джейн Л., ПРИСТЛИ Джудит. Социология: Вводный курс/Пер., с англ. - М."Фирма „Издательство АСТ”; Львов: „Инициатива”, 1998.
3. VLĂSCEANU Lazăr (coord.) *Manual de Sociologie*, Capitolul „Gen și societate” de Laura Grunberg B. Polirom, 2010.
4. BAURCIULU Anjela, BELOSTECINIC Marina, CASIAN Angela, PĂRȚACHI Ion, PETROIA Andrei. *Bugetare sensibilă la gen*, Manual, Chișinău ASEM, 2009.
5. BODRUG-LUNGU Valentina. *Sensibilizarea de gen a populației*. Chișinău, USM. 2007.102 p.
6. PETROZZIELLO Allison J.. *Gender în mișcare. Abordarea legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva gender*. Manual de formare, Santo Domingo, , UN WOMEN, 2013
7. BOCIOC Florentina, DIMITRIU Doina, TEȘIU Roxana, VĂILEANU Cristina, *Gender mainstreaming. Metode și instrumente*. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen, B. CPE, 2004.
8. VĂILEANU Cristina, RUSU Viorica, CANTARJI Vasile, *Ghidul utilizatorului statisticilor de gen*, Chișinău, BNS, 2008.

Tema 2. Integrarea dimensiunii de gen – strategia de transformare a politicilor și generare a egalității de gen în societate

Scopul și obiectivele

SCOPUL: formarea competențelor teoretice fundamentale privind abordarea integratoare a dimensiunii de gen în baza actelor și documentelor organismelor internaționale, precum și a competențelor aplicative de analiză a progreselor obținute în asigurarea egalității de gen pe plan mondial și regional.

- OBIECTIVELE:**
- Să descrie cadrul istoric privind evoluția abordărilor privind aspectele de gen;
 - Să definească și să explice conceptul de abordare integratoare a egalității de gen;
 - Să cunoască principalele concluzii formulate în cadrul Conferinței Internaționale a ONU cu privire la Condiția Femeilor organizată la Beijing în 1995 (Platforma de Acțiune);
 - Să prezinte principalele tratate și strategii privind promovarea egalității de gen la nivelul Uniunii Europene;
 - Să prezinte sinteza principalelor rezultate și progresele realizate la 20 de ani de la adoptarea Convenției de la Beijing din 1995;
 - Să prezinte sinteza rezultatelor ODM-3 „Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor” pentru perioada 2000-2015;
 - Să cunoască concepte definitorii care stau la baza metodologiei de estimare a Indicelui Decalajului de Gen Global;
 - Să prezinte 4 categorii fundamentale ce analizează Indicele Decalajului de Gen Global;
 - Să descrie modul de evaluare și de monitorizare a progreselor în cadrul Uniunii Europene;
 - Să prezinte principalele domenii de evaluare a egalității de gen în cadrul indicatorului compozit Indicele Egalității de Gen la nivelul Uniunii Europene.

2.1. Cadrul istoric și conceptual privind abordarea integratoare a egalității de gen

Evoluția abordărilor privind aspectul de gen

Declarația Universală a Drepturilor Omului în 1948	– anii 40-60	Egalitatea de gen
CEDAW în 1979 Sporirea nivelului de participare a femeilor și eliminarea tuturor formelor de discriminare.	– anii 70-80	Echitatea și eficacitatea
Platforma de Acțiuni, Beijing în 1995 Promovarea pe plan internațional a politicilor integratoare privind egalitatea de gen	– anii 90	Gender Mainstreaming
ONU – Obiective de Dezvoltare ale Mileniului, 2000-2015 UE – Pactul european pentru egalitatea de gen, 2006-2010 UE – Strategia pentru egalitatea între femei și bărbați, 2010-2015 UE – Pactul european pentru egalitatea de gen, 2011-2020 ONU – Obiective de Dezvoltare Sustenabilă, 2016-2030		– anii 2000...

Definiții ale abordării integratoare a egalității de gen

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, Platforma de Acțiune de la Beijing, 1995

Abordarea integratoare a egalității de șanse între femei și bărbați a fost girată și subliniată drept abordarea prin care vor fi atinse obiectivele cuprinse în fiecare dintre domeniile sale critice de interes, astfel: "... guvernele și alți actori trebuie să promoveze o politică activă și vizibilă de integrare a perspectivei de gen în toate politicile și programele astfel, încât să se realizeze o analiză a efectelor lor asupra femeilor și, respectiv, bărbaților, înaintea luării deciziilor."

UNIUNEA EUROPEANĂ. Definiția dată de Consiliul Europei:

Abordarea integratoare constă în (re)organizarea, ameliorarea și evaluarea proceselor de luare a deciziilor în scopul încorporării perspectivei egalității între femei și bărbați în toate domeniile și la toate nivelurile, de către factorii implicați, în mod obișnuit, în aplicarea în practică a politicilor.

Complexitatea abordării integratoare de gen

Dimensiunea
verticală

asumarea clară a strategiei
ca un act de voință politică
și din implicarea structuri-
lor/actorilor de decizie în
toate etapele procesului de
reformă socială

Dimensiunea orizontală

se referă la nivelul de dezvoltare al capacităților de infrastructură (utilitățile de transport, comunicații etc.) și al celor privind resursele necesare (umane, materiale, financiare, informative/documentare)

2.2. Rezultatele promovării și direcțiile strategice privind asigurarea egalității de gen pe plan mondial

Rezultatele promovării egalității de gen

Rapoartele
privind
promovarea
egalității de
gen, 2015

Raport privind aplicarea Platformei de la Beijing 1995-2015 (Beijing+20)

Raportul privind realizarea Obiectivelor Milenare de Dezvoltare 2000-2015

Raportul privind decalajul de gen (Global Gender Gap Report)

Raportul privind egalitatea de gen la nivelul Uniunii Europene

I. Rezultatele aplicării Platformei de la Beijing în perioada 1995-2015*

Domeniile vizate în Platforma de la Beijing	Regiuni	Documentele Comisiei Economice pentru Europa
• sărăcia; • educația; • sănătatea; • violența; • conflictele armate; • economia; • puterea și procesul de luare a deciziilor; • mecanismele instituționale; • drepturile omului; • mass-media; • mediul; • fetele.	• Economic Commission for Africa (ECA) • Economic Commission for Europe (ECE) • Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) – • Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) • Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA)	• Raportul Beijing +20 – Revizuire a progresului: sinteza regională • Revizuire a Progresului Regional: realizări și provocări în promovarea egalității de gen în regiunea ECE în funcție de țară • Politici economice și sociale sensibile la gen privind sprijinirea emancipării femeilor și a fetelor din regiunea EC • Prevenirea și eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor din regiunea Europa și Asia Centrală • Tendințe privind egalitatea de gen • 20 de ani de integrare a dimensiunii de gen: Lecții învățate pentru Agenda post-2015

* Sesiunea a 59-a a Comisiei privind Statutul Femeilor al ONU, 2015. 164 de țări s-au angajat în promovarea statutului femeilor

Accelerarea progresului: 5 domenii globale

1. Transformarea normelor sociale discriminatorii și a stereotipurilor de gen;
2. Transformarea economiei în vederea realizării egalității de gen și a dezvoltării durabile;
3. Asigurarea participării depline și egale a femeilor în procesul decizional la toate nivelurile;
4. Creșterea semnificativă a investițiilor în egalitatea de gen, prin reorientarea politicilor fiscale și monetare;
5. Consolidarea responsabilității pentru egalitatea de gen și realizarea drepturilor omului, ale femeilor și fetelor.

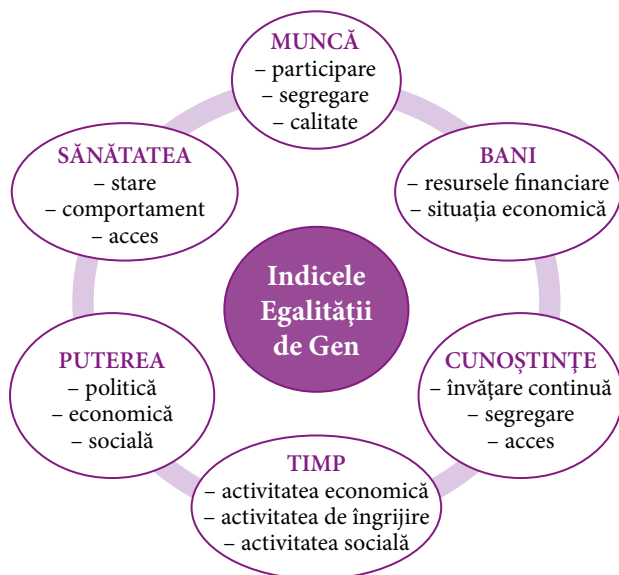
II. Realizarea Obiectivelor Milenare de Dezvoltare 2000–2015

Principalele ținte al ODM-3	Sinteza rezultatelor în 2015
Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar educație, de preferință până în 2005.	În cadrul regiunilor în curs de dezvoltare, indicele de paritate de gen fiind de 0,98 în învățământul primar și cel secundar, iar în învățământul terțiar este de 1,01 în anul 2015.
Accesul femeilor la locurile de muncă plătite continuă să se extindă.	În anul 2015, 41% dintre femei au locuri de muncă plătite în alte domenii (în afara sectorului agricol), comparativ cu 35% în 1990.
Femeile rămân dezavantajate pe piața forței de muncă.	La nivel global, <i>femeile câștigă cu 24% mai puțin</i> decât bărbații, cu cele mai mari disparități găsite în Asia de Sud (cu 33 %) și Africa de Sud (cu 30%). Din 92 de țări, în 78 de țări, femeile cu studii superioare au rate mai mari de șomaj, decât bărbații cu educație similară.
Reprezentarea politică a femeilor a crescut, dar atingerea parității rămâne un obiectiv îndepărtat.	În ultimii 20 de ani, în 174 de țări, proporția medie globală de femei în parlament aproape s-a dublat în aceeași perioadă, în creștere de la 11%, în 1995, la 22%, în 2015. În medie, la fiecare <u>5 membri bărbați</u> revine doar o singură femeie.

III. Raportul privind decalajul de gen la nivel mondial (Global Gender Gap report)

Categorii fundamentale	Indicatori de estimare
1. Participarea economică și oportunitate	1. Decalajul de participare (ratele de participare pe piața forței de muncă); 2. Diferența de remunerare: a. raportul dintre femei și bărbați privind veniturile câștigate; b. egalitatea salarială pentru munca similară. 3. Diferența în avansare: 4. Raportul dintre femei și bărbați printre legislatori, înalți funcționari și manageri; 5. Raportul dintre femei și bărbați în rândul lucrătorilor tehnici și profesionali.
2. Nivelul de educație	Raporturi dintre fete și băieți, femei și bărbați 1. În educație primară; 2. În educație secundară; 3. În educație la nivel terțiar.
3. Sănătate și supraviețuire	1. Raportul între sexe la naștere; 2. Decalajul de speranța de viață sănătoasă dintre femei și bărbați.
4. Abilitate (putere) politică	1. Raportul dintre femei și bărbați în poziții de nivel ministru; 2. Raportul dintre femei și bărbați în poziții parlamentare; 3. Raportul dintre femei și bărbați privind numărul de ani de mandat executiv (prim-ministru sau președinte) pentru ultimii 50 de ani.

IV. Abordarea interagitoare privind egalitatea de gen la nivelul Uniunii Europene

Indicele Egalității de Gen pe domenii, progresul înregistrat în perioada 2005–2012

Domeniul	2005	2010	2012
Muncă	61,1	62,2	61,9
Bani	64,1	67	67,8
Cunoștințe	52,1	49,1	49,1
Timp	41,5	37,6	37,6
Putere	31,4	37,9	39,7
Sănătate	87,8	90	90
Indicele egalității de gen UE 28	51,3	52,4	52,9

Sursă: The Gender Equality Index 2015 Report, Measuring gender equality in the European Union 2005-2012, p.12

Angajamente și acțiuni de reducere a diferențelor de gen

Principalele angajamente	Măsuri pentru reducerea diferențelor de gen
Reducerea decalajelor de gen pe piață forței de muncă și în sfera protecției sociale	– asigurarea ocupării femeilor pe piața forței de muncă; – eliminarea stereotipurilor și promovarea egalității de gen; – asigurarea remunerării egale; – promovarea emancipării femeilor în viața politică și economică, – creșterea numărului de femei în mediul de afaceri ; – încurajarea partenerilor sociali și a întreprinderilor în aplicarea inițiativelor în favoarea egalității de gen; – promovarea participării egale a femeilor și bărbaților în procesele decizionale.
Promovarea echilibrului muncă-viață pentru femei și bărbați pe tot parcursul vieții	– servicii de îngrijire a copiilor adecvate, accesibile și de înaltă calitate; – servicii și facilități de îngrijire pentru alte persoane aflate în întreținere; – programele de lucru flexibile și diversificarea formelor de concediu atât pentru femei, cât și bărbați.
Combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor	– realizarea strategiilor la nivel național și UE în vederea eliminării violenței; – consolidarea acțiunilor de prevenire a violenței asupra femeilor; – creșterea responsabilităților bărbaților și băieților în procesul de eradicare a violenței împotriva femeilor.

Studii de caz

Pe baza datelor din Raportul Global Gender Gap Report 2015, selectați și efectuați analiza comparativă a pozițiilor privind egalitatea de gen (Indicele Decalajului de Gen) pentru următoarele țări din regiune: Ucraina, Rusia, România, Ungaria.

REZOLVARE:

Țări	Participarea economică și oportunitate	Nivelul de educație	Sănătate și supraviețuire	Abilitare (putere) politică	Indicele Decalajului de Gen	Locul ocupat din 145 (țări)
Ucraina	0.731	1	0.979	0.098	0.702	67
Rusia	0.731	1	0.979	0.066	0.694	75
România	0.708	0.994	0.979	0.09	0.693	77
Ungaria	0.685	0.991	0.979	0.035	0.672	99

Amplerea decalajelor naționale privind egalitatea de gen este rezultatul combinat al diferitelor variabile socio-economice, politice și culturale. Astfel, din analiza datelor selectate în tabel, constatăm următoarele:

- a) Indicele Decalajului de Gen reflectă faptul că cea mai bună poziție cu 0,702 și locul 67 se prezintă în Ucraina; Rusia și România au decalajele de gen apropiate, ceea ce le plasează pe locurile 75 și 77 cu indicii de 0,694 și, respectiv de 0,693; cel mai mare decalaj se înregistrează în Ungaria, care este plasată pe locul 99 cu indicele global de 0,672;
- b) În toate țările analizate la categoria fundamentală *Sănătate și supraviețuire*, s-a înregistrat aceeași mărime a indicelui de 0,979;
- c) Pentru categoria fundamentală *Nivelul de educație*, se prezintă cel mai mare nivel de egalitate, mărimea căruia este de 1 pentru Ucraina și Rusia, în timp ce în România și Ungaria indicele este aproape de paritate 1, fiind de 0,994 și 0,991, respectiv.
- d) *Participarea economică și oportunitate* prezintă decalajul de gen mai ridicat în Ungaria cu mărimea de 0,685 și în România cu nivelul de 0,708; pentru Ucraina și Rusia mărimea indicelui este aceeași de 0,731;
- e) Cele mai scăzute valori sunt înregistrate la categoria fundamentală *Abilitare (putere) politică*, care nu atinge nici mărimea de 0,1. Astfel, cel mai ridicat decalaj de gen este în Ungaria cu indicele de 0,035; în Rusia decalajul de gen constituie 0,066; în timp ce în Ucraina și România indicele se apropie de 0,1, fiind de 0,098 în Ucraina și de 0,09 pentru România.

În concluzie, cele mai ridicate decalaje, în toate țările analizate, vizează 2 categorii: *Abilitare (putere) politică* cu cel mai ridicat decalaj de gen și *Participarea economică și oportunitate*, care înregistrează niveluri peste 0,6.

Studii de caz pentru rezolvare

1. Analizați noua Agenda de Dezvoltare Sustenabilă 2030 a ONU, stabilită în cadrul Sesiunii 59 a Adunării Generale a ONU din 12 august 2015, unde din 17 obiective globale, *obiectivul nr.5* continuă eforturile întreprinse până în prezent și vizează: „Realizarea egalității de gen și abilitarea tuturor femeilor și fetelor”. Examinați, descrieți și explicați cele 9 ținte complexe și multidimensionale prevăzute în acest obiectiv. Acest obiectiv prevede.
2. Pe baza datelor din Raportul privind Indicele Egalității de Gen pentru 28 de țări ale Uniunii Europene, selectați și efectuați analiza comparativă a pozițiilor privind egalitatea de gen pentru următoarele țări: România, Suedia, Spania și Ungaria. Raportul este disponibil pe: <http://eige.europa.eu/gender-statistics/gender-equality-index/2012/domain/>

Bibliografie

1. A practical guide to integrating the gender perspective into a policy/programming cycle. Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
2. BAURCIULU, A.; BELOSTECINIC, M., CASIAN, A.; PĂRȚACHI, I.; PETROIA, A. *Bugetare sensibilă la gen*. Chișinău, ASEM, 2009.
Disponibil: http://genderbudgets.ru/biblio/manual_redactie_1_mol.pdf
3. BOCIOC F., DIMITRIU D., TEȘIU R., VĂILEANU C., *Gender mainstreaming: metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, București, CPE 2004, Disponibil:

- <http://www.serviciilocale.md/download.php?file=cHVibGljL3B1YmxpY2F0aW9ucy8yNzYxM-DRfbWRfZ2hpZF9nbS5wZGY=>
4. BOMAN, A.; EKLUND, U.; LOFGREN, C. *Gender Mainstreaming Manual. A book of practical methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee*. Printed by Edita Sverige AB, Stockholm 2007.
Disponibil: <http://www.government.se/contentassets/3d89b0f447ec43a4b3179c4a22c370e8/gender-mainstreaming-manual-sou-200715>
 5. Gender mainstreaming in development programming. Guidance note. New York, 2014. Disponibil: <http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2014/gendermainstreaming-issuesbrief-en%20pdf.pdf?v=1&d=20150220T190747GDP> a poor measure of progress, say Davos economists, WEF 2016.
Disponibil: <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/gdp>
 6. Council of Europe (2004): Gender mainstreaming: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices - Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS), Directorate General of Human Rights, EG-S-MS (98) 2 rev. Disponibil: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG_S_MS_98_2_rev_en.pdf
 7. Conferința Mondială privind condiția femeilor, Nairobi, 1985. Disponibil: http://www.5wwc.org/conference_background/1985_WCW.html
 8. Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), din cadrul sesiunii ONU, adoptată în 1979. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/history.htm>
 9. European Pact for Gender Equality (2011-2020). Disponibil: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/119628.pdf
 10. Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system, ECOSOC, iulie 1997, capitolul IV. ECOSOC agreed conclusions, 1997/2.
Disponibil: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/ECOSOCAC1997.2.PDF>
 11. Platforma de Acțiune, Beijing 1995. Textul integral Disponibil: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>
 12. Raport privind realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)
Disponibil: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/the-millennium-development-goals-report-2015.html>
 13. Raport privind aplicarea Platformei de la Beijing 1995-2015 (Beijing+20)
Disponibil: <http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015>
 14. Rapoartele de progres al realizării Platformei de acțiuni, Beijing 1985. Disponibil: E/2005/27-E/CN.6/2005/11; E/2010/27-E/CN.6/2010/11
 15. Raportul privind decalajul de gen (Global Gender Gap Report)
Disponibil: <http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2015>
 16. Raportul privind egalitatea de gen la nivelul Uniunii Europene,
Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
 17. European Pact for Gender Equality (2011-2020). Disponibil: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/119628.pdf
 18. Sustainable Development site for more on 17 goals to transform our world. Disponibil: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

Tema 3.

Strategii și politici de promovare a egalității de gen în Republica Moldova

Scopul și obiectivele	
SCOPUL:	formarea competențelor analitice de sinteză a bazei legislative și de stabilire a situației reale privind promovarea egalității de gen în Republica Moldova, precum și a competențelor aplicative de analiză a progreselor obținute în asigurarea egalității de gen pe plan național.
OBIECTIVELE:	– Să cunoască cadrul legal privind promovarea egalității de gen în Republica Moldova; – Să cunoască scopul principal al Legii Republicii Moldova cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați; – Să prezinte domeniile de manifestare a egalității de șanse între femei și bărbați în contextul legislației Republicii Moldova; – Să cunoască cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați din Republica Moldova; – Să utilizeze reglementările și actele normative privind egalitatea de gen; – Să prezinte și să explice principalele rezultate și progresele realizate de Republica Moldova stabilite în cadrul Convenției de la Beijing; – Să enunțe domeniile vizate în promovarea egalității de gen în cadrul documentelor de politici naționale și internaționale; – Să prezinte sinteza progresului general, înregistrat în Republica Moldova, privind promovarea abordării integratoare a egalității de gen; – Să enumere segmentele problematice privind egalitatea de gen în Republica Moldova, determinate în cadrul rapoartelor; – Să cunoască și să explice prioritățile-cheie privind asigurarea egalității de gen în Republica Moldova.

3.1. Cadrul legal și instituțional privind promovarea egalității de gen în Republica Moldova

Crearea cadrului legal și instituțional în Republica Moldova

Cadrul Legal al Republicii Moldova

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (nr.5 din 09.02.2006)

Instituirea Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați
(Hotărârea Guvernului nr.350 din 07.04.2006)

Legea privind prevenirea și combaterea violenței (nr.45 din 01.03.2007)

Programul național al Republicii Moldova de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015
(Hotărârea Guvernului nr.933 din 31.12.2009)

Legea privind modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova (nr.168 din 09.07.2010)

Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative (nr.167 din 09.07.2010)

Legea cu privire la asigurarea egalității (nr.121 din 25.05.2012)

Documentele de politici

1. Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) 2004-2006;

2. Planul de Acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană, 2005–2007;

3. Strategia Națională de Dezvoltare 2008-2011;

4. Obiectivele Strategice ale Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului (MPSFC) 2008-2012.

5. Programe din cadrul Cadrului de cheltuieli pe termen mediu, CCTM 2009 – 2011.

6. Strategia Națională privind ocuparea forței de muncă 2007-2015.

7. Programul Național pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru 2010-2015;

8. Planul Național de Acțiune pentru Drepturile Omului pentru anii 2011-2014;

9. Strategia Națională de Descentralizare și a Planul de Acțiuni 2012 – 2015.

10. Programul „Femeile în politică în Moldova”, 2014-2016 implementat de către UN Women și PNUD în parteneriat cu Fundația Est-europeană și Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei.

Domeniile prevăzute de legea nr. 5

DOMENIUL PUBLIC

- accesul egal la ocuparea funcțiilor publice;
- activitatea electorală a partidelor și a altor organizații social-politice;
- egalitatea de șanse în mass-media

DOMENIUL SOCIAL-ECONOMIC

- accesul egal la angajare;
- cooperarea angajatorului cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor;
- combaterea acțiunilor discriminatorii ale angajatorului;
- accesul egal la activitatea de întreprinzător.

EDUCAȚIE ȘI SĂNĂTATE

- interzicerea oricărei forme de discriminare după criteriul de sex

3.2. Rezultatele promovării și progresul înregistrat în asigurarea egalității de gen în Republica Moldova

Evaluarea și monitorizarea progreselor Republicii Moldova

Rapoartele privind promovarea egalității de gen, 2015	Raportul Național privind implementarea Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiuni 1995-2015
	Raportul privind Realizarea Obiectivelor Milenare de Dezvoltare 2000-2015
	Raportul privind Indicele Decalajului de Gen pentru Republica Moldova
	Raport de evaluare a implementării Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015

Domeniile vizate în promovarea egalității de gen

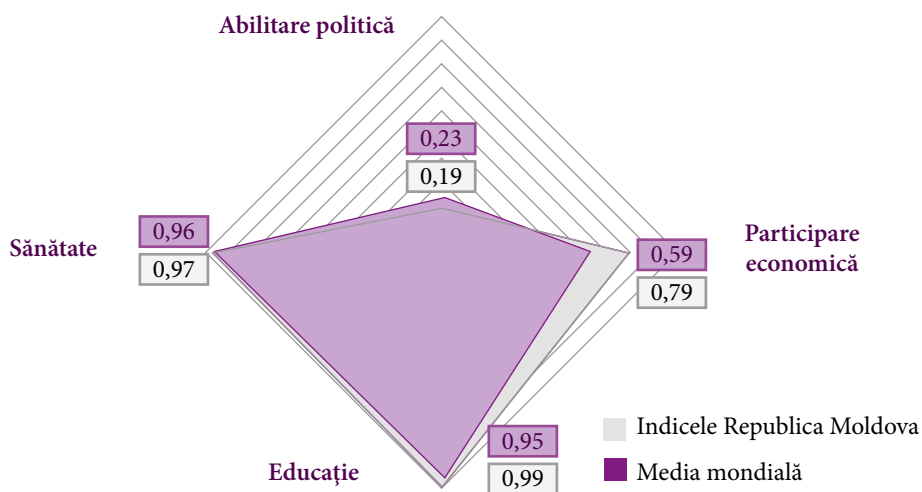
Raportul Național privind implementarea Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiuni 1995-2015	Raportul privind Realizarea Obiectivelor Milenare de Dezvoltare 2000-2015	Raportul privind Realizarea Obiectivelor Milenare de Dezvoltare 2000-2015	Raportul privind Indicele Decalajului de Gen pentru Republica Moldova
1. Femeile și sărăcia; 2. Femeile și educația; 3. Femeile și sănătatea; 4. Violența împotriva femeilor; 5. Femeile și conflictele armate; 6. Femeile și economia; 7. Femeile și puterea, și participarea la luarea deciziilor; 8. Mecanisme instituționale; 9. Femeile și drepturile omului; 10. Femeile și mass-media; 11. Femeile și mediul; 12. Problemele fetițelor.	- ODM 1. Reducerea sărăciei extreme și a foamei. - ODM 2. Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu. - ODM 3. Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor. - ODM 4. Reducerea mortalității infantile. - ODM 5. Îmbunătățirea sănătății materne. - ODM 6. Combaterea HIV/SIDA, tuberculozei și altor maladii. - ODM 7. Asigurarea durabilității mediului. - ODM 8. Crearea parteneriatului global pentru dezvoltare.	1. Sfera Ocupării forței de muncă și migrației de muncă. 2. Sfera Bugetării. 3. Sfera Participării la procesul decizional public și politic. 4. Sfera Protecției sociale și familiei. 5. Sfera Sănătății. 6. Sfera Educațională. 7. Sfera Violenței și Traficului de ființe umane. 8. Sfera Creșterii nivelului de conștientizare publică.	1. Participarea economică și oportunitate. 2. Nivelul de educație. 3. Sănătate și supraviețuire. 4. Abilitare (putere) politică.

Setul armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen

186 de indicatori grupate pe domenii:	– nivelul de trai; – participare în viața publică și politică; – ocuparea în câmpul muncii
	– educație; – sănătate; – protecție socială;
	– combaterea violenței; – mediu.

Sursa: Biroul Național de Statistică: Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Disponibil:
http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Set_armoniz_indic/1_full_RO_final_publicata.pdf

IDG al Republicii Moldova, comparativ cu IDG global, 2015

Sursă: Global Gender Gap Report 2015, p. 260-261. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/>

Segmente problematice privind egalitatea de gen în Republica Moldova – sinteza datelor

ABILITARE POLITICĂ

- Deputat în Parlament – 21,7%;
- Miniștri – 28%;
- Primar – 20,5%;
- Consilier raional – 18,6%;
- Consilier local – 30%.

VIOLENȚA ÎN FAMILIE

- Aproximativ 27% dintre femei au experimentat violența de la vârsta de 15 ani.
- Victimele violenței domestice sunt femei (44,5%) și copii (45,3%).

GRADUL RIDICAT AL SĂRĂCIEI

- Rata sărăciei în rândul bărbaților a fost în 2013, de 16,8% și în rândul femeilor - 16,4%.
- Rata sărăciei este mai mare în gospodăriile cu o singură femeie de peste 60 de ani.
- Diferența dintre mărimea pensiilor pentru femei și bărbați

Participare economică și oportunități

Funcționalitatea mecanismului de promovare

Implementarea Bugetării Sensibile la Gen

Priorități-cheie privind asigurarea egalității de gen în Republica Moldova

Creșterea participării femeilor la procesele decizionale și activitatea politică

Creșterea abilitării economice a femeilor și consolidarea independenței financiare

Prevenirea și combaterea violenței în familie

Reducerea sărăciei și asigurarea protecției sociale pentru grupurile vulnerabile

Asigurarea egalității de gen în politicile și programele naționale, sectoriale și transversale

Armonizarea legislației naționale la prevederile Directivelor Consiliului Europei

Implementarea bugetării sensibile de gen la toate nivelele

Studii de caz

Pe baza datelor Rapoartelor privind Indicele Egalității de Gen pentru perioada 2006-2015, analizați *progresul general*, înregistrat în R. Moldova, privind promovarea abordării integratoare a egalității de gen la patru categorii fundamentale (sub-indici): Participarea economică și oportunitate, Educație, Sănătate și supraviețuire și Abilitare politică.

REZOLVARE:

Anul	Nr. total țări	Indicele Decalajului de Gen Global		Economie		Educație		Sănătate		Politică	
		scorul	locul	scorul	locul	scorul	locul	scorul	locul	scorul	locul
2006	115	0,713	17	0,76	2	0,994	37	0,980	1	0,117	50
2012	135	0,071	45	0,761	21	0,996	42	0,979	34	0,104	85
2014	142	0,740	25	0,808	11	0,995	56	0,979	37	0,180	59
2015	145	0,742	26	0,797	18	0,996	50	0,979	42	0,195	58
Modificarea scorului 2006-2015		+0,029		+0,037		+0,002		-0,001		+0,077	

Din datele tabelului, constatăm următoarele:

- îmbunătățirea poziției Republicii Moldova în ultimii ani, situând-se pe locul 25 din 142 de țări în anul 2014 și locul 26 în anul 2015; totodată, în perioada analizată, cea mai bună poziție a fost înregistrată în anul 2006, locul 17 din 115 țări; creșterea numărului de țări evaluate sub aspect de gen a condus și la modificările privind locul ocupat de țara noastră;

- cea mai bună situație prezentându-se în sferile Educației și a Sănătății, unde decalajul de gen este redus pentru întreaga perioadă analizată, indicele fiind apropiat de paritatea 1;
- tendință favorabilă se înregistrează și la categoria Participarea Economică și oportunitate, unde mărimea indicelui este la nivelul de 0,8 în ultimii 2 ani; totodată, constatăm că, în anul 2006, chiar dacă indicatorul era sub nivelul înregistrat în 2016 fiind de 0.76, R. Moldova se situa pe locul 2 la această categorie;
- la categorie Abilitare politică, nivelul indicelui este redus, chiar dacă, în dinamică, s-a înregistrat o îmbunătățire a scorului cu 0,077; astfel, constatăm că cel mai redus nivel de 0.104 și locul 85 a fost înregistrat în anul 2012, în timp ce cel mai ridicat nivel a fost înscris în ultimul an de 0,195.

Studii de caz pentru rezolvare:

1. Analizați Programul Național pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru 2010-2015 și noua Strategie pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2016-2020. În baza analizei, stabiliți și explicați:
 - a) diferențele în structura și prioritățile strategice;
 - b) diferențele privind domeniile vizate;
 - c) obiectivele specifice pentru perioada 2016-2020;
 - d) măsurile, rezultatele scontate și indicatorii de progres pentru obiectivul *Participarea femeilor la luarea deciziilor*.
2. Pe baza datelor Rapoartelor privind Indicele Egalității de Gen pentru anii 2014 și 2015, analizați două categorii fundamentale: *Abilitare politică și Participarea Economică și oportunitate*. În baza analizei, stabiliți și explicați:
 - a) indicatorii care formează categoria fundamentală;
 - b) modificările înregistrate la fiecare indicator formativ

Bibliografie:

1. Baurciulu, A., Belostecnic, M., Casian, A.; Pârțachi, I.; Petroia, A. *Bugetare sensibilă la gen*. Chișinău, ASEM, 2009. Disponibil: http://genderbudgets.ru/biblio/manual_redactie_1_mol.pdf
2. National report on the implementation of the Beijing Declaration, the Platform for Action (1995) and the outcomes of the 23rd special session of the General Assembly (2000), R. Moldova, 2014. Disponibil: <http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015/preparations#National>
3. Programul Național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, 2010-2015. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=333441&lang=1>
4. Raport privind realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) Disponibil: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/mdg/the-millennium-development-goals-report-2015.html>
5. Raport privind aplicarea Platformei de la Beijing 1995-2015 (Beijing+20) Disponibil: <http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015>
6. Rapoartele de progres al realizării Platformei de acțiuni, Beijing 1985. Disponibil: E/2005/27-E/CN.6/2005/11; E/2010/27-E/CN.6/2010/11
7. Raportul privind decalajul de gen (Global Gender Gap Report) Disponibil: <http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2015>
8. Raportul privind egalitatea de gen la nivelul Uniunii Europene, Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

Tema 4.

Esența și conținutul intersecțiilor demografice ale aspectelor de gen în cadrul societății

Scopul și obiectivele

SCOPUL: formarea competențelor teoretice ale dimensiunii de gen prin prisma demografică, analiza modificărilor generate de cadrul demografic și cel economic și social mondial.

OBIECTIVELE:

- să definească noțiunile asociate categoriei de gen;
- Să perceapă diferențele noțiunilor asociate categoriei de gen și gender;
- Să cunoască tendințele de evoluție demografică și implicațiile acestora asupra categoriei de gen;
- Să se familiarizeze cu factorii ce determină inegalitățile demografice ale genurilor, profunzimea socio-economică de implicare a acestora;
- Să identifice modificările demografice de gen și generaționale;
- Să conștientizeze influența socio-economică a inegalităților demografice.

4.1. Aspecte de gen prin prisma esenței, particularităților și tendințelor demografice în Republica Moldova

Principalele caracteristici ale noțiunii „gen” / „gender”

GENUL definește

Relațiile sociale dintre femei și bărbați, ce pot fi schimbate prin intermediul influențelor politice, economice, sociale sau culturale

În demografie „GENDERUL” este perceput

Ca discrepanță demografică și apare odată cu nașterea (și este de natură biologică și/ sau metafizică) ce se manifestă pe tot restul vieții, inclusiv până la deces. Stingerea genurilor (decesul, dispariția acestora din circuitul demografic au discrepanțe atât de gen, cât și de generație)

4.2. Evoluția asimetriei de gen în structura demografică a populației Republicii Moldova

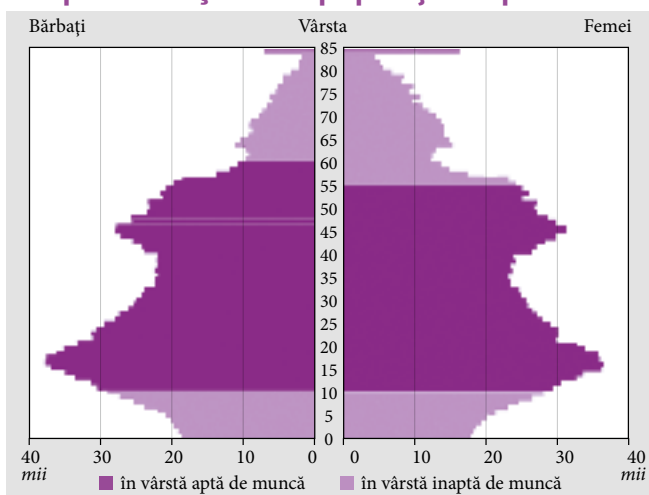
Asimetria demografică gender

Vârsta	Raportul bărbați-femei
0-1 an	100 fete — 106-107 băieți
2-19 ani	la 100 fete 104 băieți
20 ani	la 100 fete 100 băieți
30-34 ani	la 1000 de bărbați le revin 1034 de femei
50-54 ani	la 1000 bărbați le revin 1155 de femei
70-74 ani	la 1000 de bărbați le revin 1623 de femei

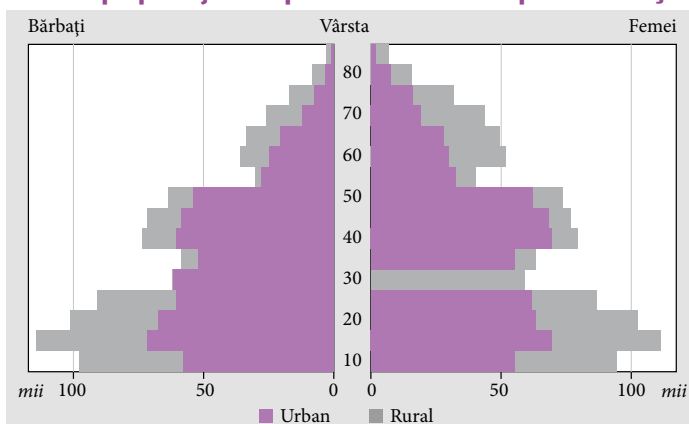
Problemele asimetriei demografice gender

-
- salariul mic al femeilor
 - stagiul mic de ani cotizați la pensie al femeilor acumulat pe parcursul vieții
 - diferențe în durata vieții la femei și bărbați, ce pune într-o situație dificilă starea financiară a femeilor la vârsta înaintată
 - mărimea redusă a pensiei la femei
 - indexarea întârziată, adeseori, subestimată a pensiilor, inclusiv a femeilor
 - devalorizarea accentuată a pensiilor, de cele mai dese ori, la vârste înaintate ale femeilor

Piramida pe vârste și sexe a populației Republicii Moldova

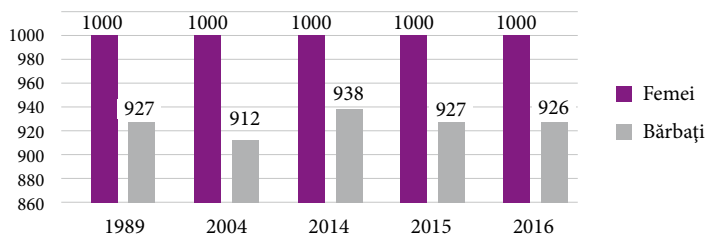

Structura populației Republicii Moldova pe vârste și sexe

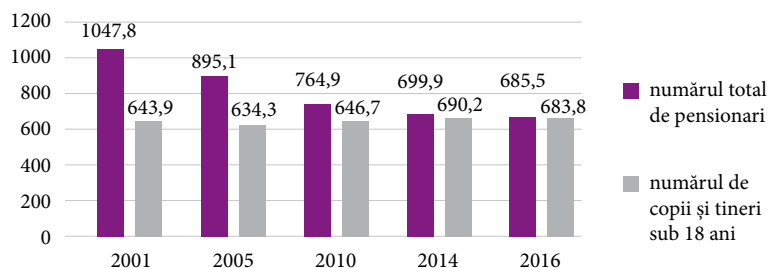

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

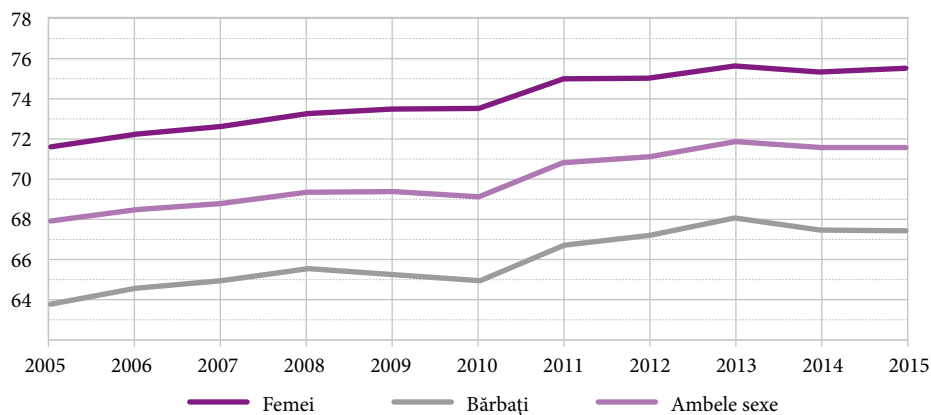
Structura de gen a populației Republicii Moldova

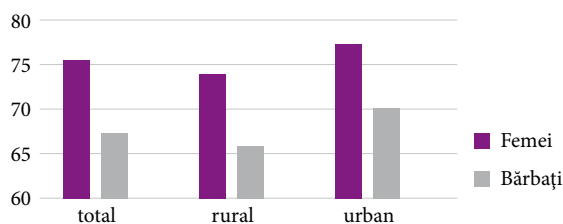
Dinamica modificărilor demografice pe categorii de populație în Republica Moldova (mii persoane)

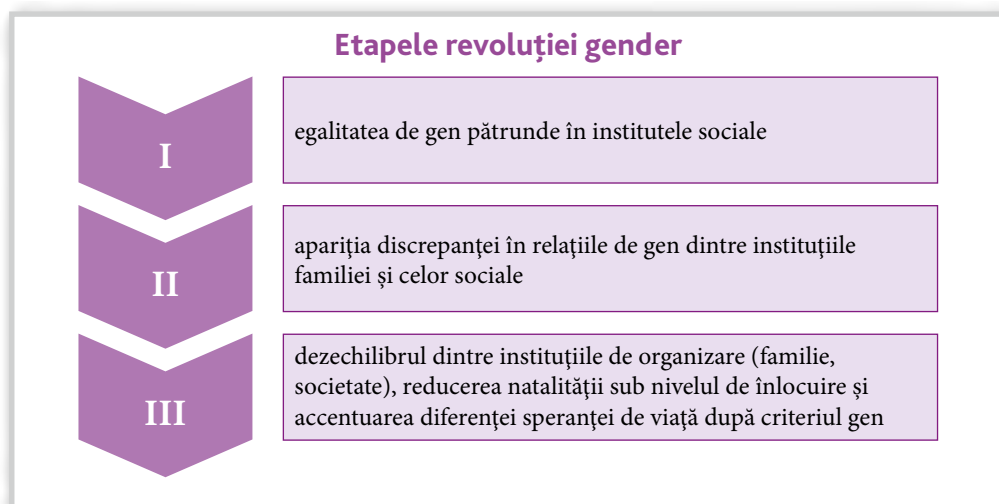
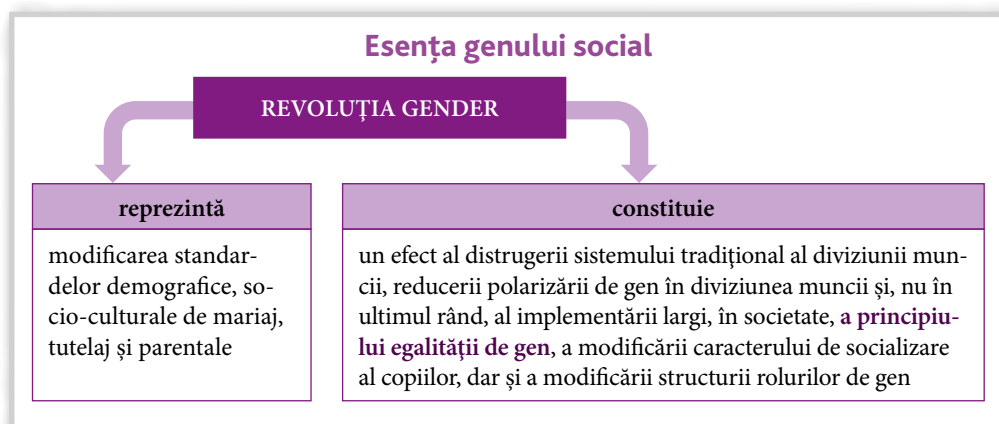
Evoluția speranței de viață a populației Republicii Moldova

Evoluția speranței de viață la naștere a populației Republicii Moldova

4.3. Revoluția gender și profunzimea sensibilității la gen

Bibliografie

1. Profilul socio-demografic al Republicii Moldova la 20 de ani după adoptarea Programului de Acțiune de la Cairo, Centrul de Cercetări Demografice, Chișinău, 2014.
2. TREBICI V., *Mică enciclopedie de demografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1975.
3. TREBICI V., *Demografie*, București, 1979.
4. MATEI C., SAINSUS V., *Cartea verde a populației*, Chișinău, 2009.
5. MATEI C., SAINSUS V., *Raport de Stare a Națiunii*, 2007.
6. SAINSUS Valeriu, *Reforma de pensionare, instrument nepopular, dar necesar*. În: Buletinul Demografic „Populație și Dezvoltare”, Chișinău, 2010, №1, p.11.
7. MATEI C., HACHI M., *Evoluția demografică a populației Republicii Moldova*, Chișinău, Editura ASEM, 2014.

Tema 5.

Statistica de gen

Scopul și obiectivele

SCOPUL: formarea competențelor teoretice fundamentale privind abordarea statisticii de gen în baza datelor culese și a bazelor de date oficiale, rapoarte statistice, sondaje și anchete; înțelegerea corectă și prezentarea statisticii de gen.

OBIECTIVELE:

- Să prezinte semnificațiile termenului statistică de gen;
- Să îmbunătățească înțelegerea și să amplifice utilizarea statisticii de gen;
- Să explice avantajele utilizării statisticii de gen;
- Să arate cum se pot obține statisticile de gen;
- Să descrie modul de culegere a datelor necesare pentru formarea bazei de date pentru statistica de gen;
- Să prezinte delimitarea etapelor în evoluția indicatorilor de gen;
- Să determine instrumentele care asigură aplicarea statisticii de gen;
- Să identifice metodele utilizate în cercetarea statisticii de gen.

5.1. Necesitatea statisticii de gen

Ce este statistica de gen

Statistica de gen este statistica care reflectă în mod adecvat situația femeilor și a bărbaților în toate domeniile .. – ea permite studierea sistematică a diferențelor de gen și a problemelor

Statistica de gen - un instrument esențial în dezvoltarea politicii socio-demografice optimă a societății, punerea în aplicare a principiului de drepturi și oportunități egale pentru femei și bărbați

Gradul de egalitate

Statistica de gen Statistica de gen ne indică gradul de egalitate de gen existent la nivelul unei societăți prin faptul că face vizibile condițiile și experiențele femeilor și bărbaților în toate etapele ciclului de viață.

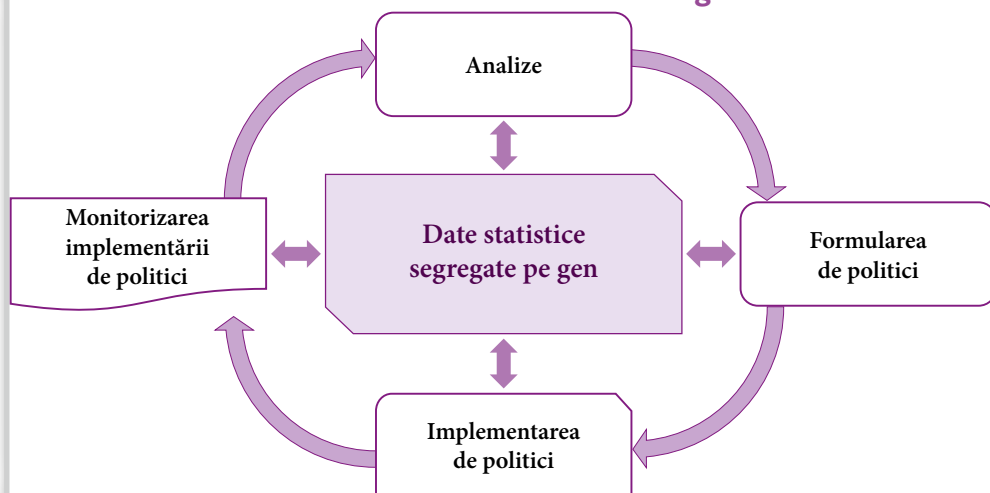
Caracteristica genului

Statistica de gen permite de a evidenția caracteristicile femeilor și bărbaților ca grupuri social-demografice specifice, de a elabora politici social-demografice optime, de a realiza egalitatea drepturilor și posibilităților pentru femei și bărbați.

Procesul de pregătire a statisticii de gen

1. Evidențierea problemei de gen în societate;
2. Pregătirea și prezentarea statisticii de gen;
3. Marketingul și diseminarea statisticii de gen;
4. Genul și analiza politicilor
5. Aplicarea analizei de gen în scopuri politice
6. Schimbările din societate
7. Eliminarea lacunelor și formularea de noi probleme/întrebări
8. Pregătirea de statistica gender nouă

Ghidul utilizării statisticilor de gen

5.2. Conceptul indicatorilor de tip gender

Conceptul indicatorilor de tip gender

ISDU

PNUD propune în 1995 3 indicatori constituie ISDU

- Indicele dezvoltării umane specificat de gen (ISDU)**
- Longevitatea și sănătatea reprezentate prin speranța de viață la naștere;
 - Instruirea, indicată prin rata de alfabetizare a adulților, rata brută de școlarizare combinată pentru învățământul primar, secundar și superior;
 - Nivelul decent de viață, exprimat prin venitul real ajustat în USD.

Conceptul indicatorilor de tip gender

GEI

Cuantifică posibilitățile potențiale ale bărbaților și femeilor în activitatea politică și economică a societății

- Indicele echității între genuri**
- I CATEGORIE calculează indicii reprezentativi în economie și societate
 - II CATEGORIE calculează indicele participării integrate la luarea deciziilor economice și politice
 - III CATEGORIE calculează indicele veniturilor

- GEI**
- Reprezintă media a trei indici: indicele de reprezentare în organele legislative, indicele agregat de participare la activitatea economică și la luarea deciziilor, indicele veniturilor

- Din 1995 se aplică**
- Un indicator combinat al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), care măsoară realizările unei țări în ceea ce privește egalitatea de gen.

- Gender Equity Index**
- Rating GEI realizat de PNUD pentru 2013 publicate în 2014
Gender Equity Index
Republica Moldova – 0.302
Locul 51 din 152 state analizate

- Sursa: <http://hdr.undp.org/>
- Indicele măsoară realizările unei țări în ceea ce privește nivelul atins al egalității de gen în trei indicatori principali:
- sănătatea reproducerii.
 - drepturi și oportunități civile.
 - oportunități pe piața forței de muncă.

5.3. Sistemul indicatorilor sensibili la gen utilizați la nivel internațional

Tipuri de indicatori statistici de gen

Indicatori cantitativi	Indicatorii calitativi
măsura cantității, indicatorii derivă din anchetele sistematice interpretați prin teste statistice, ale căror rezultate pot servi pentru luarea anumitor decizii politice	perceperea asupra unui fenomen sau a unei probleme, provin din studii informale, rezultatele cărora sunt prezentate sub formă descriptivă sau alte metode sistematice

Sistemul indicatorilor sensibili la gen utilizați la nivel internațional

1. Învățământ în educația formală și informală;
2. Sănătate, servicii de sănătate, nutriție;
3. Activități economice și participarea forței de muncă;
4. Acces la proprietate, echipamente și credite;
5. Clasa de indicatori sensibili la gen Drepturi legale și putere politică;
6. Violența împotriva femeilor;
7. Politici macroeconomice de gen.

5.4. Setul armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen în Republica Moldova

Setul armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen în Republica Moldova

1. Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă;
2. Sfera bugetară;
3. Sfera protecției sociale și familiei;
4. Sfera participării femeilor la procesul decizional public și politic;
5. Sfera ocrotirii sănătății;
6. Sfera educațională;
7. Sfera violenței și traficului de ființe umane;
8. Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică.

Experiența Biroului Național de Statistică și organismelor internaționale în producerea și promovarea indicatorilor statistici de gen

- În anul 2008, a fost elaborată o listă armonizată a indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen: - lista completă de 209 indicatori
- În 2012, o primă listă de indicatori a fost revizuită în conformitate cu cele 8 obiective principale strategice ale Programului național privind egalitatea de gen pentru 2010-2015
- <http://statbank.statistica.md/> Date care reflectă indicatori de gen
- Developing Gender Statistics: A Practical Tool (December 2010); Indicators of Gender Equality (January 2015); UNECE toolkit for training data users on gender
- <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/>
- http://www.cisstat.com/gender_eq/

Studii de caz

Să se estimeze care este opinia studenților (în eșantion, au fost incluse 300 de persoane) față de includerea disciplinei BUGETARE SENSIBILĂ LA GEN în planurile de studii la masterat.

Opinia	Frecvența (f)	Proporția p	Procentul %
Acord	225	0,75	75
Dezacord	45	0,15	15
Nu știu/ Nu răspund	30	0,1	10
TOTAL	300	1,000	100

REZOLVARE:

Pentru a afla proporția cazurilor din prima categorie (*De acord cu disciplina BUGETARE SENSIBILĂ LA GEN în planurile de studii la masterat*), notăm că avem aici 225 de cazuri ($f = 225$), față de 300 de cazuri în eșantion.

Astfel:

$$\text{Proporția } (p) = \frac{f}{n} = \frac{225}{300} = 0,75.$$

Procedând în mod analog, aflăm proporțiile cazurilor din celelalte categorii.

Rezultatele pot fi exprimate sub formă de procente. Astfel, procentul de cazuri, din cea de-a treia categorie (Nu știu/ Nu răspund), este

$$\text{Procent } (\%) = \frac{f}{n} \times 100 = \frac{30}{300} = 10\%.$$

Studiu de caz pentru rezolvare:

Folosind datele statistice din baza de date a Biroului Național de Statistică (www.statbank.statistica.md), să se răspundă la sarcinile din tabelul de mai jos.

Denumire	Formula generală	Formula	Să se calculeze
Proporție	$\text{Proporția} = \frac{x}{x+y} \times k$	$P_f = \frac{\text{Nr. femei}}{\text{Populația totală}}$	ponderea femeilor în total populație pentru anii 2010–2015
Raport	$\text{Raport} = \frac{x}{y} \times k$	$\text{Raport} = \frac{\text{Nr. băieți}}{\text{Nr. fete}} \times 100$	raportul pe sexe la naștere pentru anii 2010–2015
Media	$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$	$x = \frac{\text{fondul de salarii}}{\text{număr salariați}}$	salariul mediu pentru activitățile economice după sex

Descrieți și analizați rezultatele obținute.

Bibliografie

- Anuarele statistice ale Republicii Moldova 2001-2015, Biroul Național de Statistică, Chișinău.
- BAURCIULU, A., BELOSTECINIC, M., CASIAN, A., PÂRȚACHI, I., PETROIA, A. *Bugetare sensibilă la gen*, ASEM, Chișinău, 2009, 200 p. ISBN 978-9975-75-484-2.
- Biroul Național de Statistică, *Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău, 2009.
- Bugetele deschise publicului. <http://egalitadedegen.md/en/contribute/bugetele-deschise-publicului/>
- Datele CBGC ale BNS al Republicii Moldova în 2006.
- Documentul de politici „Politica Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, 2009-2015”*, Proiect, www.mpsfc.md
- Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices.* (2004) Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS). Council of Europe - Directorate General of Human Rights, Strasbourg
- KABEER N. *Reflections on the Measurement of Women's Empowerment*, in Sisask A. (ed) *Discussing Women's Empowerment: Theory and Practice*, Asdi, Stockholm, 2001:17-57 [http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf\\$a=2080](http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf$a=2080)
- MALHONDRA A, SCHULLERS S., BOENDER C., “*Measuring women's empowerment as a variable in international development*”, Seminar idei și acțiuni ICRW (International Council for Research on Women), Washington, DC, 12 noiembrie 2003
- MENON-SEN K., *En Route to Equality: a Gender Review of National MDG Reports*, Bureau of Development Policy, New-York PNUD, 2005
- Organizația Națiunilor Unite, site a ONU – indicatorii și obiectivele de dezvoltare ale mileniului, (2007), <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Default.aspx>
- PÂRȚACHI I., CARA E., PÂRȚACHI IL. (2008). *Inegalitatea de gen în venituri și alți indicatori de bunăstare a populației (în baza datelor cercetării bugetelor gospodăriilor casnice)*, Chișinău, 111 p.
- RAO A., KELLEER D. (2005) „*Is there life after gender mainstreaming?*”, Gender and Development 13.2, 2005: 57-69.
- Raport privind revizuirea setului armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen, BNS, UNWomen, UNDP, Chișinău, 2016.
- Recensământul populației, 2004: Culeg. Statistică: (în 4 vol.)- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Ch.:Statistica, 2006
- SHARP, R. (2003) *Bugetarea echitabilă, Inițiative GRB în cadrul unui buget bazat pe performanță*, UNIFEM, NY.
- UNDP, UNIFEM, *Problemele de gen în contextul ODM în R. Moldova*, Chișinău, 2009.
- UNIFEM (2002) *Inițiative GRB: Strategii, Concepte și Experiențe*, New York.
- VĂILEANU C., RUSU V., CANTARJI V. *Ghidul utilizatorilor de date statistice dezagregate în funcție de sex*, Ed. “Elan Poligraf” SRL, Chișinău, 2008, www.un.md/UNIFEM
- Ржаницина, Людмила «Гендерное измерение бюджета – российский опыт», учебное пособие, ПАТС, Москва, 2006.

Tema 6. Analiza de gen – aspecte teoretice și metodologice

Scopul și obiectivele

SCOPUL: familiarizarea masteranzilor cu etapele și principiile analizei gender, în calitate sa de element esențial al analizei socio-economice comprehensive, determinarea principiilor și beneficiarilor analizei gender, precum și efectuarea analizei gender în baza unui model elaborat și aplicat la nivel internațional.

OBIECTIVELE:

- Să facă distincția între studiile de gen și să cunoască etapele proiectului la care se aplică;
- Să cunoască aspectele abordate în cadrul analizei gender;
- Să cunoască esența modelelor de analiză gender;
- Să efectueze analiza gender cu aplicarea unui model.

6.1. Necesitatea și scopul analizei de gen, participanții și beneficiarii ei

Analiza de gen

Analiza de gen	Este o dimensiune intrinsecă a analizei socio-economice
	Examinează diferențele din viețile femeilor și bărbaților, inclusiv cele care conduc spre inegalități economice și sociale, și încadrarea rezultatelor în politicile și strategiile promovate
	Demonstrează că politicile și implementarea lor nu pot fi gender neutre într-o societate bazată pe performanțe de gen
	Tinde să evidențieze schimbările pozitive pentru femei/bărbați
	Se bazează pe instrumente și tehnici specifice de analiză

Conceptul de analiză de gen

un proces ce evaluează impactul, pe care o politică de dezvoltare, program, proiect sau altă activitate, îl poate avea asupra femeilor, bărbaților, băieților și fetelor, precum și asupra relațiilor economice și sociale dintre ei, fiind un tip de analiză socială, care ar trebui să fie integrată cu analiza sărăciei

un proces de colectare și analizare a informațiilor dezagregate pe sex, în scopul de a înțelege diferențele de gen.

este un instrument de evaluare a diferențelor dintre rolurile femeilor și bărbaților, diferitele niveluri de putere pe care le dețin, nevoile lor diferite, constrângerile și oportunitățile, precum și impactul acestor diferențe asupra vieții lor

facilitează utilizarea strategică a cunoștințelor și competențelor distincte ale femeilor și bărbaților

explorează diferențele de gen, în cadrul politicilor, programelor și proiectelor astfel se pot identifica și satisface nevoile diferite ale bărbaților și femeilor.

Conceptul de analiză gender

în accepțiunea Candidei March, Ines Smyth and Maitrayee Mukhopadhyay (1999)

„O astfel de analiză explorează și subliniază relațiile femeilor și bărbaților în societate, și inegalitățile în aceste relații, clarificând:

- Cine ce face? – Cine decide? – Cine câștigă?
- Cine are ce? – Cum? – Cine pierde?

Când ne vom pune aceste întrebări, de asemenea, vom cere să aflăm: Care bărbați? Care femei?

Analiza gender elimină decalajul dintre sfera privată (care implică relații personale) și sfera publică (ce se ocupă de relații în toată societatea), analizând cum relațiile de putere, în cadrul gospodăriei, inter-relaționează cu cele la nivel de stat, de comunitate, la nivel de piață și la cel internațional”.

Necesitatea analizei de gen prin prisma aspectelor relevante

Viața femeilor și bărbaților și, ca rezultat, experiențele, necesitățile, reușitele și prioritățile sunt diferite

Vițile femeilor nu sunt identice, interesele lor putând fi determinate atât de statutul social sau identitatea etnică, cat și de faptul că sunt femei

Experiențele, necesitățile, reușitele și prioritățile variază în funcție de: vârstă, etnie, dizabilitate, nivelul veniturilor, statutul de angajare, cel conjugal, orientarea sexuală

Este necesară elaborarea diferitelor strategii nu doar pentru femei și bărbați, ci și pentru diferite categorii de femei

Obiectivele analizei de gen

Creșterea nivelului de cunoaștere privind impactul genderului asupra bugetului și asupra finanțării politicilor

Responsabilizarea APC și APL pentru executarea obligațiilor privind asigurarea egalității de gen

Producerea schimbării în bugetarea și finanțarea politicilor pentru îmbunătățirea statutului socio-economic al femeilor

Principiile de bază ale Studiilor relațiilor de gen

Activitate participativă	Un mijloc, nu un scop	Nu este un eveniment one-off
Studiul ar trebui să implice părțile interesate: clienții, personalul, donatorii și alți participanți la proiect, care ar avea oportunitatea să-și împărtășească experiențele lor, percepțiile și convingerile	Toate tipurile de studii prevăd recomandări cu privire la modalitatea cea mai reușită de a include aspectele de gen, în procesele/activitățile viitoare sau curente. Constatările și recomandările trebuie să ducă la acțiune și la îmbunătățire	Cele trei tipuri diferite de studii de gen ar trebui să fie integrate d'acapo al fine (cap-coadă) în cadrul ciclului de proiect

Diferențele dintre studiile de gen

Analiza de gen	Evaluarea impactului de gen	Auditul de gen
• Este efectuată în cadrul activităților de proiectare sau planificare a programului • Analizează contextul de gen în care funcționează programul • Ajută la înțelegerea rolurilor, responsabilităților, statutului și inegalităților de gen, astfel, încât acestea pot fi folosite ca informații pentru proiectarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea programelor • Este realizată: în birou, prin analiza datelor dezagregate și în teren, prin interviuarea beneficiarilor și altor părți implicate • Include recomandări cu privire la modul de a integra aspectele de gen în activitățile programate	• Este realizată în timpul implementării proiectului sau ca parte a evaluării finale • Evaluează programul/proiectul (atât procesele tehnice și instituționale, cât și rezultatele) • Evaluează măsura în care programul integrează aspectele de gen în activitățile și procesele instituționale • Evaluează rezultatele programului și efectele asupra participărilor de sex diferit • Este realizată prin procese de cercetare similare cu analiza gender, dar include o abordare mai cuprinzătoare de activități și inițiative existente • Include recomandări și lecții de învățat • Poate include componente ale analizei gender, în special, dacă aceasta nu a fost realizată anterior	• Este realizat în timpul implementării proiectului • Evaluează contextul intern și extern • Evaluează integrarea de gen, în cadrul: politicilor, capacitatea personalului, instrumentele, instruirile și resursele, cultura organizațională și litigiile la locul de muncă • Este realizat prin: analiza și sinteza datelor în birou, chestionare și interviuri cu focus grupuri și cu personalul. În mod ideal, ar trebui efectuate de consultant extern • Formulează recomandări despre modul în care să integrezi genderul în cadrul organizației și în rândul personalului • Poate include componente ale evaluare impactului de gen pentru a evalua efectele programării asupra beneficiarilor

Competențele necesare realizării unei analize de gen

- cunoașterea principiilor/tehniciilor și instrumentelor analizei gender
- abilități de selectare a celui mai adecvat cadru/matrice cu randament înalt de soluționare a situațiilor gender sensibile
- abilități de interpretare cantitativă și calitativă a datelor dezagregate
- competențe de formulare a deciziilor strategice.

Beneficiile analizei de gen

6.2. Metodologia analizei de gen: modele, obiective și etape

Diferențele între nevoile practice și cele strategice ale diferitelor categorii de cetățeni

NEVOILE PRACTICE –
necesități imediate: apă, adăpost, hrană,
venit și îngrijire medicală

NEVOILE STRATEGICE –
se referă la statutul femeilor în comparație
cu cel al bărbaților, în cadrul unei societăți

Modelul analitic Harvard

A fost conceput pentru a demonstra că există o motivație economică pentru alocarea resurselor pentru femei, la fel ca și pentru bărbați

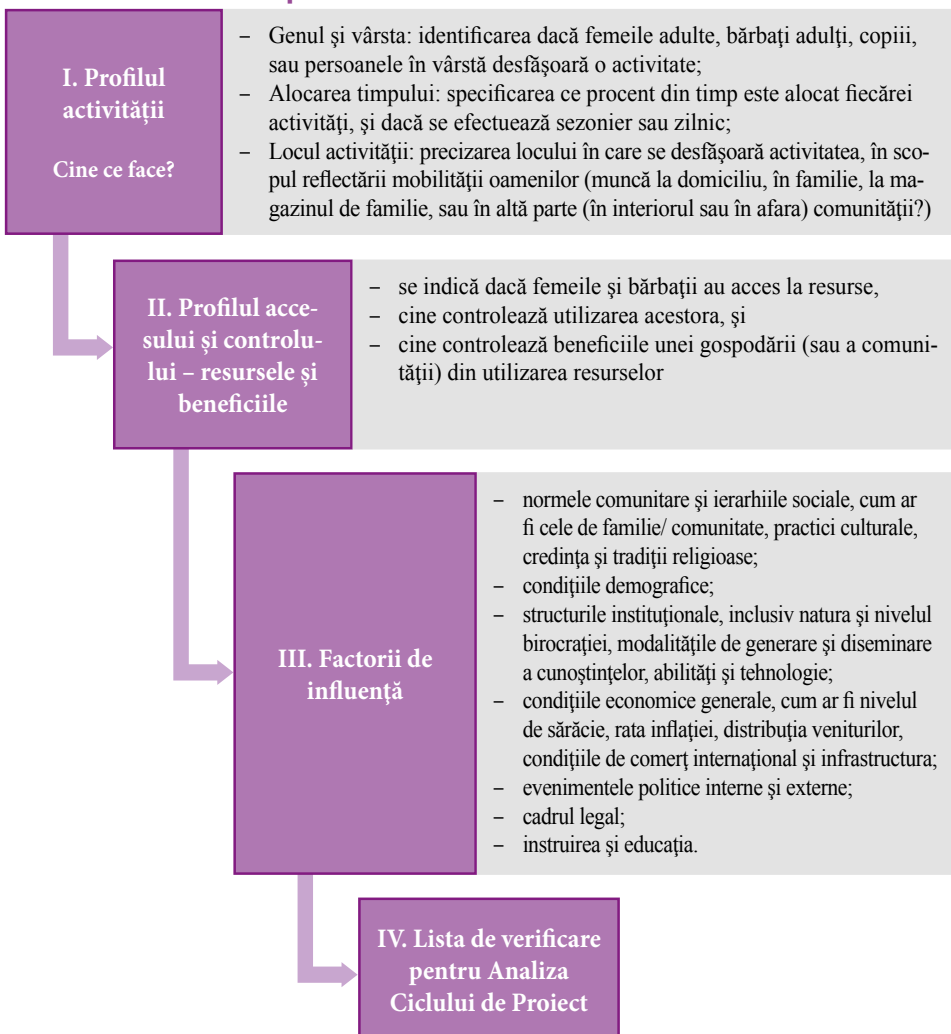

A fost conceput pentru a demonstra că există o motivație economică pentru alocarea resurselor pentru femei, la fel ca și pentru bărbați

A fost conceput pentru a demonstra că există o motivație economică pentru alocarea resurselor pentru femei, la fel ca și pentru bărbați

Etapele Modelului analitic Harvard

Modelul Moser

Își propune să creeze „planificare gender” ca tip de planificare în sine

Scopul planificării gender este emanciparea/eliberarea femeilor din subordinea/supunerea lor și realizarea acestora prin egalitate, echitate, și responsabilizare.

În centrul modelului Moser, sunt trei concepte:

- Rolul triplu al femeii;
- Nevoile gender practice și strategice;
- Categoriile de abordări politice WID / GAD (matrice de politici).

Etapele Modelului Moser

Matricea Analizei Gender

Ajuta la determinarea impactului diferit asupra femeilor și bărbaților al intervențiilor prin asigurarea unei tehnici de identificare a diferențelor de gen în cadrul unei comunități.

GAM este un instrument de transformare, iar utilizarea sa este destinată facilitării procesului de analiză gender pentru membrii comunității.

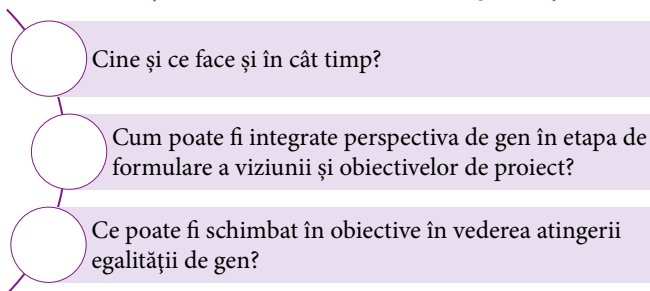
Modelul încurajează comunitatea să identifice și să elaboreze ipoteze cu privire la rolurile de gen.

Matricea Analizei Gender

	Munca	Timp	Resurse (acces + control)	Factori socio - culturali
Femei	schimbări în sarcini (de exemplu, căratul apei de la râu), nivelul de calificare necesar (calificat sau necalificat, învățământ formal, training), și a capacității de muncă (câți oameni efectuează o sarcină și cât de mult pot face? este necesar să se angajeze muncitori, sau membrii gospodăriei pot realiza sarcina singuri?)	schimbări în cantitatea de timp: trei ore, patru zile ș.a.m.d. (este nevoie de a efectua sarcina asociat cu proiectul sau cu activitatea?)	modificările în accesul la resurse (venituri, terenuri, credit), gradul de control asupra modificărilor resurselor pentru fiecare grupă analizată.	schimbarea aspectelor sociale în viețile participanților, inclusiv modificări ale rolurilor de gen sau de stare
Bărbați				
Gospodării				
Comunitate				

Metoda celor 4 R

Reprezentare, Resurse, Realitate și Reacție

Metoda celor 4 R

Reprezentare.
Topografierea
reprezentării de gen

- Câte femei și câți bărbați?

Resurse.
Examinarea alocării
resurselor

- Cum sunt alocate resursele – bani, spațiu și timp – pentru femei și pentru bărbați?

Realitate.
Analiza condițiilor

- Care sunt motivele împărțirii pe sexe și ale alocării existente a resurselor între bărbați și femei?

Reacții.
Formularea
obiectivelor noi

- Cum reacționăm la aspectele identificate?
- Ce acțiuni sunt necesare pentru remedierea disparităților de gen identificate?
- Care sunt cele mai bune metode pentru a crește implicarea femeilor în luarea deciziilor?
- Care sunt aspectele prioritare asupra cărora trebuie să se intervină?

Studii de caz

Diviziunea muncii în familie. Rolul triplu al femeii.

OBIECTIVELE

- Să înțeleagă diferitele responsabilități bazate pe gen și tipurile de muncă (plătite și neplătite) de femei, bărbați, băieți și fete.
- Să aprecieze complexitatea, numărul sarcinilor de lucru și durata zilei de lucru la femei și bărbați.
- Să înțeleagă ceea ce implică o analiză de gen - începând cu diviziunea de gen a forței de muncă și impactul acesteia asupra problemelor de egalitate și echitate de gen.

SARCINILE:

1. Să se completeze tabelul, indicând activitățile fiecărui membru pe parcursul unei zile, bazându-se pe exemplul unei familii medii standard din localitate.
2. Să se determine numărul sarcinilor de lucru și complexitatea pentru femei și bărbați.
3. Să se remarce sarcinile productive și neproductive (tipurile de muncă plătită și neplătită), precum și cele în favoarea comunității.
4. Fiecare activitate ce Nevoie satisface: practică sau strategică.
5. Ce servicii trebuie să presteze puterea locală pentru facilitarea muncii neplătite?
6. Care sunt factorii ce pot influența prestarea acestor servicii?

Orele	Tata	Mama	Fiul	Fiica
6.00	Doarme	Se trezește	Doarme	Doarme
6.30	Se trezește	Pregătește dejunul	Doarme	Doarme
7.00	Mănâncă	Mănâncă	Se trezește	Se trezește
7.30	Pleacă la serviciu	Pregătește copii de școală	Mănâncă	Mănâncă
8.00	Serviciu	Duce copiii la școală	Merge la școală	Merge la școală
8.30	Serviciu	Pleacă la serviciu	Învăță	Învăță
9.00-15.00	Serviciu	Serviciu	Învăță	Învăță
15.30	Serviciu	Serviciu	Activități extra-curriculare	Activități extra-curriculare
16.00	Serviciu	Serviciu	Activități extra-curriculare	Activități extra-curriculare
16.30	Serviciu	Serviciu	Activități extra-curriculare	Activități extra-curriculare
17.00	Serviciu	Serviciu	Vine acasă și se odihnește	Vine acasă și se odihnește
17.30	Serviciu	Serviciu	Face temele	Face temele
18.00	Serviciu	Vine de la serviciu, pregătește cina și prânzul pentru a doua zi	Face temele	Face temele

18.30	Mănâncă	Mănâncă	Mănâncă	Mănâncă
19.00	Activitate de gospodărire	Spală vasele și pune la spălat rufe	Face temele	Face temele
19.30	Verifică temele	Calcă pentru ziua de mâine	Verifică temele	Verifică temele
20.00	Privește TV	Verifică temele	Verifică temele	Verifică temele
20.30	Privește TV	Privește TV	Privește TV	Privește TV
21.00	Privește TV	Privește TV	Privește TV	Privește TV
21.30	Privește TV	Privește TV	Se pregătește de culcare	Se pregătește de culcare
22.00	Privește TV	Privește TV	Doarme	Doarme
22.30	Se pregătește de culcare	Se pregătește de culcare	Doarme	Doarme
23.00	Doarme	Doarme	Doarme	Doarme

REZOLVARE:

1. După completarea tabelului se constată că mama realizează cele mai multe activități, diverse, după complexitate și care necesită nivel de cunoaștere adecvat în diferite domenii.
2. Din totalul activităților realizate de mama, cele mai multe fac parte din categoria muncii neplătite, ce au scop de reproducere pentru întreaga familie.
3. Din totalul activităților cele realizate de tata sunt pentru satisfacerea nevoilor sale strategice, iar în cazul activităților realizate de mama, cele mai multe sunt îndreptate spre satisfacerea nevoilor practice ale familiei.
4. Pentru facilitarea muncii neplătite/reproductive realizate în mare parte de mama, APL trebuie să ofere și să asigure servicii ce țin de infrastructură și în special: accesul la apa rece/caldă în locuință, canalizare, drum asfaltat cu trotuare, iluminat stradal, rețea de transport public etc.

Studiu de caz pentru rezolvare

- Realizați analiza gender la nivelul localității cu aplicarea Matricei analizei gender și a Metodelor celor 4 R și identificați diferențele.
- Realizați analiza gender la nivelul localității cu aplicarea Modelului analitic Harvard și a Modelului Moser și identificați diferențele.

Bibliografie:

1. ELSON, Diane; NORTON, Andy. „What's behind the budget? Politics, rights and accountability in the budget process”, Centre for Aid and Public Expenditure Overseas Development Institute, London, Department of Sociology/Human Rights Centre University of Essex, June 2002
2. ELSON, Diane „Gender Responsive Budget Initiatives: Some Key Dimensions and Practical Examples”, Paper presented at the conference on „Gender Budgets, Financial Markets, Financing for Development”, Berlin, February 19th and 20th 2002.
3. ELSON, Diane „International Financial Architecture: A view from the kitchen” for publication in Politica Femina, Spring 2002
4. BUDLENDER, Debbie „Introduction the fifth women's budget”, <http://www.genderbudgets.pdf>

5. CIDA's Policy on Gender Equality; Canadian International Development Agency; <http://www.acdi-cida.gc.ca/equality>
6. NORTON, Andy; BIRD, Bella; BROCK, Karen; KAKANDE, Margaret; TURK, Carrie „*A rough guide to PPAs*” Participatory Poverty Assessment, An introduction to theory and practice, <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/238411/ppa.pdf>
7. BOCIOC Florentina și alții, „*Gender mainstreaming, metode și instrumente*”, ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen, CPE 2004.
8. Van BEVEREN Jacintha, Van OSCH Thera, QUINN Sheila, „*Bugetare pentru toți*”, manual, ISBN 90-73908-15-9, 2004.
9. „Analiza de gen a cheltuielilor de proiect”, Final Report, July 2004, HM Treasury UK, Crown Copyright, www.hm-treasury.gov.uk
10. „Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor”, Pachet de resurse, UNFPA, UNIFEM, 2006
11. „Abordarea integrată a egalității între femei și bărbați: cadrul conceptual, metodologia și prezentarea practicilor corecte”, raportul final de activități al Grupului de specialiști privind demersul integrat al egalității, Strasbourg, Februarie 1999
12. Gender Capacity Building Tool Pilot Version, 27 September 2010, Australian Red Cross
13. GENDER Analysis, Assessment and Audit. Manual & Toolkit, Developed by Lis Meyers, independent consultant and Lindsey Jones, ACDI/VOCA
14. GOLDBERG LEONG Toby, LANG Catherine, BIASUTTI Marina, *Gender And Poverty Project. Gender Analysis Tools*
15. MARCH Candida, SMYTH Ines, and MUKHOPADHYAY Maitrayee, *A guide to gender – analysis framework*, 1999, disponibil: <https://www.ndi.org/files/Guide%20to%20Gender%20Analysis%20Frameworks.pdf>
16. Making Budgets Gender-Sensitive: A Checklist for Programme-Based Aid, disponibil: http://www.entwicklung.at/uploads/media/CHECKLIST_12032009_barriere_02.pdf
17. ACDI/VOCA, “Gender Analyses, Assessments, and Audits Brief”, Washington D.C.(2012).
18. “A rough guide to PPAs” Participatory Poverty Assessment , An introduction to theory and practice, Andy Norton, Bella Bird, Karen Brock, Margaret Kakande, Carrie Turk, <http://info.worldbank.org>.
19. CRAWLEY Marie; O'MEARA Louise, „*Gender Proofing Handbook*”, Irlanda, 2002
20. HEWITT Guy. *Gender Responsive Budget Initiatives: Tools and Methodology*. New York City: UNIFEM, 2002, 30-37.
21. SCHRATZENSTALLER Margit. *Gender Budgeting in Austria*. Munich: Institute for Economic Research at the University of Munich, Vol 6, No 2, 2008, 46
22. GREBOVAL Cecile and HUGENDUBEL Katrin. *Gender budgeting: An overview by the European Women's Lobby*. European Women's Lobby, 2004, 10
23. COE. Gender budgeting: practical implementation. Strasbourg: Council of Europe, 2009, accessed October 10 2012. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG%282008%2915_en.pdf
24. Gender Analysis Toolkit, Office for Women, Queensland Government, Canada, 2009
25. UNDP Learning and Information Pack. Gender Analysis
26. WASHINGTON O. Ochola, PASCAL C. BEKALO Sanginga, and Isaac. *Managing Natural Resources for Development in Africa*. IDRC. pp. 238–239. ISBN 9966-792-09-0.
27. <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-and-methods/gender-impact-assessment>
28. http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/toc_guide_en.htm
29. <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-and-methods/gender-analysis>
30. <http://www.liaise-kit.eu/ia-method/gender-impact-assessment-0>
31. <http://www.womenandequalityunit.gov.uk/>

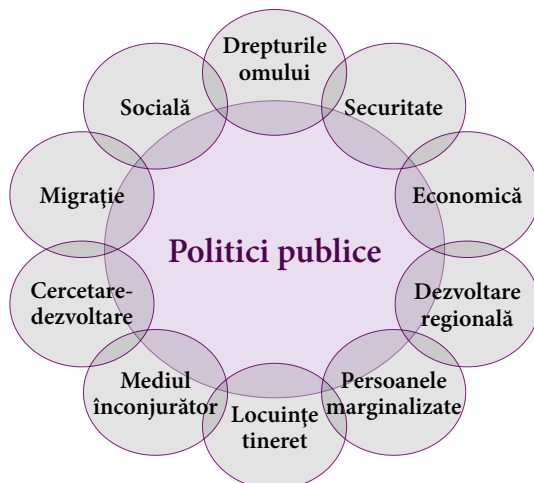
Tema 7.

Promovarea abordării integratoare a egalității de gen în cadrul politicilor publice

Scopul și obiectivele	
SCOPUL:	formarea competențelor aplicative privind procesele de elaborare și promovare a abordării integratoare de gen în cadrul politicilor publice, precum și a aptitudinilor analitice de utilizare a metodologiilor de integrare a aspectelor sensibile la gen în politicile publice.
OBIECTIVELE:	– Să definească conceptul de politică publică și să explice importanța politicilor publice; – Să prezinte clasificarea politicilor publice sub aspect de gen; – Să realizeze sinteza principalelor tratate și strategii privind promovarea egalității de gen la nivelul Uniunii Europene; – Să enumere principiile de bază ale abordării integratoare a egalității de gen în cadrul politicilor publice; – Să argumenteze condițiile de bază necesare promovării abordării integratoare a dimensiunii de gen; – Să descrie și să explice sfera de cuprindere a abordării integratoare de gen; – Să utilizeze metodologia de integrare a aspectelor de gen prin procedura de 8 pași; – Să prezinte obiectivul general și obiectivele intermediare ale procedurii de 8 pași; – Să utilizeze metodologia integrării dimensiunii de gen în diferite politici și/sau în procesele de planificare utilizată la nivelul UE; – Să identifice și să aplice seturi de instrumente utilizate în cadrul metodologiei integrării dimensiunii de gen în diferite politici și/sau în procesele de planificare.

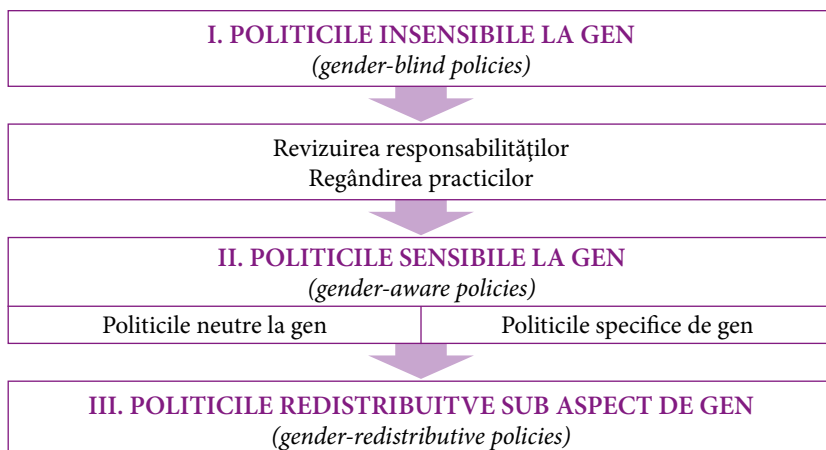
7.1. Conținutul, sfera de cuprindere și clasificarea politicilor publice sub aspect de gen

Sfera de cuprindere a politicilor publice

O politică publică reprezintă un ansamblu de decizii, interdependente, urmărite de un actor politic sau un grup, cu privire la determinarea scopurilor și selecția mijloacelor utilizate pentru atingerea obiectivelor de interes general

Clasificarea politicilor prin prisma sensibilității la gen

Sursă: March C., Smyth I., Mukhopadhyay M. A Guide to Gender-Analysis Frameworks. Oxfam publication GB, 2005. p. 108-109. Disponibil: <https://www.ndi.org/files/Guide%20to%20Gender%20Analysis%20Frameworks.pdf>

Importanța abordării integratoare a dimensiunii de gen în cadrul politicilor publice

Plasarea oamenilor în centrul politicilor

Conduce la o mai bună guvernare

Utilizarea tuturor resurselor umane

Oferă o vizibilitate mai clară asupra problemelor privind egalitatea de gen

Presupune diversitatea intereselor și comportamentelor femeilor și bărbaților

7.2. Principiile de bază și modalitățile de integrare a egalității de gen în politicile publice

Principiile de bază privind abordarea integratoare a egalității de gen

Aplicabilitatea în toate sferile și domeniile

Participarea echitabilă în procesele decizionale

Identificarea implicațiilor de gen

Realocarea resurselor sub aspect de gen

Prioritatea și complementaritatea

Informarea continuă

Funcționalitatea mecanismului de implementare

Sfera de cuprindere a abordării integratoare de gen

- Elaborarea politicilor;
- Procesele decizionale;
- Accesul la resurse;
- Proceduri și practici;
- Metodologii;
- Procesele de implementare;
- Monitoring;
- Activitatea de evaluare.

Obiectivele intermediare încadrate în procedura de 8 pași

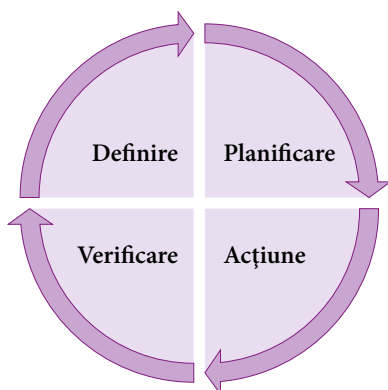
Egalitatea în diviziunea puterii și a influenței între femei și bărbați

Egalitatea economică între femei și bărbați

Distribuire egală a muncii neremunerate și a activităților casnice

Oprirea violenței bărbaților împotriva femeilor

Ciclul integrării perspectivei de gen în cadrul politicilor publice, în practica UE

Metodele și instrumentele specifice etapelor din ciclul integrării perspectivei de gen

Etapă	Setul de instrumente
Definire	– Statistica de gen – Analiza de gen – Evaluarea impactului de gen – Consultarea cu părțile interesate
Planificare	– Bugetarea sensibilă la gen – Achizițiile sensibile la gen – Indicatorii de gen
Acțiune	– Trainingul privind egalitatea de gen – Transformare instituțională – Creșterea gradului de conștientizare
Verificare	– Monitorizarea – Evaluarea

Studii de caz

Analizați documentul de politică publică „*Strategia națională de dezvoltare regională pentru anii 2013-2015*”. Identificați și explicați:

- a) existența integrării aspectelor de gen în cadrul aprecierii situației economico-sociale;
- b) modul integrării aspectelor de gen în obiectivele generale ale strategiei;
- c) existența indicatorilor de rezultate sau de progres necesare pentru monitorizare și aprecierea eficacității strategiei prin prisma aspectelor de gen.

REZOLVARE:

- a) **existența integrării aspectelor de gen în cadrul aprecierii situației economico-sociale**
În cadrul compartimentelor *Retrospectiva dezvoltării regionale pentru perioada 2007-2012* și *Sumarul analizei social-economice*, au fost reflectate principalele progrese înregistrate. Au fost descrise progrese și probleme pentru obiectivele și capitolele care ar fi putut viza egalitatea de gen și anume:

- Sprijinirea unui proces participativ puternic pentru maximizarea impactului dezvoltării regionale asupra celor săraci și păturilor socialmente vulnerabile și femeilor;
- În domeniul aprovizionării cu apă potabilă și servicii de canalizare;
- În domeniul infrastructurii drumurilor;
- Susținerea businessului;
- Evoluția demografică;
- Activitatea economică și nivelul demografic;
- Analiza SWOT etc.

Cu toate acestea, nu regăsim situația sau datele statistice cu privire la egalitatea de gen, inclusiv la compartimentul evoluția demografică, ceea ce împiedică și face ineficace procesul stabilirii obiectivelor pentru perioada viitoare.

- b) **modul integrării aspectelor de gen în obiectivele generale ale strategiei**
În cadrul compartimentului Principiile fundamentale ale Strategiei, unul dintre principii este Egalitatea de gen. Însă, în cadrul Strategiei, referința la aspectul de gen se regăsește doar la acest compartiment și diminuează calitatea acestuia.
- c) **existența indicatorilor de rezultate sau de progres necesare pentru monitorizare și aprecierea eficacității strategiei prin prisma aspectelor de gen**

În cadrul Strategiei, au fost stabilite 5 obiective:

- 1) perfecționarea cadrului legal și normativ în domeniul dezvoltării regionale;
- 2) susținerea dezvoltării durabile a regiunilor și asigurarea unui sistem urban poli-centric;
- 3) consolidarea capacităților instituțiilor de dezvoltare regională în regiunile țării;
- 4) diminuarea disparităților locale, inter- și intra-regionale;

- 5) elaborarea și promovarea planificării integrate și participatorii în procesul de dezvoltare regională.

Și, pentru fiecare obiectiv, a fost determinat și impactul, care are o formă doar descriptivă fără indicatori de rezultate sau de progres.

În concluzie: Chiar dacă este menționat că implementarea obiectivelor va contribui la ameliorarea situației în următoarele domenii prioritare (care sunt: dezvoltarea urbană echilibrată; apă și canalizare; deșeuri menajere solide; infrastructura drumurilor; businessul mic și mijlociu; atractivitatea turistică; eficiență energetică), lipsa aspectelor de gen, încadrate în analiza situației și a contextului economico-social și în obiectivele strategice, diminuează semnificativ calitatea strategiei și, practic, imposibilitatea respectării principiului fundamental enunțat privind egalitatea de gen. „Strategia națională de dezvoltare regională pentru anii 2013-2015” este un document de politică insensibil la gen (gender-blind).

Studii de caz pentru rezolvare

1. Analizați documentul de politică publică „Strategia națională de descentralizare pentru anii 2012-2015” Legea Republicii Moldova nr.68 din 05.04.2012. Identificați și explicați:
 - a) existența integrării aspectelor de gen în cadrul aprecierii situației economico-sociale;
 - b) modul integrării aspectelor de gen în obiectivele generale ale strategiei;
 - c) realitatea și ierarhizarea obiectivelor privind egalitatea de gen;
 - d) existența indicatorilor de rezultate sau de progres necesare pentru monitorizarea și aprecierea eficacității strategiei prin prisma aspectelor de gen.
2. Pe baza informațiilor Institutului European pentru Egalitatea de Gen (EIGE), analizați *metodologia integrării dimensiunii de gen* în diferite politici și/sau în procesele de planificare. Identificați etapele și setul de instrumente ale ciclului de integrare a aspectelor de gen în politicile publice. În baza informațiilor obținute, aplicați metodologia pentru următoarele documente de politici:
 - a) Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 în Republica Moldova „Educația 2020”, HG 944 din 14.11.14
 - b) Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, HG 523 din 11.07.11

Bibliografie

1. A practical guide to integrating the gender perspective into a policy/programming cycle. Disponibil: Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
2. BAURCIULU, A.; BELOSTECINIC, M., CASIAN, A.; PĂRȚACHI, I.; PETROIA, A. *Bugetare sensibilă la gen*. Chișinău, ASEM, 2009.
Disponibil: http://genderbudgets.ru/biblio/manual_redactie_1_mol.pdf
3. BOCIOC F., DIMITRIU D., TEȘIU R., VĂILEANU C., *Gender mainstreaming: metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, București, CPE 2004, Disponibil: <http://www.serviciilocale.md/download.php?file=cHVibGljL3B1YmxpY2F0aW9ucy8yNzYxMDR-fbWRfZ2hpZF9nbS5wZGY=>
4. BOMAN, A.; EKLUND, U.; LOFGREN, C. *Gender Mainstreaming. Manual. A book of practical methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee*. Printed by Edita Sverige AB, Stockholm 2007.

Disponibil: <http://www.government.se/contentassets/3d89b0f447ec43a4b3179c4a22c370e8/gender-mainstreaming-manual-sou-200715>

5. Gender mainstreaming in development programming. Guidance note. New York, 2014. Disponibil: <http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2014/gendermainstreaming-issuesbrief-en%20pdf.pdf?v=1&d=20150220T190747GDP> *a poor measure of progress, say Davos economists*, WEF 2016.
Disponibil: <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/gdp>
6. SEGUINO, S. *Financing for Gender Equality: Reframing and Prioritizing Public Expenditures to Promote Gender Equality*, 2013. Disponibil: http://www.genderbudgets.org/index.php?option=com_joomdoc&view=documents&path=suggested-readings/seguino-s-paper&Itemid=587
7. STEVENS, I., & LAMOEN I. van (2001). *Manual on Gender Mainstreaming at Universities. Equal Opportunities at Universities. Towards a Gender Mainstreaming Approach*. Leuven/Apeldoorn: Garant-Uitgevers. Disponibil: <http://www.ec.europa.eu/social/main>.
8. Towards an enabling Macroeconomic Environment, Disponibil: <http://progress.unwomen.org/en/2015/pdf/ch4.pdf>
9. Centrul European de resurse pentru egalitatea de gen.
Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
10. Council of Europe (2004): Gender mainstreaming: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices - Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS), Directorate General of Human Rights, EG-S-MS (98) 2 rev. Disponibil: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG_S_MS_98_2_rev_en.pdf
11. Conferința Mondială privind condiția femeilor, Nairobi, 1985. Disponibil: http://www.5www.org/conference_background/1985_WCW.html
12. Communication: Incorporating equal opportunities for women and men into all Community policies and activities, COM(96)67final). Disponibil: http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/gms_en.html

Tema 8.

Bugetarea sensibilă la gen – cadru determinant în fundamentarea politicilor economice și sociale

Scopul și obiectivele

SCOPUL: formarea competențelor teoretice fundamentale privind evaluarea politicilor economice și sociale prin prisma aspectelor de gen, precum și a competențelor aplicative de analiză a condițiilor, mecanismelor de inițiere și promovare a bugetării sensibile la gen.

- OBIECTIVELE:**
- Să definească conceptele de politică macroeconomică și deciziile macroeconomice;
 - Să prezinte componentele politicii macroeconomice și să argumenteze impactul diferit al acestora asupra bărbaților și femeilor;
 - Să explice corelațiile existente dintre obiectivele macroeconomice și asigurarea egalității de gen în societate;
 - Să prezinte și să argumenteze conexiunile existente dintre politica macroeconomică, politica socială și egalitatea de gen în societate;
 - Să explice și să aplice principiile de evaluare a politicii macroeconomice din perspectiva drepturilor omului;
 - Să prezinte posibilitățile maximizării resurselor financiare disponibile în urma integrării aspectelor de gen;
 - Să identifice provocările existente, în ceea ce privește integrarea aspectelor de gen, în cadrul politicii macroeconomice;
 - Să definească conceptul de bugetarea sensibilă la gen și să explice cele două dimensiuni ale acesteia;
 - Să argumenteze efectele aplicării bugetării sensibile la gen;
 - Să enumere obiectivele inițierii și implementării BSG;
 - Să explice diferențele macrobugetării versus microbugetării;
 - Să descrie condițiile inițierii bugetării sensibile la gen;
 - Să argumenteze avantajele implementării BSG pentru guvernare;
 - Să prezinte etapele macrobugetării sensibile la gen;
 - Să explice 3 etape și 2 abordări ale mecanismului de implementare a BSG;
 - Să prezinte seturile de instrumente utilizate în procesul implementării BSGCC.

8.1. Corelațiile dintre politica macroeconomică și egalitatea de gen

Principalele obiective ale politicii macroeconomice

Atingerea unui nivel înalt și stabil de utilizare a forței de muncă

Mentținerea unui nivel stabil al indicelui general al prețurilor

Evoluția crescătoare a venitului/output-ului real (creștere economică)

Atingerea echilibrului balanței de plăți externe

Corelații dintre obiectivele politicii economice și asigurarea egalității de gen în societate

Obiectivele
politicii
macroeconomice

- Creșterea economică constantă;
- Ocuparea cât mai deplină a forței de muncă;
- Minimizarea inflației sau stabilitatea prețurilor;
- Echilibrarea balanței de plăți externe.

Aspectele
de gen vizate

- Accesul egal la educație;
- Egalitate privind îngrijire neremunerată și munca la domiciliu;
- Sănătate;
- Creșterea participării pe piața forței de muncă;
- Remunerarea egală.

Efectele
integrării
aspectelor
de gen

- Reducerea inegalităților în școlarizare și creșterea nivelului mediu de educație a femeilor conduce la performanțele economice mai bune, ce se măsoară prin PIB-ul pe cap de locuitor și sporește capacitățile de producție individuale;
- Mamele cu educație și starea bună de sănătate au un impact pozitiv asupra sănătății copiilor lor, ceea ce contribuie la creșterea economică viitoare;
- Creșterea cotei de sex feminin de participare pe piața forței de muncă are efecte pozitive și mai rapide asupra creșterii economice;
- Participarea pe piața forței de muncă și salarizarea proporțională în sferele de activitate orientate spre export contribuie la creșterea exporturilor și îmbunătățirea poziției unei țări în ceea ce privește balanța sa comercială

Impactul diferit al deciziilor macroeconomice asupra femeilor și bărbaților

- instituțiile sunt direct implicate în diferite procese economice și sociale
- cele 3 nivele ale economiei – micro-, mezo- și macro- sunt interdependente cu multiple corelații și influențe
- povara muncii neremunerate asupra femeilor și fetițelor, care reprezintă capitalul uman esențial pentru funcționarea pieței de muncă asupra căreia este focalizată macroeconomia

Forumul Economic Mondial Davos 2016

evaluarea progresului prin intermediul indicatorului macroeconomic PIB

Joseph Stiglitz "PIB în SUA a crescut în fiecare an, cu excepția anului 2009, dar **nivelul de** economist, laureatul Premiului Nobel, **trai a majorității americanilor este mai redus**, decât acum o treime de secol în urma. Beneficiile generale au crescut vertiginos. În partea de jos însă, salariile reale ajustate pentru ziua de azi sunt mai mici, decât erau în urmă cu 60 de ani. Deci, sistemul economic actual nu este benefic pentru majoritatea cetățenilor".

Stiglitz J.: "Ceea ce măsurăm ne informează despre ceea ce facem. Și dacă modul de măsurare este greșit, atunci și acțiunile viitoare vor fi greșite."

Christine Lagarde, Președinta FMI "Trebuie să ne întoarcem la PIB, calculul productivității, valoarea lucrurilor - în scopul de a evalua, și, probabil a schimba, modul în care ne uităm la economia".

Concluziile Forumului PIB este un **indicator insuficient** pentru evaluarea progresului; Se impune o **evaluare mult mai complexă** a nivelului de trai și a respectării egalității!

Principiile de evaluare a politicii macroeconomice din perspectiva drepturilor omului

Principiul nediscriminării și al egalității

Principiul asigurării minimumului esențial pentru existența cetățenilor

Principiul realizărilor progresive și non-retrogressive

Principiul maximizării resurselor financiare disponibile

Principiul responsabilității, transparenței și participării în toate domeniile

Principiul obligațiilor extrateritoriale privind exercitarea drepturilor omului în afara propriei țări

Principiul maximizării resurselor financiare disponibile

Direcțiile politicii financiare	Posibilități de maximizare a resurselor financiare la nivel macroeconomic
Politica fiscală	– Îmbunătățirea administrării fiscale și creșterea eficienței colectării impozitelor; – Revizuirea sistemului fiscal și inițierea reformelor; – Introducerea unor noi impozite.
Politica bugetară	– Revizuirea și re-prioritizarea cheltuielilor publice; – Revizuirea cheltuielilor privind subvenționarea sau susținerea unor sfere specifice (de exemplu, din sectorul financiar).
Împrumuturile publice și restructurarea datoriei	– Finanțarea deficitului bugetar trebuie să țină cont de drepturile omului fără a afecta fluxurile viitoare de venituri; – Împrumuturile pentru finanțarea investițiilor sociale pot crește productivitatea și să încurajeze investițiile din sectorul privat, ceea ce duce la rate mai mari de creștere. – Creșterea mai rapidă va genera suplimentar economia prin încasările fiscale mai mari.

În sinteză:

- Situația economică a țărilor și creșterea inegalităților, pe plan mondial, impune necesitatea revizuirii și **fundamentării politicilor macroeconomice prin prisma dimensiunii de gen**;
- Politicile macroeconomice trebuie să susțină **respectarea drepturilor economice și sociale** ale cetățenilor;
- Promovarea **politicilor macroeconomice progresive** și evitarea politicii bugetar-fiscale austere;
- Revizuirea modului de determinare a PIB (inclusiv, prin includerea evaluării **muncii nere-munerate**) și a indicatorilor macroeconomici ce reflectă progresul în bunăstare și **respectarea egalității de gen** a societății;
- Politica bugetar-fiscală, inclusiv politica privind împrumuturile publice și datoria de stat sunt realizate prin intermediul bugetului public. Astfel, este inevitabilă **elaborarea și implementarea bugetelor sensibile la gen**, fiind principalul instrument de promovare accelerată a egalității de gen în societate.

8.2. Obiectivele și condițiile implementării bugetării sensibile la gen

Bugetarea sensibilă la gen

- abordarea integratoare a egalității de gen în procesul bugetar.
- evaluarea prin prisma de gen a bugetelor, incorporând perspectiva de gen la toate nivelele procesului bugetar și restructurând veniturile și cheltuielile pentru a promova egalitatea de gen (Council of Europe (2004))

Un proces supus

abordării integratoare de gen

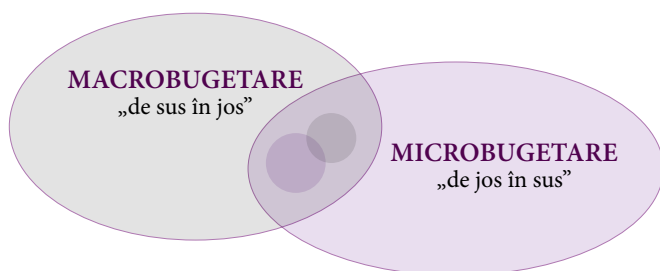
- fiind parte integrantă a politicilor publice în sferile economice și sociale

Un proces de transmitere,

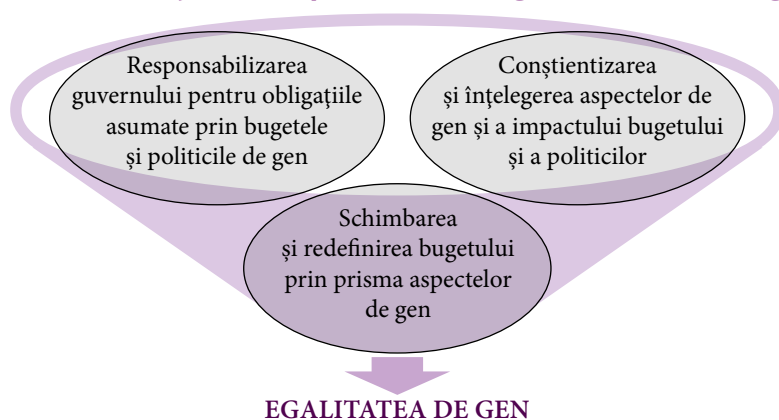
(promovare și implementare)

- prin intermediul căruia este realizată egalitatea de gen în sfera social-economică pentru diverși beneficiari

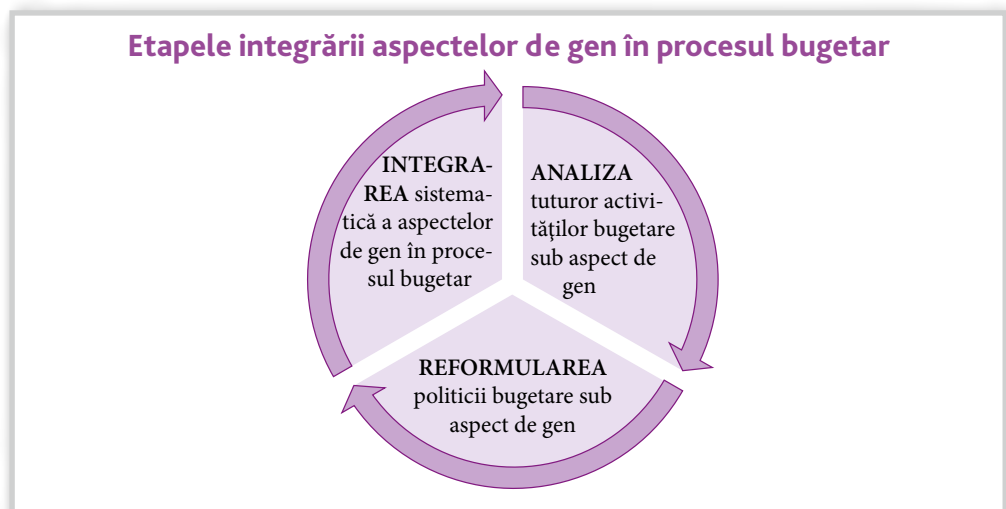
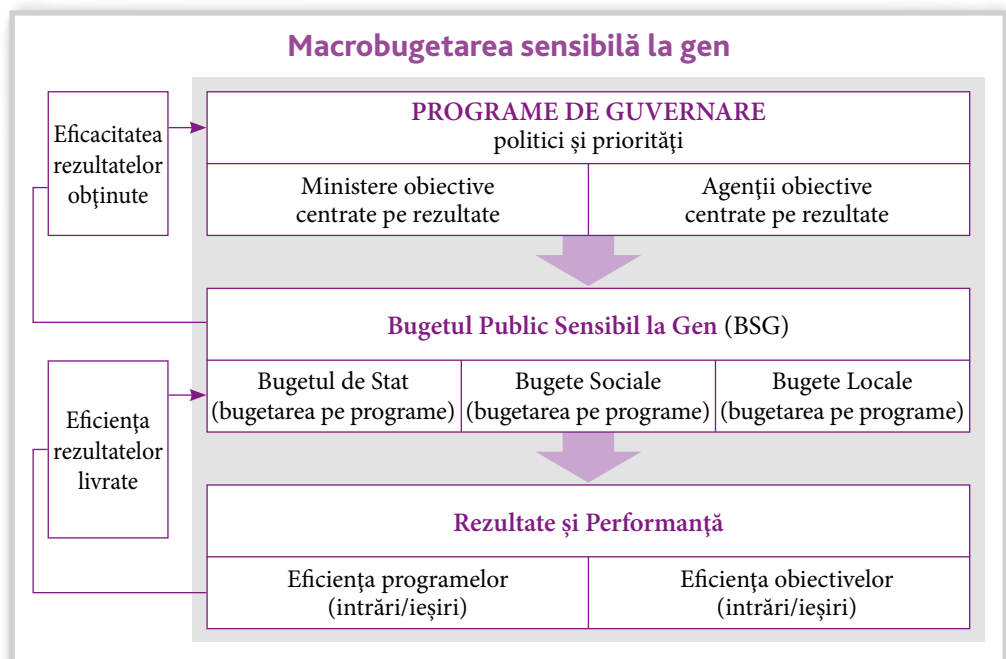
Sfera de cuprindere a bugetării sensibile la gen

Obiectivele inițierii și implementării bugetării sensibile la gen

8.3. Mecanismul inițierii și promovării egalității de gen în cadrul macrobugetării

Efectele aplicării BSG

Un **instrument de accelerare** a strategiei de promovare a dimensiunii de gen

Concentrarea pe **rezultate**

Evaluare continuă, ceea ce permite stabilirea sau țintirea unor noi obiective mai performante prin **utilizarea indicatorilor de performanță**

Realizează legătura dintre politică de egalitate și managementul finanțelor publice

O modalitate de **asigurare a responsabilității** și transparenței

Încurajează și sporește **participarea societății civile** la guvernare

Rezultă în **politici și bugete mai eficiente** cu impact sporit asupra respectării egalității de gen

Două abordări pentru introducerea bugetului sensibil la gen

Determinarea obiectivelor

sub aspectul egalității de gen relevante pentru fiecare sector prin evaluarea costurilor și incorporarea acestor obiective în procesul bugetar (*Austria*)

Examinarea sistematică

a tuturor elementelor bugetare sub aspect de gen cu scopul de a face toate modificările necesare pentru a produce rezultate echitabile (*Belgia*)

Studii de caz

PROIECTUL DE ACTIVITATE ÎN GRUP (3 masteranzi). Integrarea aspectelor de gen în macrobugetarea în sectorul educației. Aplicați metodologia de implementare a BSG pe baza informațiilor:

- Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul educației 2016-2018, <http://www.edu.gov.md/ro/content/politici-0>
- Educația în R. Moldova 2014/2015, publicație statistică, http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia_RM_2015.pdf
- CBTM 2016-2018, <http://www.mf.gov.md/middlecost/cbtm2016/20iul2015>

PROIECTUL DE ACTIVITATE ÎN GRUP (4 masteranzi). Integrarea aspectelor de gen în macrobugetarea în sectorul sănătății. Aplicați metodologia de implementare a BSG pe baza informațiilor:

- a) Politica Națională de Sănătate, HG 886, 06.08.07; http://www.ms.gov.md/sites/default/files/programe_strategii/1047-politica20nationala20de20sanatate1.pdf
- b) Raportul de progres privind realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a sistemului de sănătate în perioada 2008–2017, pe anul 2015 http://www.ms.gov.md/sites/default/files/raport_sdss_2015_final.pdf
- c) Date statistice și indicatori, www.ms.gov.md/?q=date-statistice-anul-2015#overlaycontext
- d) Darea de seamă privind executarea bugetului, <http://www.ms.gov.md/?q=darea-seama-01012016#overlay-context=>
- e) Ocrotirea Sănătății în R. Moldova, http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Ocrotirea_sanatatii/Ocrotirea_Sanatatiei_2013.pdf
- f) CBTM 2016-2018, <http://www.mf.gov.md/middlecost/cbtm2016/20iul2015>

Bibliografie

1. A practical guide to integrating the gender perspective into a policy/programming cycle. Disponibil: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
2. BAURCIULU, A.; BELOSTECINIC, M., CASIAN, A.; PĂRȚACHI, I.; PETROIA, A. *Bugetare sensibilă la gen*. Chișinău, ASEM, 2009. Disponibil: http://genderbudgets.ru/biblio/manual_redactie_1_mol.pdf
3. BOCIOC F., DIMITRIU D., TEȘIU R., VĂILEANU C., *Gender mainstreaming: metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, București, CPE 2004, Disponibil: <http://www.serviciilocale.md/download.php?file=cHVibGljL3B1YmxpY2F0aW9ucy8yNzYxMDRfbWR-fZ2hpZF9nbS5wZGY=> Disponibil: <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/gdp>
4. *Gender responsive budgeting: analysis of budget programmes from gender perspective*. Disponibil: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11556.pdf>
5. *Manual on Gender Budgeting in Malaysia*. 2005. Disponibil: <http://www.kpwkm.gov.my/documents/10156/b239ea21-bcdc-499c-a32b-4ba4c5268f12> March, C.; Smyth, I.; Mukhopadhyay, M. *A Guide to Gender-Analysis Frameworks*. Oxfam publication GB, 2005. Disponibil: <https://www.ndi.org/files/Guide%20to%20Gender%20Analysis%20Frameworks.pdf>
6. QUINN, Sh. *Equality Responsive Budgeting*, 2013. Disponibil: http://wb.org.uk/pdfs/erb_webversion_final_15052013.pdf
7. SEGUINO, S. *Financing for Gender Equality: Reframing and Prioritizing Public Expenditures to Promote Gender Equality*, 2013. Disponibil: http://www.genderbudgets.org/index.php?option=com_joomdoc&view=documents&path=suggested-readings/seguino-s-paper&Itemid=587
8. SHARP, R. *Budgeting for Equity: Gender Budget Initiatives within a Framework of Performance Oriented Budgeting*. New York, UNIFEM. 2003. Disponibil: <http://www.wb.org.uk/sharp2003.pdf>
9. STEVENS, I., & LAMOEN I. van (2001). *Manual on Gender Mainstreaming at Universities. Equal Opportunities at Universities. Towards a Gender Mainstreaming Approach*. Leuven/Apeldoorn: Garant-Uitgevers. Disponibil: <http://www.ec.europa.eu/social/main>.
10. *Towards an enabling Macroeconomic Environment*, Disponibil: <http://progress.unwomen.org/en/2015/pdf/ch4.pdf>.

Tema 9.

Evaluarea politicilor și analiza bugetelor sub aspectul sensibilității la gen

Scopul și obiectivele

SCOPUL: familiarizarea studenților cu metodele evaluării impactului de gen în calitatea sa de metodă de analiză ex-ante sau operativă, efectuată în scopul de a preveni consecințele negative neașteptate ale unei politici în vederea realizării obiectivelor pozitive ale egalității de gen, precum și cu etapele de încadrare a BSG în activitatea de management public.

OBIECTIVELE:

- Să definească conceptul de evaluare a impactului de gen;
- Să cunoască instrumentele pentru analiza veniturilor și cheltuielilor bugetare sub aspect de gen;
- Să cunoască principalele acțiuni de realizare a evaluării impactului de gen;
- Să definească principiile de realizare a analizei bugetului din punct de vedere al dimensiunii de gen;
- Să cunoască etapele de realizare a analizei impactului de gen;
- Să realizeze corelarea analizei gender cu etapele procesului bugetar.

9.1. Evaluarea impactului de gen ca parte a procesului de integrare a dimensiunii de gen

Conceptul de evaluare a impactului de gen

Evaluarea impactului de gen		
ex-ante	operativ	ex-post
estimarea, în mod preventiv, a probabilității ca efectele unei anumite decizii să aibă consecințe pozitive, negative sau neutre de gen	efectuată în scopul de a preveni consecințele negative neașteptate ale unei politici în vederea realizării obiectivelor pozitive ale egalității de gen	constă în detectarea disparităților și consecințelor induse de gradul de diferențiere în bază de gen a politicilor și programelor

Etapele evaluării impactului politicilor

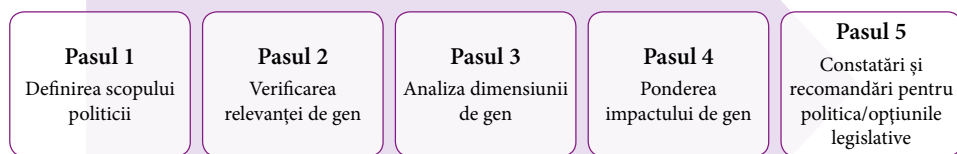
Pasul 1. Pre-test de verificare a relevanței genderului

- Propunerea este adresată unuia sau mai multor grupuri-țintă? Va afecta aceasta viața de zi cu zi a unei părți a populației?
- Există diferențe între femei și bărbați în acest domeniu de politică (cu privire la drepturile, resursele, participarea, valorile și normele ce țin de gen)?

Pasul 2. Evaluarea deplină a impactului de gen

- *Participarea* (structura pe sexe a populației/grupurilor-țintă, reprezentarea femeilor și bărbaților în pozițiile de decizie);
- *Resursele* (distribuirea resurselor vitale, precum timpul, spațiul, informațiile și banii, puterea politică și economică, educația și instruirea, activitățile și cariera profesională, noile tehnologii, serviciile de îngrijire a sănătății, spațiul de locuit, mijloacele de transport, timpul liber);
- *Normele și valorile*, care influențează rolurile de gen, diviziunea muncii pe criterii de gen, atitudinile și comportamentul femeilor și bărbaților și inegalitățile referitoare la valoarea atribuită bărbaților și femeilor sau caracteristicilor masculine și feminine;
- *Drepturile*, care țin de prevenirea discriminării de gen directă sau indirectă, de drepturile omului, în general, inclusiv libertatea de a nu fi hărțuit/ă sexual și de a nu fi supus/ă la degradare sexuală, accesul la justiție, mediul juridic, politic sau socio-economic.

Principalele acțiuni de realizare a evaluării impactului de gen

9.2. Instrumente și modele de analiză a sensibilității bugetului la gen

Categorisirea cheltuielilor bugetare după modelul Rhonda Sharp

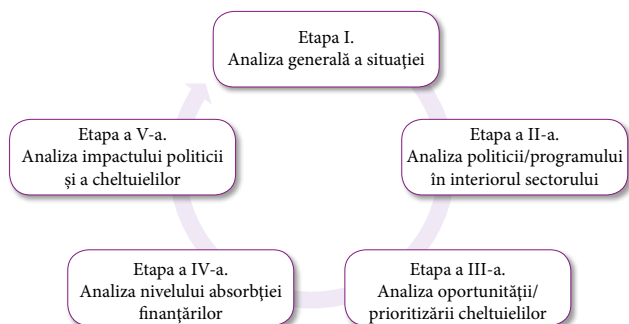
Categoria I	Categoria a II-a	Categoria a III-a
Cheltuielile guvernului dirijate în bază de gen	Cheltuieli pentru oportunități egale de angajare în muncă a funcționarilor de stat	Cheltuieli bugetare generale/uniformizate judecate din punct de vedere al impactului acestora asupra femeilor și bărbaților, fetelor și băieților.
– Cheltuieli pentru recrutare; – Programele de sănătate a femeilor (plata indemnizațiilor de naștere și lăuzie); – Inițiative educaționale speciale pentru fete; – Inițiative ale politicilor de angajare în muncă pentru femei (susținerea ONG-urilor feminine și alte inițiative sociale).	– Formare pentru funcționarii de birou sau managerii firmei; – Asigurarea facilităților de creșă; – Asigurarea concediului parental; – Facilități pentru femeile cu copii ce își perfecționează calificarea; – Facilități fiscale pentru întreprinderile din domeniul prestării serviciilor ce facilitează munca la domiciliu.	– Sunt analizate destinațiile bugetare neutre din punct de vedere al genderului și consecințele acestor cheltuieli pentru femei/bărbați, fete/ băieți – Cine sunt beneficiarii alocațiilor bugetare pentru investițiile de stat? – Cine are nevoie de educația adulților și cât se cheltuiește pentru aceasta? – Cine sunt utilizatorii serviciilor clinice? – Cine beneficiază de serviciile de extensiune în agricultură?

Instrumente de analiză a veniturilor și cheltuielilor bugetare sub aspect de gen

Instrumente de analiză a veniturilor bugetare	Instrumente de analiză a cheltuielilor bugetare
• Analiza incidenței fiscale diferențiată pe sexe • Analiza tarifelor diferențiată pe sexe • Analiza diferențiată pe sexe a datoriei guvernului	• Analiza incidenței diferențiate pe sexe a cheltuielilor publice • Evaluarea sensibilității politicilor la gen • Evaluarea dezagregată pe sexe a beneficiarilor • Analiza beneficiului incidenței cheltuielilor publice diferențiate pe sexe • Evaluarea diferențiată pe sexe a beneficiarilor serviciilor publice furnizate și prioritățile bugetare • Analiza diferențiată pe sexe a impactului bugetului asupra utilizării timpului • Buget sensibil la gen

9.3. Corelarea analizei de gen cu etapele procesului bugetar

Etapele de încadrare a BSG în activitatea de management public

Studii de caz

EVALUAREA SENSIBILITĂȚII LA GEN A BUGETULUI LOCAL

1. În baza clasificăției funcționale, stabiliți categoriile cheltuielilor sensibile la gen conform metodei Rhonda Sharp
2. Selectați cheltuielile ce se regăsesc în bugetul APL
3. Determinați ponderea cheltuielilor sensibile la dimensiunea de gen

Cod	Denumirea
01	SERVICII DE STAT CU DESTINAȚIE GENERALĂ
02	APĂRARE NAȚIONALĂ
03	ORDINE PUBLICĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ
04	SERVICII ÎN DOMENIUL ECONOMIEI
041	Servicii economice generale, comerciale și în domeniul forței de muncă
042	Agricultură, gospodărie silvică, gospodărie piscicolă și gospodărie de vânătoare
043	Combustibil și energie
044	Minerit, industrie și construcții
045	Transport
046	Comunicații
047	Alte activități economice
0471	Comerț
0472	Hoteluri și restaurante
0473	Turism
05	PROTECȚIA MEDIULUI
051	Colectarea și distrugerea deșeurilor
052	Evacuarea și filtrarea apelor reziduale
053	Protecție împotriva poluării mediului
054	Protecție a biodiversității

Cod	Denumirea
06	GOSPODĂRIA DE LOCUINȚE ȘI GOSPODĂRIA SERVICIILOR COMUNALE
061	Gospodăria de locuințe
062	Dezvoltare comunală și amenajare
063	Aprovizionare cu apă
064	Iluminarea străzilor
07	OCROTIREA SĂNĂTĂȚII
071	Produse, utilaje și echipament medical
072	Servicii de ambulator
073	Servicii spitalicești
0733	Servicii ale centrelor medicale și maternităților
074	Servicii de sănătate publică
076	Alte servicii în domeniul ocrotirii sănătății neatribuite la alte grupe
08	CULTURĂ, SPORT, TINERET, CULTE ȘI ODIHNĂ
09	ÎNVĂȚĂMÂNT
091	Educație timpurie și învățământ primar
092	Învățământ secundar
093	Învățământ profesional tehnic
094	Învățământ superior profesional
095	Învățământ nedefinit după nivel
096	Servicii afiliate învățământului
10	PROTECȚIE SOCIALĂ
101	Protecție în caz de boală sau incapacitate de muncă
102	Protecția persoanelor în etate
103	Protecție în legătură cu pierderea întreținătorului
104	Protecție a familiei și a copiilor
105	Protecție în caz de șomaj
106	Protecție în domeniul asigurării cu locuințe
107	Protecție împotriva excluziunii sociale

REZOLVARE:

1. Cu gri sunt inserate cheltuielile ale căror destinație și beneficiari nu au aspect de gen, cu albastru deschis – cheltuielile ale căror beneficiari, în mod direct/indirect sau majoritar sunt femei, iar cu albastru închis – cheltuielile destinate femeilor.
2. În funcție de nivelul APL și competențele atribuite acestora prin legea privind administrația publică locală, deosebim următoarele cheltuieli pentru: *Servicii de stat cu destinație generală, Ordine publică și securitate națională, Protecția mediului, Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale, Cultură, sport, tineret, culte și odihnă, Învățământ, Protecție socială.*
3. *Constatăm că toate cheltuielile încadrate în competențele APL sunt sensibile la dimensiunea de gen, astfel, orice decizie adoptată cu privire la cheltuielile respective va avea impact asupra femeilor.*

Studiu de caz pentru rezolvare:

Aplicați etapele evaluării impactului politicilor sub aspect de gen pentru următoarele decizii:

- Resurse financiare suplimentare pentru îmbunătățirea infrastructurii drumurilor din localitate;
- Fundamentarea necesității de revizuire a structurii normativului/costului întreținerii unui elev/copil în instituțiile de învățământ din localitate.

Bibliografie

1. ELSON, Diane; NORTON, Andy „*What's behind the budget? Politics, rights and accountability in the budget process*”, Centre for Aid and Public Expenditure Overseas Development Institute, London, Department of Sociology/ June 2002
2. ELSON, Diane „*Gender Responsive Budget Initiatives: Some Key Dimensions and Practical Examples*”, Paper presented at the conference on „Gender Budgets, Financial Markets, Financing for Development”, February 19th and 20th 2002, by the Heinrich-Boell Foundation in Berlin
3. BUDLENDER, Debbie „*Introduction the fifth women's budget*”, www.genderbudgets.pdf
4. BOCIOC Florentina și alții, „*Gender mainstreaming, metode și instrumente*”, ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen, CPE 2004
5. Van BEVEREN Jacintha, Van OSCH Thera, QUINN Sheila, „*Bugetare pentru toți*”, manual, ISBN 90-73908-15-9, 2004
6. „*Analiza de gen a cheltuielilor de proiect*”, Final Report, July 2004, HM Treasury UK, Crown Copyright, www.hm-treasury.gov.uk
7. „*Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor*”, Pachet de resurse, UNFPA, UNIFEM, 2006
8. „*Abordarea integrată a egalității între femei și bărbați: cadrul conceptual, metodologia și prezentarea practicilor corecte*”, raportul final de activități al Grupului de specialiști privind demersul integrat al egalității, Strasbourg, februarie 1999.
9. GOLDBERG LEONG Toby, LANG Catherine, BIASUTTI Marina, *Gender And Poverty Project. Gender Analysis Tools*.
10. Making Budgets Gender-Sensitive: A Checklist for Programme-Based Aid, disponibil: http://www.entwicklung.at/uploads/media/CHECKLIST_12032009_barriere_02.pdf
11. ACIDI/VOCA, “Gender Analyses, Assessments, and Audits Brief,” Washington D.C.: ACIDI/VOCA (2012).
12. CRAWLEY Marie; O'MEARA Louise, *Gender Impact Assessment Handbook*, 2004
13. HEWITT Guy. *Gender Responsive Budget Initiatives: Tools and Methodology*. New York City: UNIFEM, 2002, 30-37.
14. SCHRATZENSTALLER Margit. *Gender Budgeting in Austria*. Munich: Institute for Economic Research at the University of Munich, Vol 6, No 2, 2008, 46
15. GREBOVAL Cecile and HUGENDUBEL.Katrin *Gender budgeting: An overview by the European Women's Lobby*. European Women's Lobby, 2004, 10
16. COE. Gender budgeting: practical implementation. Strasbourg: Council of Europe, 2009, accessed October 10 2012. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG%282008%2915_en.pdf
17. <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-and-methods/gender-impact-assessment>
18. http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/toc_guide_en.htm
19. <http://www.liaise-kit.eu/ia-method/gender-impact-assessment-0>

Tema 10.

Elaborarea indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen

Scopul și obiectivele

SCOPUL: familiarizarea cu formarea bazei de indicatori economici, sociali și demografici necesari statisticii bugetare sensibile la gen și cu analiza indicatorilor pentru statistica bugetară sensibilă la gen.

- OBIECTIVELE:**
- Să poată sistematiza indicatorii statistici sensibili la gen;
 - Să caracterizeze tipul de indicatori sensibili de gen;
 - Să poată calcula repartitia populației, după medii și sexe în Republica Moldova;
 - Să analizeze corelația dintre femei și bărbați, în Republica Moldova, în baza datelor statistice pe anii 2010-2015;
 - Să analizeze evoluția speranței de viață la naștere, după ani, medii și sexe în Republica Moldova;
 - Să calculeze și să analizeze ratele de activitate și de ocupare după ani și sexe în Republica Moldova;
 - Să definească domeniile cuprinse de statistici sensibile la dimensiunea de gen din cadrul BNS;
 - Să calculeze rata șomajului după medii și sex în Republica Moldova;
 - Să efectueze comparații între bărbați și femei pe baza indicatorilor de gen;
 - Să poată face comparații între bărbați și femei pe baza datelor statistice;
 - Să poată sistematiza indicatorii statistici bugetari sensibili la gen;
 - Să poată analiza cota cheltuielilor pe sectoare de conducere /forță (pentru conducători în APC/APL, domeniul de apărare, asigurare a ordinii publice, securitate), în Republica Moldova, în perioada 2010-2014;
 - Să cunoască cota cheltuielilor privind sectoarele sociale (educație, sănătate, protecția socială, gospodăria comunală), în Republica Moldova, în perioada 2010-2014.

10.1. Formarea bazei de indicatori economici, sociali și demografici necesari statisticii bugetare sensibile la gen

Ponderea populației stabile după medii și sexe în Republica Moldova

Anii	Urban		Rural	
	B	F	B	F
2010	40,53	42,28	59,47	57,72
2011	40,69	42,47	59,31	57,53
2012	40,79	42,62	59,21	57,38
2013	40,97	42,80	59,03	57,20
2014	41,28	43,14	58,72	56,86
2015	41,40	43,32	58,60	56,68

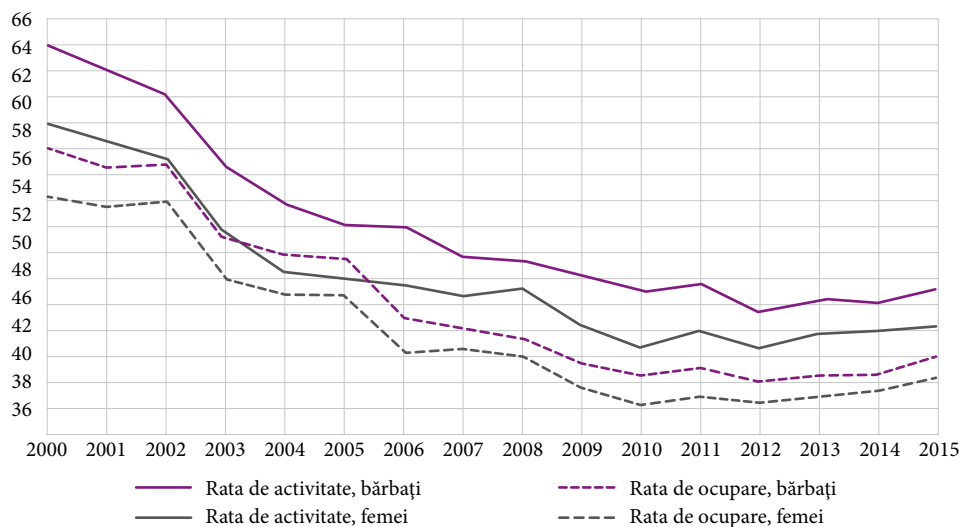
Sursa: BNS al Republicii Moldova

Repartiția populației după participarea la activitatea economică, total

Perioada	Rata de activitate %	Rata de ocupare %	Rata șomajului BIM, %
Anul 2010	41,6	38,5	7,4
Femei	38,6	36,4	5,7
Bărbați	45,0	40,9	9,1
Anul 2011	42,3	39,4	6,7
Femei	39,3	37,1	5,6
Bărbați	45,6	42,1	7,7
Anul 2012	40,7	38,4	5,6
Femei	38,2	36,5	4,3
Bărbați	43,5	40,6	6,8
Anul 2013	41,4	39,3	5,1
Femei	38,6	37,0	4,1
Bărbați	44,5	41,8	6,0
Anul 2014	41,2	39,6	3,9
Femei	38,6	37,4	3,1
Bărbați	44,1	42,1	4,6

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Ratele de activitate și de ocupare după ani și sexe în Republica Moldova (în procente)

Sursa: BNS al Republicii Moldova

Indicele parității de gen după nivele educaționale de studii în Republica Moldova în perioada 2010-2015

Ani de studii	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Primar	0,99	1	1	1	0,99
Gimnazial	0,99	0,99	0,99	0,99	1
Secundar de treapta a II-a	1,08	1,08	1,06	1,06	1,03
Terțiar	1,37	1,34	1,33	1,35	1,39

Sursa: BNS al Republicii Moldova.

Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană după activitatea salarială și sexul capului gospodăriei în Republica Moldova în perioada 2010-2014

Peri-oda, sexe	2010		2011		2012		2013		2014	
	Lei	% față de total	Lei	% față de total	Lei	% față de total	Lei	% față de total	Lei	% față de total
Femei	488,6	37,5	594,3	40,0	593,9	37,6	615,7	36,2	644,6	36,7
Bărbați	567,9	45,1	672,5	47,2	670,3	45,5	743,2	44,5	781,7	44,1

Sursa: BNS al Republicii Moldova, Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice.

Ponderea femeilor în numărul personalului didactic după nivele educaționale în Republica Moldova în anii de studii 2010/11-2014/15

Anii de studii	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Primar și secundar general	82	81,5	84,2	84,3	84,7	84,8	85,3
Secundar profesional	53,7	53,4	52,7	53,8	54,7	55,4	55,2
Mediu de specialitate	67,6	71,1	69,8	69,2	69,6	69,8	70
Superior	54	54,1	53,1	53	53,3	54,4	54,2

Sursa: BNS al Republicii Moldova, Rapoartele statistice nr. 1-SGL, nr. 2-prof, nr. 3-colegiu, nr. 4-IS.

10.2. Sistematizarea indicatorilor statisticii bugetare sensibile la gen

Indicatori statistici bugetari sensibil la gen propuși de profesorul Rjanițina

1. Indicatori sociali direcți, aprobați în buget;
2. Indicatori sociali direcți utilizați în prognoza socio-economică pentru anul bugetar;
3. Indicatorii cheltuielilor bugetare sensibile la gen pentru măsurile din domeniul veniturilor populației;
4. Indicatorii sociali pentru ocrotirea populației, femeilor și copiilor în componența articolelor complexe ale bugetului de cheltuieli;
5. Indicatorii egalității de gen (din toate sursele de informație);
6. Programe regionale și raionale pentru femei și copii;
7. Standarde sociale și normative financiare, diferențiate după sex și vârstă

Indicatori sociali direcți, aprobați în buget

1. Cheltuieli pentru sectoarele sociale (învățământ, sănătate, politică socială, de locuințe și servicii comunale), ca zonă, de cele mai multe ori, folosite pentru femei și copii. ;
2. Creșterea prețurilor de consum – %.
3. Creșterea tarifelor pentru energie, servicii comunale și transport;
4. Ratele de creștere pentru educație, sănătate, cultură).

Indicatori direcți sociali utilizați în dezvoltarea socio-economică pentru anul fiscal

1. Salariul mediu pe economie (lei pe lună);
2. Pensia medie (lei pe lună);
3. Numărul de angajați (număr de persoane);
4. Numărul de șomeri înregistrați (persoane), inclusiv femei (%);
5. Salariul minim de existență (lei pe lună);
6. Proportia populației aflate sub pragul sărăciei -%;
7. Speranța de viață pe sexe (în ani).

Indicatori ai bugetului de cheltuieli sensibili la gen pentru activități în domeniul de venituri ale populației

1. Raportul dintre salariul minim și minimumul de existență;
2. Raportul dintre salariul în instituțiile bugetare cu plată în economie în ansamblu;
3. Creșterea pensiilor – pe ansamblu (per total, lei pe lună în %);
4. Creșterea ajutoarelor primite de către femei (suma, lei);
5. Creșterea de înlesniri, în vederea copiilor (lei pe lună, numărul de beneficiari).

Indicatori de asistență socială pentru populație, femei și copii în articolele bugetului de cheltuieli

1. Plățile compensatorii pentru pensionari și copii, în loc de prestații în natură;
2. Înlesnirile pentru ocrotirea mamei și a copilului;
3. Alte cheltuieli pentru copii de la buget (de recreare, de agrement, sport etc.) și fondurile de asigurare;
4. Subvenții pentru locuințe;
5. Ajutoare pentru nevoiași (sărăci);
6. Dezvoltarea de instituții sociale;
7. Bugetul pentru servicii sociale pentru persoanele în vârstă și cu dezabilități, inclusiv a copiilor cu dezabilități
8. Măsuri sociale pentru populația rurală.

Indicatori de egalitate de gen

1. Raportul dintre salarii între bărbați și femei;
2. Alocații din buget cu privire la protecția împotriva șomajului (prestații de formare profesională, lucrări publice pentru femei);
3. Programul de sprijin pentru întreprinderi mici – suma per total;
4. Ponderea de femei-întreprinzător - %;
5. Cheltuielile bugetului de educație (primar, secundar, de învățământ universitar, cu alocarea de procentul femeilor în instituțiile de învățământ, suma);
6. Ponderea femeilor cu studii secundare, superioare și de educație specială – total și pe sexe – numărul, %;
7. Raportul pe ocupații profesionale;
8. Ponderea femeilor la toate nivelurile de guvernare – numărul, %;
9. Numărul organizațiilor de femei, precum și de membri în ele;
10. Alocații din buget pentru sprijinirea femeilor cu inițiative sociale – total, % din buget ale cheltuielilor

10.3. Utilizarea statisticii în cadrul bugetelor sensibile la gen

Tipuri de indicatori sensibili de gen

Tipurile de indicatori sensibili de gen

Indicatori cantitativi

Oferă informații cuantificate în sumă și mărimi.

Exemplu: Date statistice dezagregate în funcție de sex sunt indicatori tipici.

Indicatori calitativi

– Oferă informații complexe și mai nuanțate;
– Nu cantitatea informației este decisivă, ci calitatea lor.

Exemplu: Date statistice dezagregate în funcție de sex sunt indicatori tipici.

Cota cheltuielilor pe sectoare de conducere/forță pentru conducătorii APC/APL în Republica Moldova în perioada 2010-2014

Dezagregare	Unitatea de măsură	2010	2011	2012	2013	2014
Serviciile de stat cu destinație generală	% în BPN	4,6	4,5	4,9	5,4	4,9
Total	mil. Lei	1361,6	1456,6	1750,6	2084,0	2155,0
a) bugetului de stat	mil. Lei	908,4	945,7	1171,5	1382,6	1418,2
b) bugetelor unităților administrativ-teritoriale	mil. Lei	453,3	510,8	579,1	701,4	736,8
Mentineră ordinii publice, apărarea și securitatea statului	% în BPN	5,3	5,6	5,5	5,7	5,8
Total	mil. Lei	1540,8	1804,8	1948,2	2190,0	2580,9
a) bugetului de stat	mil. Lei	1274,3	1526,2	1625,0	2177,7	2566,7
b) bugetelor unităților administrativ-teritoriale	mil. Lei	259,9	271,0	314,9	4,7	8,1

Sursa: Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Studii de caz

Fie că se cunosc următoarele date cu privire la distribuția volumului total de venituri bănești ale populației în grupe de 20%.

Indicatori	Ponderea veniturilor populației de genul feminin VF	Ponderea veniturilor populației de gen masculin VB
Veniturile bănești, total:	1	1
inclusiv grupe de 20%:		
Prima (cu cele mai mici venituri)	0,1	0,06
A doua	0,15	0,04
A treia	0,2	0,16
A patra	0,25	0,32
A cincea (cu cele mai mari venituri)	0,3	0,42

Se cere de calculat coeficienții Gini și Lorenz de concentrare a veniturilor pentru veniturile populației de gen feminin și pentru veniturile populației de gen masculin și să se tragă concluziile de rigoare.

REZOLVARE:

Coeficientul Gini (G) de concentrare a veniturilor, care descriu gradul de inegalitate în distribuția veniturilor populației, se determină prin formula:

$$G = 1 - 2 \sum_{i=1}^n x_i \text{cum } y_i + \sum_{i=1}^n x_i y_i$$

unde:

x_i – procentul populației, care aparține grupei sociale i în numărul total de populație;

y_i – ponderea veniturilor concentrate în grupa socială i ;

$\text{cum } y_i$ – cota cumulativă a venitului.

Coeficientul Lorenz pentru repartitia populației în centile se calculează după următoarea formulă:

$$L = 0,5 * \sum_{i=1}^n \text{abs}(x_i - y_i)$$

Coeficientul Gini, pentru *veniturile populației de genul feminin*, se calculează pe baza tabelului de mai jos:

Indicatori	Ponderea veniturilor populației de genul feminin VF	Coeficientul Gini Venituri femei			
Veniturile bănești, total:	1	$x_i y_i$	cum y_i	$x_i \text{cum } y_i$	$\text{abs}(x_i - y_i)$
inclusiv grupele de 20%:					
Prima (cu cele mai mici venituri)	0,1	0,02	0,1	0,02	0,145
A doua	0,15	0,03	0,25	0,05	0,098
A treia	0,2	0,04	0,45	0,09	0,048
A patra	0,25	0,05	0,7	0,14	0,024
A cincea (cu cele mai mari venituri)	0,3	0,06	1	0,2	0,267
	1	0,2		0,5	0,582

Conform relației de mai sus, rezultă că coeficientul Gini pentru *veniturile populației de genul feminin* este:

$$G_f = 1 - 2 \times 0,5 + 0,2 = 0,2 \text{ sau, în procente, } 20\%.$$

Pentru coeficientul Lorenz, pentru *veniturile populației de genul feminin*, obținem:

$$L_f = 0,5 \times 0,582 = 0,291 \text{ sau, în procente, } 29,1\%.$$

Pentru *veniturile populației de genul masculin* este indicat tabelul următor:

Ponderea populației de genul masculin Y	Indicatori	Ponderea veniturilor populației de genul masculin VB	Coeficientul Gini Venituri Bărbați			X-Y
	Veniturile bănești, total:	1	$x_i y_i$	cum y_i	x_i cum y_i	$abs(x_i - y_i)$
	Inclusiv grupe de 20%:					
0,2	Prima (cu cele mai mici venituri)	0,06	0,012	0,06	0,012	0,14
0,2	A doua	0,04	0,008	0,1	0,02	0,16
0,2	A treia	0,16	0,032	0,26	0,052	0,04
0,2	A patra	0,32	0,064	0,58	0,116	0,12
0,2	A cincea (cu cele mai mari venituri)	0,42	0,084	1	0,2	0,22
		1	0,2		0,4	0,68

Conform relației de mai sus, rezultă că coeficientul Gini pentru *veniturile populației de genul masculin* este:

$$G_b = 1 - 2 \times 0,4 + 0,2 = 0,4 \text{ sau în procente } 40\%.$$

Pentru coeficientul Lorenz pentru *veniturile populației de genul masculin* obținem:

$$L_b = 0,5 \times 0,68 = 0,34 \text{ sau în procente } 34\%.$$

Calcululele denotă că coeficientul Gini pentru veniturile populației de genul masculin a crescut semnificativ, ceea ce indică o dispersare a veniturilor populației de genul masculin.

Studiu de caz pentru rezolvare

Având la bază datele din studiul de mai sus, să se construiască curba Lorenz, care stabilește legătura dintre numărul populației și cuantumul venitului total primit pentru populația de genul feminin și cea de genul masculin.

Bibliografie

1. *Anuarele statistice ale Republicii Moldova 2001-2015*, Biroul Național de Statistică, Chișinău.
2. BAURCIULU, A., BELOSTECINIC, M., CASIAN, A., PÂRȚACHI, I., PETROIA, A. *Bugetare sensibilă la gen*, ASEM, Chișinău, 2009, 200 p. ISBN 978-9975-75-484-2.
3. Biroul Național de Statistică, *Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*, cu suportul PNUD, UNIFEM, UNFPA, Chișinău, 2009.
4. *Bugetele deschise publicului*. <http://egalitadedegen.md/en/contribute/bugetele-deschise-publicului/>
5. Datele CBGC ale BNS al Republicii Moldova în 2006.
6. *Documentul de politici „Politica Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, 2009-2015”*, Proiect, www.mpsfc.md

7. *Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices.* (2004) Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS). Council of Europe - Directorate General of Human Rights, Strasbourg
8. KABEER N. *Reflections on the Measurement of Women's Empowerment*, in Sisask A. (ed) *Discussing Women's Empowerment: Theory and Practice*, Asdi, Stockholm, 2001:17-57 [http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf\\$a=2080](http://www.sida.seshared/jsp/f=sidastudiestNo3.pdf$a=2080)
9. MALHONDRA A, SCHULLER S., BOENDER C., "Measuring women's empowerment as a variable in international development", Seminar idei și acțiuni ICRW (International Council for Research on Women), Washington, DC, 12 noiembrie 2003
10. MENON-SEN K., *En Route to Equality: a Gender Review of National MDG Reports*, Bureau of Development Policy, New-York PNUD, 2005
11. Organizația Națiunilor Unite, site a ONU – indicatorii și obiectivele de dezvoltare ale mileniului, (2007), <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Default.aspx>
12. PÂRȚACHI I., CARA E., PÂRȚACHI II. (2008). *Inegalitatea de gen în venituri și alți indicatori de bunăstare a populației (în baza datelor cercetării bugetelor gospodăriilor casnice)*, Chișinău, 111 p.
13. RAO A., KELLEER D. (2005) „Is there life after gender mainstreaming?”, *Gender and Development* 13.2, 2005: 57-69.
14. *Raport privind revizuirea setului armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen*, BNS, UNWomen, UNDP, Chișinău, 2016.
15. *Recensământul populației, 2004*: Culeg. Statistică: (în 4 vol.)- Birul Național de Statistică al Republicii Moldova. Ch.:Statistica, 2006
16. SHARP, R. (2003) *Bugetarea echitabilă, Inițiative GRB în cadrul unui buget bazat pe performanță*, UNIFEM, NY.
17. UNDP, UNIFEM, *Problemele de gen în contextul ODM în R.Moldova*, Chișinău, 2009.
18. UNIFEM (2002) *Inițiative GRB: Strategii, Concepte și Experiențe*, New York.
19. VĂILEANU C., RUSU V., CANTARJI V. *Ghidul utilizatorilor de date statistice dezagregate în funcție de sex*, Ed. "Elan Poligraf" SRL, Chișinău, 2008, www.un.md/UNIFEM
20. РЖАНИЦИНА, Людмила «Гендерное измерение бюджета – российский опыт», учебное пособие, РАГС, Москва, 2006.

Tema 11.

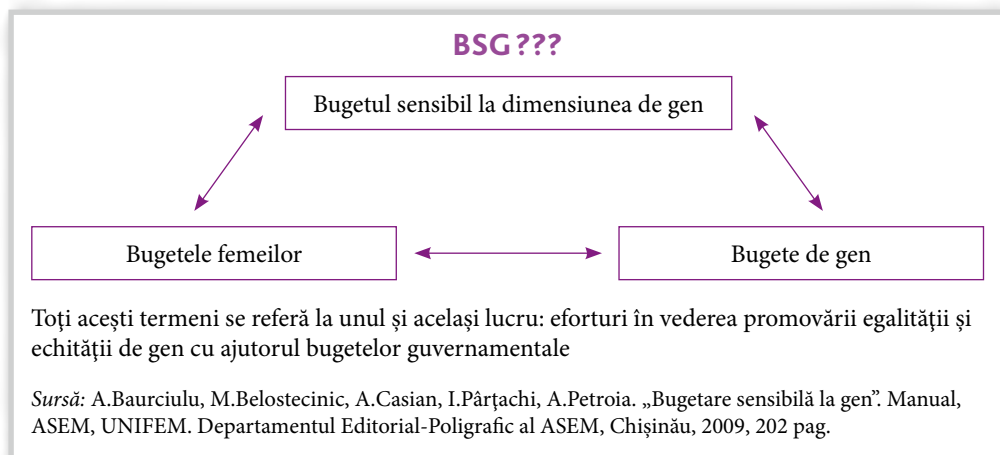
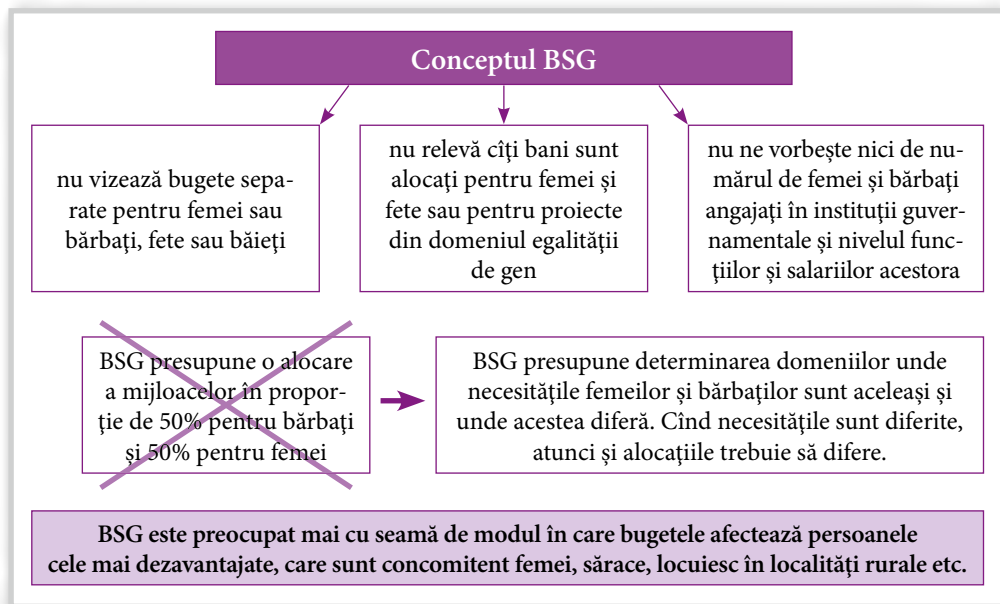
Procesul de bugetare sensibil la dimensiunea de gen

Scopul și obiectivele

SCOPUL: formarea competențelor teoretice fundamentale privind bugetul sensibil la dimensiunea de gen, precum și a competențelor aplicative de analiză a progreselor obținute în asigurarea egalității de gen pe plan mondial și regional.

- OBIECTIVELE:**
- Să definească esența, scopul și rolul bugetului sensibil la dimensiunea de gen;
 - Să cunoască esența procesului bugetar sensibil la dimensiunea de gen prin identificarea caracteristicilor, principiilor și etapelor acestuia;
 - Să cunoască rolul actorilor implicați în bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen;
 - Să cunoască experiența internațională vizând introducerea aspectului de gen în procesul bugetar cu scopul aplicării bunelor practici;
 - Să identifice și să explice beneficiile pentru guvern, grupurile de femei și societate în întregime de la aplicarea bugetelor sensibile la dimensiunea de gen;
 - Să cunoască actele normative / legislative aprobate la nivel național, ce țin de aplicarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen;
 - Să cunoască principalele tratate și strategii la nivel internațional, care stau la baza bugetării sensibile la dimensiunea de gen;
 - Să cunoască etapele procesului bugetar ținând cont de modalitățile de integrare a dimensiunii de gen în cadrul diferitelor etape ale acestuia;
 - Să prezinte responsabilitățile participanților la procesul bugetar sensibil la gen.

11.1. Particularitățile bugetului sensibil la dimensiunea de gen

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen vizează ca bugetele guvernului, precum și politicile și programele care le fundamentează să abordeze necesitățile și interesele persoanelor ce aparțin diferitelor grupuri sociale

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen reflectă discriminarea care ar putea surveni din simplul motiv că o persoană este bărbat sau femeie, dar în același timp ține cont și de dezavantajul indus din motive de etnie, clasă sau statut de sărac, castă, localizare sau vîrstă.

Bugetul sensibil la dimensiunea de gen ține de integrarea dimensiunii de gen în buget, asigurînd conștientizarea noțiunii date în cadrul tuturor politicilor și bugetelor tuturor agențiilor guvernamentale (deși, din motive strategice și practice, de la bun început accentul va fi pus doar pe un grup de agenții selectate)

Scopul final al lucrului asupra BSG

elaborarea bugetelor care vor fi adresate necesităților și intereselor femeilor și bărbaților, fetelor și băieților și care se axează asupra necesităților celor mai săraci

Unul din scopurile multor inițiative a BSG este de a promova o participare mai mare în procesul bugetar, în special a oamenilor de rînd din țară, precum și a parlamentarilor, în special femei

Pentru aceste inițiative este important de a înțelege procesul bugetar existent și de a explora oportunitățile pentru o participare mai amplă

Examinarea procesului bugetar poate oferi și alte idei referitor la locurile unde poate fi inclusă dimensiunea de GEN

BSG
 $3\text{ "E"} + 1\text{ "E"} = 4\text{ "E"}$

Bugetarea tradițională ignoră un al patrulea „E” important – Echitatea

Economia, Eficiența și Eficacitatea sunt aplicate la o etapă anume a procesului bugetar

Echitatea se referă la toate etapele procesului bugetar

B.S.G.

**Bugetele sensibile la dimensiunea de gen
ar putea contribui semnificativ la:**

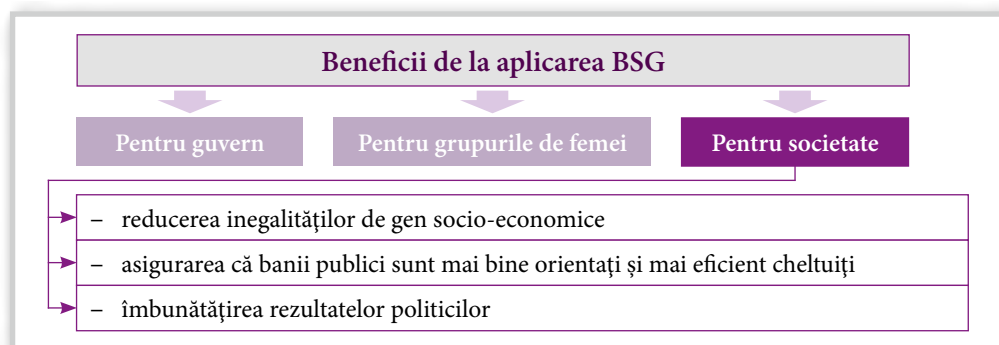
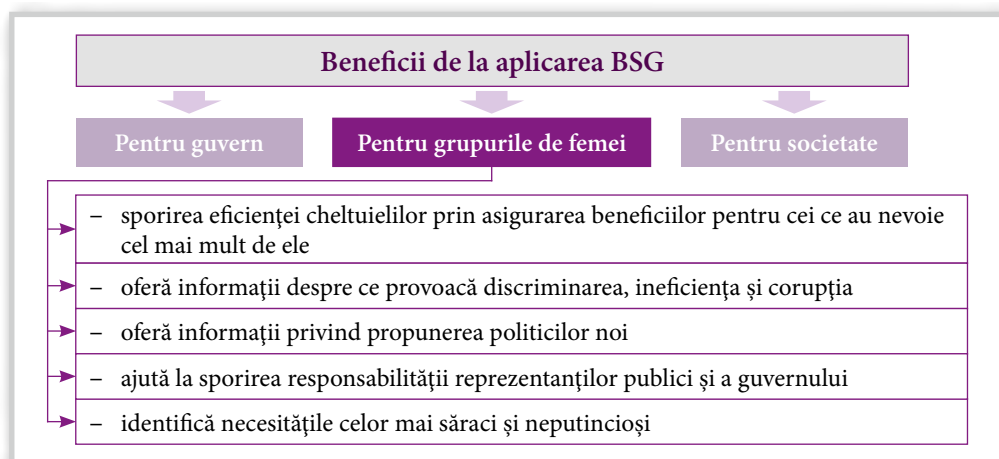
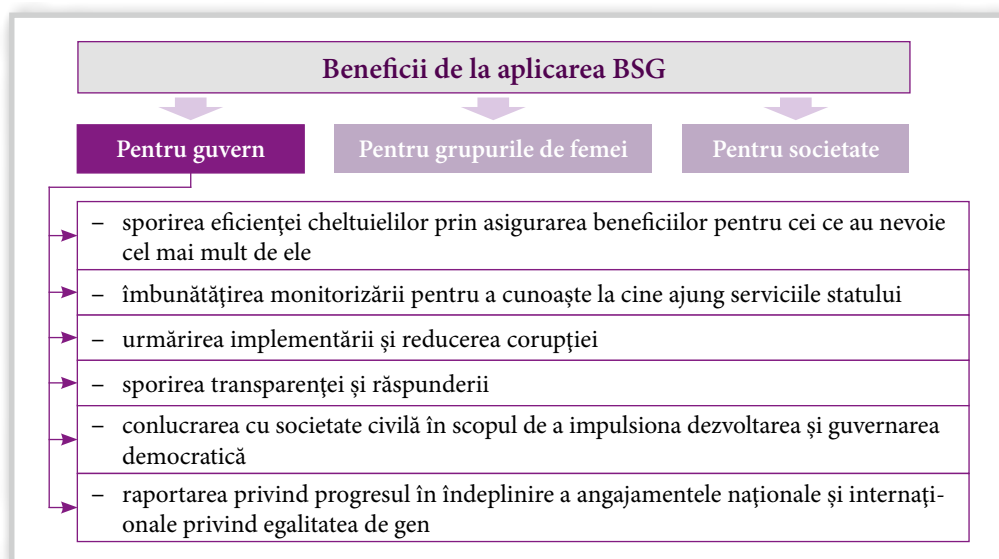
- Recunoașterea, reclamarea sau reevaluarea contribuțiilor și cazurilor de leadership feminin în economia de piață precum și în sfera reproductivă și casnică (invizibile și subevaluate) a economiei serviciilor de îngrijire; cea din urmă absorbind influența alternativelor macroeconomice care duc la reducerea cheltuielilor pentru sănătate, bunăstare și educație;
- Promovarea leadershipului feminin în sfera publică și productivă a politicii, economiei și societății, în parlament, în mediul de afaceri, în mass-media, în mediul cultural și cel al instituțiilor religioase, al sindicatelor și în societatea civilă;
- Implicarea într-un proces de transformări care să țină cont de nevoile celor mai săraci și fără putere;
- Dezvoltarea capacității de propagare a problemelor macroeconomice în cadrul organizațiilor femeilor.

Beneficii de la aplicarea BSG

Pentru guvern

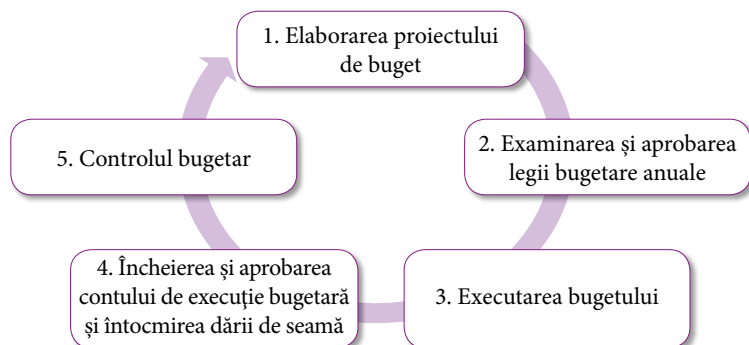
Pentru grupurile de femei

Pentru societate

11.2. Modalități de integrare a dimensiunii de gen în procesul bugetar

Etapele procesului bugetar

Cadrul legislativ, care alcătuiește fundamentul procesului de elaborare și executare bugetară

- Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, nr.181 din 25.07.2014;
- Legea privind finanțele publice locale, nr.397-XV din 16 octombrie 2003;
- Codul Vamal;
- Codul Fiscal;
- Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.209 din 24.12.2015;
- Clasificația bugetară, aprobată prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.208 din 24.12.2015;
- altele.

Aspecte ale BSG

Ex-ante

implică obiectivele bugetare ale programelor, precum și stabilirea unor criterii, care să reflecte egalitatea de gen; se referă la integrarea aspectului de gen în modelele economice, care cuprind cadrul de politici economice și fiscale pe termen mediu

Ex-post

implică rezultatele bugetare, care reflectă starea de (in)egalitate de gen; se referă la procedurile de evaluare a politicilor sensibile la dimensiunea de gen

Activități cu aplicarea BSG (1)

elaborarea proiectului bugetului

- Să se asigure ca alocațiile bugetare pentru realizarea programelor, planurilor și activităților sunt astfel repartizate încât să vizeze în mod egal nevoile bărbaților și femeilor
- Evaluarea impactului posibil al noilor metode de colectare a veniturilor asupra diferitor grupuri de bărbați și femei în corelare cu capacitățile lor de plată
- Compararea estimărilor bugetare pentru anul curent cu estimările rectificate și cheltuielile reale din anul precedent și aplicarea măsurilor corective în vederea utilizării corecte și complete a fondurilor bugetare pe parcursul anului în curs

Activități cu aplicarea BSG (2)

adoptarea bugetului

- Analiza tendințelor în cadrul sectorului sau ministerului și a ponderii alocațiilor și cheltuielilor – ca un indicator al priorităților guvernamentale
- Analiza părții de venituri, incluzând: surse de venituri, subvenții etc., impactul asupra femeilor și bărbaților
- Analiza tendințelor și participării: dinamica absolută (reducerea sau creșterea) și dinamica relativă (cota procentuală)

Activități cu aplicarea BSG (3)

executarea bugetului

- Analiza modului de utilizare a fondurilor bugetare (dacă sunt utilizate conform planificării și în sumă totală)
- Analiza costurilor de implementare a activităților
- Analiza beneficiarilor de subvenții.
- Analiza destinației fondurilor bugetare (dacă au fost utilizate în beneficiul celor cărora le sunt destinate

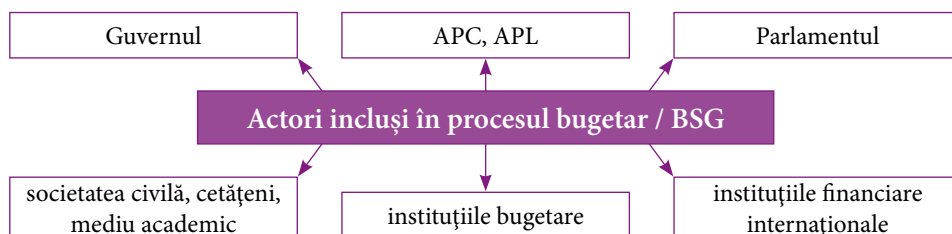
Activități cu aplicarea BSG (4)

post-executarea bugetului

- Analiza rezultatelor finale și a impactului programelor și proiectelor finanțate din fondurile bugetare
- Analiza rezultatelor preconizate și a rezultatelor reale, inclusiv și celor neașteptate, privind utilizarea fondurilor bugetare
- Evaluarea modului de utilizare a fondurilor bugetare prin prisma eficienței rezultatele finale
- Evaluarea schimbărilor produse în urma realizării cheltuielilor specifice (impact)

11.3. Responsabilitățile participanților la procesul bugetar sensibil la gen

Actori incluși în procesul bugetar / BSG

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen Guvernul

- Coordonarea și monitorizarea implementării strategiilor, programelor și politicilor publice, inclusiv sub aspect de gen, având la bază statistica gender în vederea evaluării impactului de gen pe sectoarele economiei naționale.
- Asigurarea examinării și aprobării proiectelor de legi/hotărâri, inclusiv a proiectului legii bugetare anuale, doar în condițiile avizării acestora din punct de vedere al impactului de gen.
- Asigurarea creării bazei de date gender dezagregate pe toate sectoarele economiei naționale și elaborarea, de către BNS, a raportului anual privind statistica gender la nivel național și regional.
- Prezentarea Parlamentului, la solicitarea acestuia, a materialelor ce includ informații privind asigurarea egalității de gen prin alocarea resurselor financiare din buget.
- Monitorizarea și analiza executării bugetului din punct de vedere al impactului de gen.

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen

Ministerul Finanțelor

- Coordonarea și monitorizarea implementării strategiilor, programelor și politicilor publice, inclusiv sub aspect de gen, având la bază statistica gender în vederea evaluării impactului de gen pe sectoarele economiei naționale.
- Asigurarea examinării și aprobării proiectelor de legi/hotărâri, inclusiv a proiectului legii bugetare anuale, doar în condițiile avizării acestora din punct de vedere al impactului de gen.
- Ministerul Finanțelor deține un rol-cheie în calitate de coordonator al procesului bugetar. El este responsabil de integrarea egalității de gen în documentele ce asigură derularea coerentă a activităților în cadrul etapelor procesului bugetar.
- Încorporarea aspectelor de gen în politica bugetar-fiscală, asigurând corelația cu SND și programul național privind egalitatea de gen.
- Includerea aspectelor de gen în actele metodologice (Limitele macrobugetare pe termen mediu, Obiectivele politicii în domeniul salarizării și angajărilor în sectorul bugetar, Circulara Ministerului Finanțelor privind elaborarea strategiilor sectoriale de cheltuieli, Strategiile sectoriale de cheltuieli, Cadrul Bugetar pe Termen Mediu cu anexele corespunzătoare, Circularele Ministerului Finanțelor privind elaborarea proiectelor bugetelor pentru anul viitor și a estimărilor pe următorii doi ani, Particularitățile privind elaborarea de către autoritățile administrației publice centrale și locale a proiectelor bugetelor pentru anul viitor și a estimărilor pe următorii doi ani).
- Includerea în rapoartele privind executarea bugetelor (BS, BASS, FAOAM) a progresului în realizarea obiectivelor sub aspect de gen.
- Asigurarea, prin alocațiile bugetare, a implementării programelor, planurilor și activităților în așa fel, încât ele să întrunească necesitățile femeilor și bărbaților.
- Evaluarea impactului posibil al noilor metode de colectare a veniturilor asupra femeilor și bărbaților în corelare cu capacitățile lor de plată.
- Negocierea repartizării alocațiilor bugetare, cu ministerele de resort, în scopul asigurării egalității de gen.

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen

APC

- Elaborarea, coordonarea și monitorizarea implementării strategiilor, programelor și politicilor publice sectoriale, inclusiv sub aspect de gen, având la bază statistica gender în vederea evaluării impactului de gen pe sectoarele corespunzătoare.
- Asigurarea elaborării și examinării proiectelor de acte normative/legislative pe domeniile respective de activitate, inclusiv a legii bugetare anuale prin avizarea acestora din punct de vedere al impactului de gen.
- Participarea la crearea bazei de date gender dezagregate pe sectoarele corespunzătoare și includerea în rapoarte anuale a informațiilor cu analize gender la nivel sectorial.
- Negocierea repartizării alocațiilor bugetare, cu Ministerul Finanțelor, în scopul asigurării egalității de gen.

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen

APL

- Realizează analiza gender, în teritoriul administrat, în vederea creării bazei de date gender dezagregate, ce va servi la fundamentarea deciziilor de ordin financiar în realizarea echității de gen.
- Elaborează strategia de dezvoltare locală și înaintează propuneri la elaborarea politicilor sectoriale cu integrarea aspectelor de gen.
- Conlucrează cu autoritățile publice centrale și implementează la nivel local programele și politicile cuprinse în documentele de planificare strategică de nivel național evaluând impactul de gen al acestora.
- Elaborează și aprobă bugetul local, incluzând anexă separată cu evidențierea impactului de gen al BL.
- Elaborează bugete pe bază de program și performanță cu integrarea aspectelor de gen, prin formularea obiectivelor și indicatorilor de performanță sensibili la gen, corelate cu strategia de dezvoltare locală.
- Includerea în raportul privind executarea bugetului local a progresului în realizarea obiectivelor sub aspect de gen.
- Asigurarea, prin alocațiile bugetare, a implementării programelor, planurilor și activităților (aprobate la nivel local) în așa fel, încât ele să corespundă necesităților femeilor și bărbaților.
- Negocierea repartizării transferurilor și altor alocații bugetare cu Ministerul Finanțelor cu scopul asigurării egalității de gen. Negocierea repartizării alocațiilor bugetare cu Ministerul Finanțelor cu scopul asigurării egalității de gen.

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen

Instituțiile (entitățile) bugetare

- Reprezintă sectorul de bază, care implementează politicile statului în toate domeniile, inclusiv politica de asigurare a egalității de gen. Astfel, sunt acumulate toate tipurile de informație primară, care este utilizată pentru analiza gender, creând baza statisticii gender regionale
- Cuantificarea tuturor indicatorilor de performanță a programelor (sub-programeelor) și formularea acestora sub aspect de gen.
- Includerea în rapoartele privind executarea bugetului instituției a progresului în realizarea indicatorilor sensibili la gen.

Responsabilitățile participanților în procesul bugetar sensibil la gen

Mediul academic și societatea civilă

- promotorul implementării BSG atât prin includerea disciplinei respective în curricula academică, cât și în calitatea sa de principal diseminator și dezvoltator al conceptului de BSG în cadrul APC și APL

Agențiile internaționale

- susținerea inițiativelor bugetării sensibile la dimensiunea de gen

Studii de caz

În baza prezentărilor din tema dată și informației de mai sus, se cer specificate:

- responsabilitățile APL sensibile la gen în cadrul primei etape a procesului bugetar;
- interacțiunea APL cu ceilalți participanți, în cadrul procesului bugetar sensibil la gen, la etapa dată.

REZOLVARE:

Prima etapă a procesului bugetar o constituie elaborarea proiectului bugetului. Astfel, responsabilitățile APL sensibile la gen, în cadrul etapei date, ar fi:

- Elaborarea strategiei de dezvoltare locală și înaintarea propunerilor la elaborarea politicilor sectoriale cu integrarea aspectelor de gen.
- Conlucrarea cu autoritățile publice centrale și implementarea la nivel local a programelor și politicilor cuprinse în documentele de planificare strategică de nivel național, evaluând impactul de gen al acestora.
- Realizarea analizei gender în teritoriul administrat în vederea creării bazei de date gender dezagregate ce va servi drept fundamentare a deciziilor de ordin financiar în realizarea echității de gen.
- Elaborarea bugetului local, incluzând anexă separată cu evidențierea impactului de gen a BL.
- Elaborarea bugetului pe bază de program și performanță cu integrarea aspectelor de gen, prin formularea obiectivelor și a indicatorilor de performanță sensibili la gen corelate cu strategia de dezvoltare locală.
- Negocierea repartizării transferurilor și altor alocații bugetare cu Ministerul Finanțelor, cu scopul asigurării egalității de gen.

Drept rezultat al acestor responsabilități, la etapa dată a procesului bugetar, APL interacționează cu ceilalți participanți în cadrul procesului bugetar sensibil la gen: ministere, agenții și servicii naționale sectoriale.

De asemenea, APL conlucrează și cu instituțiile bugetare, deoarece acestea reprezintă sectorul de bază care implementează politicile statului în toate domeniile, inclusiv în politica de asigurare a egalității de gen. Astfel, la nivelul lor, sunt acumulate toate tipu-

rile de informație primară, care este utilizată pentru analiza gender, creând baza statisticii gender regionale. La acest nivel, se mai face cuantificarea tuturor indicatorilor de performanță ai programelor (sub-programelor) și formularea acestora sub aspect de gen.

În același timp, APL interacționează și cu:

- mediul academic, ca promotor al implementării BSG prin calitatea sa de principal diseminator și dezvoltator al conceptului de BSG în cadrul APC și APL;
- grupurile societății civile, care oferă expertiză și au menirea de a exercita presiune asupra factorilor de decizie în vederea soluționării problemelor de ordin politic, economic și social;
- cetățenii care mereu ocupă poziții esențiale în asigurarea succesului multor proiecte;
- agențiile internaționale, care exprimă susținerea inițiativelor bugetării sensibile la dimensiunea de gen.

Studiu de caz pentru rezolvare

În baza prezentărilor din tema dată și informației de mai sus, se cer specificate:

- responsabilitățile APL sensibile la gen în cadrul tuturor etapelor procesului bugetar;
- interacțiunea APL cu ceilalți participanți în cadrul procesului bugetar sensibil la gen la etapele date.

Bibliografie

1. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, nr.181 din 25.07.2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.223-230/519 din 08.08.2014.
2. Legea privind finanțele publice locale, nr.397-XV din 16.10.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.397-399/703 din 31.12.2014.
3. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, nr.166 din 11.07.2012. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-247/791 din 30.11.2012.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici, nr.33 din 11.01.2007. Monitorul Oficial nr.6-9/44 din 19.01.2007.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020, nr.573 din 06.08.2013. Monitorul Oficial nr.173-176/669 din 09.08.2013.
6. Ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, nr.209 din 24.12.2015. Monitorul Oficial nr.370-376/2728 din 31.12.2015.
7. Ordinul Ministerului Finanțelor privind Clasificația bugetară, nr.208 din 24.12.2015. Monitorul Oficial nr.370-376/2727 din 31.12.2015.
8. Ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea Normelor metodologice privind executarea de casă a bugetelor componente ale bugetului public național prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor, nr.215 din 28.12.2015. Monitorul Oficial nr. 377-391/2731 din 31.12.2015.
9. BLACKDEN, CM., BHANU, C. *Dimensiunea de gen, creșterea economică și reducerea sărăciei*. Nota tehnică a Băncii Mondiale. 1999.
10. *Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor*. Pachet de resurse. UNFPA, UNIFEM. New York, 2006.
11. *Bugetele sensibile la dimensiunea de gen*. Manual pentru formatori. UNDP, Bratislava, 2005.

12. BUDLENDER Debbie, *Alocarea de buget întru realizarea angajamentelor internaționale cu privire la dimensiunea de gen și drepturile omului*, UNIFEM 2004 http://www.gender-budgets.org/en/ev-73387-201-1-DO_TOPIC.html
13. Declaration of the 4th European Conference of Ministers of Gender Equality between women and men (Istanbul November 1997). <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=459517&Site=COE>
14. ELSON Diane, *Monitorizarea bugetelor guvernamentale întru conformarea acestora cu Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (reperete de bază)*, UNIFEM 2005 http://www.gender-budgets.org/en/ev-72845-201-1-DO_TOPIC.html
15. KOVALLOVA Danka, BARON Anna, *Ghid practic pentru autoritățile publice locale cu privire la metodologia bugetării bazate pe programe în Moldova*. 14 martie 2014 <http://www.mf.gov.md/files/files/Despre%20minister/InstrMFP/bugetara/Proiect%20de%20ghid%20practic%20.pdf>
16. SHARP R. *Bugete pentru echitate: inițiative ale bugetelor cu aspecte de gen în cadrul bugetelor orientate spre performanță*. Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare destinat Femeilor: New York, 2003.
17. SHARP, Rhonda. *Bugetarea pentru echitate: inițiativele sensibile la dimensiunea de gen în bugetele pe programe*. New York: UNIFEM, 2003.
18. ГАРАДЖА М., (2002), *Мониторинг результативности бюджетных расходов: основные этапы внедрения на местном уровне*, Фонд «Институт экономики города», Москва.
19. *Руководство по гендерно-чувствительным индикаторам*. Москва, «Эслан», 2001.
20. *Словарь гендерных терминов*. Москва, «Информация – XXI век», 2002.

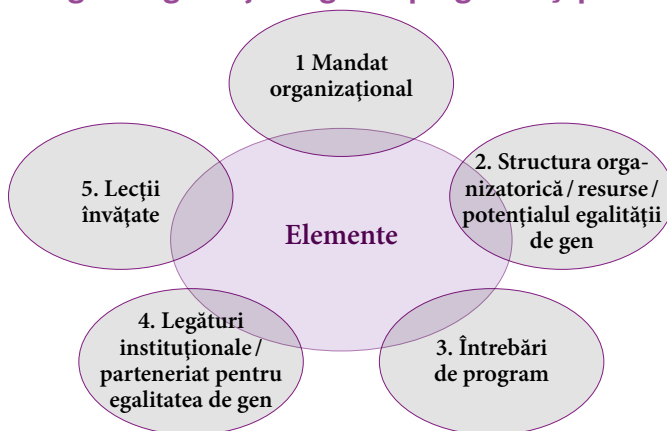
Tema 12.

Încadrarea indicatorilor sensibili la gen în bugetarea pe programe

Scopul și obiectivele	
SCOPUL:	formarea competențelor analitice de sinteză ale cadrului legal și de stabilire a situației reale privind promovarea bugetării pe programe în Republica Moldova, precum și a competențelor aplicative de analiză a încadrării indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen în procesul bugetar prin bugetarea pe programe.
OBIECTIVELE:	– Să prezinte, în mod detaliat, cadrul logic de integrare a egalității de gen în programe și proiecte; – Să identifice diferențele dintre bugetul pe articole și bugetul pe programe; – Să cunoască legislația Republicii Moldova privind bugetarea în baza programelor de performanță; – Să cunoască esența bugetului în baza programelor de performanță cu scopul utilizării corecte a elementelor tehnice ale programelor și regulilor de elaborare a acestora; – Să cunoască tehnicile de analiză a bugetului de performanță bazat pe programe, folosind indicatorii de performanță; – Să identifice legătura logică între elementele unui program / subprogram la etapele de planificare, implementare și monitorizare a acestuia; – Să identifice obiectivele unui program de performanță, ținând cont de scopul acestuia; – Să cunoască esența fiecărei categorii de indicatori de performanță folosiți în bugetarea pe programe; – Să cunoască cerințele ce trebuie luate în considerare la formularea indicatorilor de performanță; – Să descrie experiența Austriei vizând încadrarea dimensiunii de gen în programe de performanță cu scopul utilizării acestuia pentru cazul Republicii Moldova; – Să identifice aspecte de gen în cadrul diferitelor elemente ale bugetului de performanță bazat pe programe, ținând cont de elementele tehnice ale programelor și regulile de elaborare a acestora; – Să prezinte exemple de indicatori sensibili la gen în cadrul bugetării pe programe de performanță.

12.1. Cadrul logic de integrare a egalității de gen în programe și proiecte

Elementele cadrului logic pentru punerea în aplicare a integrării egalității de gen în programe și proiecte

Cadrul logic pentru punerea în aplicare a integrării egalității de gen în programe și proiecte (1)

Elementele	Caracteristicile elementelor
1. Mandatul organizațional	- Existența politicii, strategiei sau activității în domeniul egalității de gen; - Integrarea componentei de gen în mandatul organizației / planurile strategice și politici / strategia instituției; - Structura evaluării / monitorizării și planului de integrare a egalității de gen în această structură.
2. Structura organizatorică / resurse / potențialul egalității de gen	- Structura organizațională de sprijin al egalității de gen (crearea unei unități de gen, grupuri de lucru etc.); - Resurse dedicate (prezența specialiștilor în domeniul egalității de gen, elaborarea bugetului sensibil la gen); - Abilitățile personalului de ambele sexe (niveluri de formare, capacități); - Abordări / procese privind egalitatea de gen, instrumente elaborate / metodologii (colectarea de informații dezagregate pe sexe, sursele de informație, baza de date etc.); - Suport din partea managementului pentru egalitatea de gen, inclusiv suportul experților și echipelor respective; - Procesul / mecanisme de luare a deciziilor în cadrul organizației (cine este implicat, ce mecanisme sunt folosite pentru luarea în considerare a problemelor egalității de gen); - Structura pe sexe a angajaților de diferite nivele din cadrul instituției / organizației.

Cadrul logic pentru punerea în aplicare a integrării egalității de gen în programe și proiecte (2)

Elementele	Caracteristicile elementelor
3. Întrebări de program	- Analiza mediului extern și a contextului local, de exemplu, mediul existent pentru egalitatea de gen (politici guvernamentale, strategii, analize sociale și de gen relevante efectuate cu forțele proprii din cadrul instituției / organizației și cu alte forțe); - Factorii locali care împiedică sau care sprijină eforturile în domeniul egalității de gen (oportunități și constrângeri); - Cunoașterea politicilor în domeniul egalității de gen, elaborarea programelor în conformitate cu domeniile prioritare în domeniul egalității de gen; - Managementul programelor / proiectelor, adică gestionarea rezultatelor sensibile la egalitatea de gen; integrarea egalității de gen în diferitele etape ale ciclului de program / proiect (elaborare, planificare, implementare, monitorizare și evaluare): - analiza de gen, - identificarea problemelor de gen (constrângeri și oportunități), - elaborarea de strategii, rezultatelor preconizate și indicatorilor, - punerea în aplicare, - monitorizarea / evaluarea egalității de gen, - raportul privind progresele înregistrate în domeniul egalității de gen.

Cadrul logic pentru punerea în aplicare a integrării egalității de gen în programe și proiecte (3)

Elementele	Caracteristicile elementelor
4. Legături instituționale / parteneriat pentru egalitatea de gen	- Legătură (relație) formală și informală (parteneriate, rețele, comunicații) în domeniul egalității de gen cu alte organizații, donatori, ONG-uri, grupuri de femei, femei-lideri ai comunității; - Puncte vulnerabile / forte ale parteneriatului, oportunități de parteneriat; - Alte legături care vizează egalitatea de gen.
5. Lecții învățate	- Problemele identificate în domeniul egalității de gen; - Cele mai bune practici / experiențe privind integrarea egalității de gen dobândite în procesul de aplicare, care pot fi partajate cu alții; - Obstacole socioculturale identificate, mecanismele de mediere și rezolvare a problemelor.

12.2. Bugetarea sensibilă la gen prin prisma programelor și indicatorilor de performanță

Tipuri de bugete

Bugetul pe articole	Bugetul pe programe
• reprezintă documentul financiar, ce ține evidența mijloacelor financiare, pe care administrația publică planifică să le utilizeze la fiecare articol; • este ușor de elaborat; • nu furnizează nicio informație despre activitatea sau funcțiile, ce țin de un program sau proiect anumit; • pune accentul pe mijloacele planificate care trebuie mobilizate pe parcursul anului bugetar, adică pe ceea ce trebuie să se procure; • pune accentul pe achizițiile de mărfuri și servicii.	• nu se axează pe detalierea tipurilor de mărfuri și servicii, care urmează să fie procurate; • se axează pe domenii de proiecte și programe, care vor fi finanțate în viitor; • scopul constă în atingerea obiectivelor pe termen lung propuse de către administrația publică; • reprezintă o metodă de prezentare și fundamentare a bugetelor, având la bază programe cu scopuri, obiective și indicatori de evaluare a performanței acestora la toate etapele procesului bugetar; • este instrument eficient de management bugetar, care facilitează stabilirea priorităților și luarea deciziilor privind alocarea resurselor bugetare.

Caracteristicile principale ale bugetului pe programe

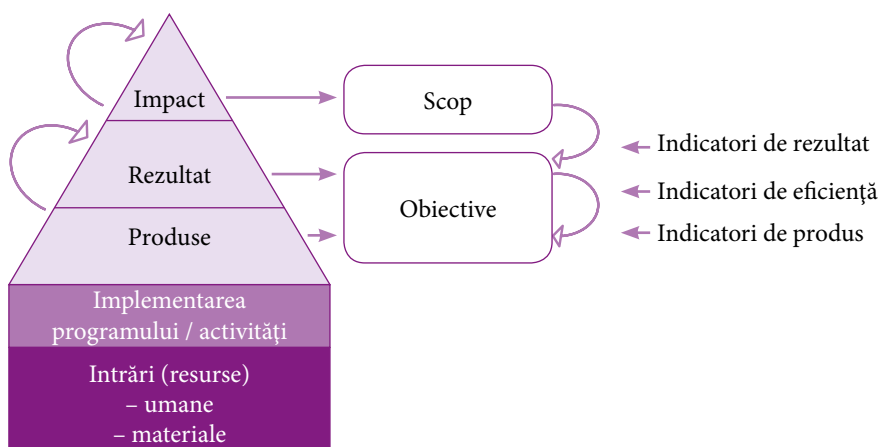
Legătura cu cadrul de politici
bugetul este structurat pe programe, care reflectă obiectivele de politici asumate în documentele de planificare strategică pe termen mediu și lung

Focalizarea pe performanță
pe lângă informația financiară, bugetul pe programe cuprinde informația nefinanciară, fiind stabilite scopul, obiectivele și indicatorii de performanță

Responsabilitatea sporită în procesul bugetar
bugetul pe programe implică responsabilitatea autorităților/instituțiilor bugetare pentru realizarea performanței asumate în procesul bugetar

Perspectiva multianuală
formatul de prezentare cuprinde informația în dinamică, incluzând rezultatele înregistrate pentru ultimii doi ani, indicatorii aprobați pentru anul în curs și estimările pentru următorii trei ani

Cadrul logic al programului

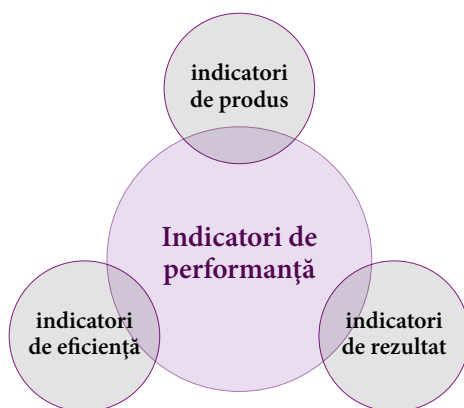

Sursă: Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 209 din 24.12.2015 „Cu privire la aprobarea Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului”.

Cerințele pentru stabilirea obiectivelor programului

Cerințe	Explicații
Racordat la scop	– Trebuie să fie legat de scopul definit și să contribuie la atingerea scopului / soluționarea problemei identificate
Specific în timp	– Trebuie să fie indicat termenul concret sau perioada pe parcursul căreia rezultatul / problema urmează a fi realizat(ă) / soluționat(ă). Pot fi stabilite pe termen mediu, cu stabilirea obiectivelor intermediare pe fiecare an
Măsurabil / verificabil	– Trebuie să ofere posibilitatea de monitorizare a progresului în realizarea obiectivului și de verificare a informației
Concis (clar)	– Trebuie formulat succint, clar și concret, din care să fie clară esența obiectivului propus
Gestionabil	– Să fie clar cine răspunde pentru rezultatul asumat. – În cazul în care realizarea obiectivului depinde de mai multe autorități, trebuie să fie clar delimitate responsabilitățile.
Realizabil	– De analizat dacă există resurse disponibile și capacități pentru realizarea obiectivului – De identificat riscurile ce pot surveni în atingerea obiectivului și măsurile de atenuare

Categorii de indicatori de performanță

Cerințe ce trebuie luate în considerare la formularea indicatorilor de performanță

să fie relevant pentru activitatea instituției și să ofere informație utilă pentru factorii de decizie și pentru public

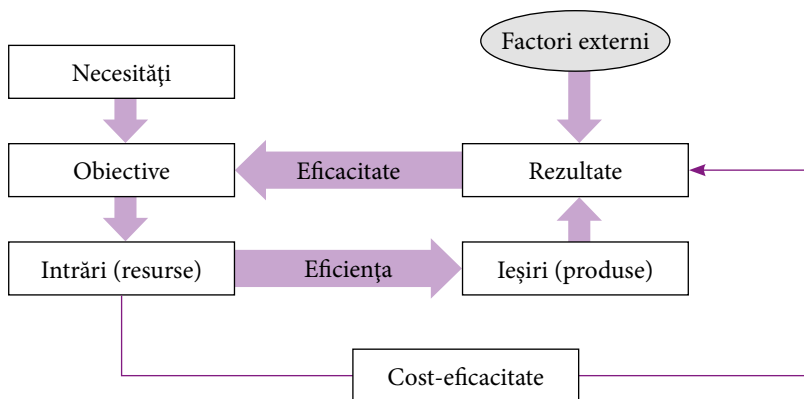
să rezulte din obiectivele stabilite, fiind focalizați pe produse sau rezultate

să fie clari și verificabili, fiind cunoscute modul de calcul și sursa de colectare a informației

să fie oportuni și comparabili în timp

să fie corelați cu costurile și resursele disponibile

Relațiile dintre indicatorii de performanță

Exemplul Austriei – provocare pentru Republica Moldova

Austria a trecut, practic, aceleași etape de reforme în cadrul procesului bugetar

Unele elemente de bugetare sunt identice și pentru Moldova

Punctul de pornire pentru BSG l-au constituit introducerea și aplicarea BBPP

B.S.G.

Bugetul de performanță

un instrument eficient de management în stabilirea priorităților și luarea deciziilor privind alocarea resurselor bugetare în funcție de rezultatele obținute

un program de activități majore, pentru care sînt definite:

- scopuri,
- obiective,
- indicatori de performanță
- resurse

prin B.P. sînt evidențiate rezultatele planificate ce trebuie atinse în urma activităților realizate de autoritățile și instituțiile publice finanțate de la buget

Elementele programului

Scopuri

un deziderat cu caracter general al rezultatelor scontate ce derivă imediat de la realizarea programelor

Obiective

declarații ale realizărilor și rezultatelor scontate, măsurabile pentru o anumită perioadă de timp, care reflectă progresul înregistrat în atingerea scopului

Descriere narativă

o prezentare care reflectă succint ce face programul respectiv

Indicatori de performanță

- de resurse;
- de produs;
- de eficiență;
- de rezultat.

Eficientizarea orientativă – costurile federale estimative pentru fiecare Sub-diviziune

Obiectivul eficientizării 1:

De ce acest obiectiv:

Cine este grupul-țintă:

Descrierea rezultatului (cum va arăta succesul):

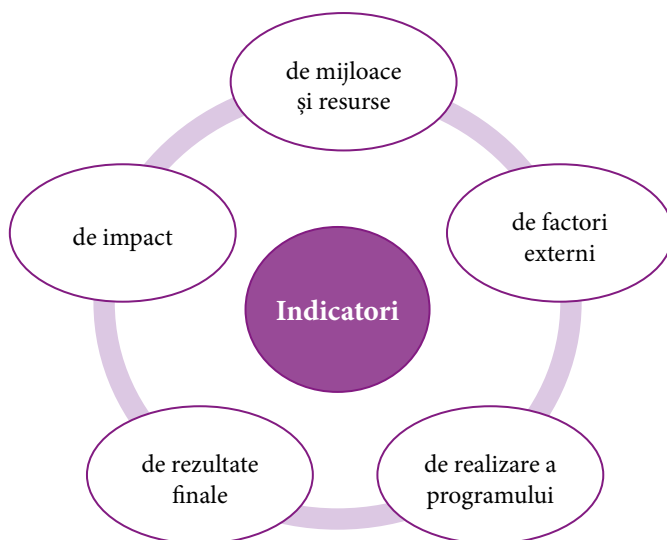
Max. 5 obiective de eficientizare pentru fiecare subdiviziune (SD).

Cel puțin 1 obiectiv al eficientizării de SD, dedus direct din obiectivul **egalității de gen**.

Scop: **Sinteză compactă** a mijloacelor financiare și a informațiilor despre eficientizare

12.3. Integrarea indicatorilor sensibili la gen în cadrul bugetării pe programe

Indicatori sensibili la dimensiunea de gen pentru programe de performanță

Exemple de indicatori de resurse

- I. Suport administrativ pentru egalitatea de gen, inclusiv experților și echipele în domeniul egalității de gen, repartizarea bugetului sensibil la gen.
- II. Volumul mijloacelor și potențialul femeilor / bărbaților la diferite niveluri, implicați în realizarea programului / proiectului (departamentele guvernamentale, ONG-uri, actori-cheie locali).
- III. Numărul de întâlniri (ședințe) pe problemele planificării și realizării comune a programului / proiectului, petrecute cu participanții locali (bărbați și femei).
- IV. Contribuția femeilor și bărbaților în ceea ce privește forța de muncă, instrumente, mijloace financiare etc.
- V. Frecventarea actorilor-cheie locali a întâlnirilor (adunărilor, reuniunilor) consacrate planificării și aplicării programului / proiectului (date prelucrate în lumina diferențelor de gen, socio-economice, de vârstă și etnice).
- VI. Nivelurile de contribuție / participare a actorilor-cheie locali la întâlniri, reuniuni privind problemele planificării și realizării comune a programului / proiectului.
- VII. Luarea în considerare a opiniilor bărbaților și femeilor-conducători.

• rezultatul fiecăreia dintre activitățile programului

• repartizarea resurselor pe etape / activități ale programului

Indicatorii de produs se referă la:

• progresele înregistrate în atingerea obiectivelor programului

• progresul în timpul implementării programului

- Acești indicatori sunt mai puțin utili decât indicatorii de impact, pentru că nu urmăresc rezultatele finale pe termen lung, și nu trebuie să substituie măsurarea lor.
- Procesul poate fi de succes, în timp ce succesul rezultatului final încă nu este garantat.

Exemple de indicatori de produs

- I. Numărul de persoane încadrați în câmpul muncii cu dezagregare pe gen.
- II. Cota-parte a femeilor incluse în delegațiile pentru efectuarea vizitelor privind schimbul de experiențe ce țin de formularea politicilor, în numărul total al persoanelor pe care le vizează politicile în cadrul instituțiilor respective, și în numărul celor implicați în programe / proiecte de instruire.
- III. Integrarea principiilor egalității de gen în diferite etape ale programului / proiectului (elaborarea strategiilor, planificare, implementare, monitorizare și evaluare);
- IV. Existența regulilor corporative / interne într-un stil „participativ”.
- V. Frecvența vizitării evenimentelor de către femei și bărbați.
- VI. Numărul femeilor și bărbaților în pozițiile-cheie de luare a deciziilor.
- VII. Dezagregarea pe gen a sumelor creditelor angajate, a nivelurilor școlarizării, numărului de vizite la clinici și creșterii sau descreșterii acestora de la începutul programului / proiectului.
- VIII. Existența componentelor de gen în planurile strategice.
- IX. Elaborarea instrucțiunilor, metodelor, materialelor didactice sensibile la dimensiunea de gen și integrarea lor în programele de studii de la toate nivelurile.

principalele schimbări în familii, organizații și societate,
la care a condus programul în perioada de desfășurare

Indicatorii de eficiență se referă la:

rezultatele ce corespund cu scopul programului

rezultatele la o etapă mai înaintată

Exemple de indicatori de eficiență

- I. Gradul de implicare a femeilor și bărbaților în elaborarea regulilor corporative / interne.
- II. Dinamica abordărilor / proceselor privind examinarea problemelor de egalitate de gen, instrumentelor / metodelor elaborate (punerea în aplicare a colectării regulate de informații dezagregate pe sex, extinderea surselor de informație, actualizarea bazei de date etc.).
- III. Dinamica sprijinului administrativ pentru egalitatea de gen, inclusiv a specialiștilor și grupurilor din domeniu (creștere / scădere a numărului).
- IV. Dinamica proceselor / mecanismelor de luare a deciziilor în cadrul organizației (cine este implicat, ce mecanisme sunt utilizate, cine ia decizii) din punct de vedere al egalității de gen.
- V. Dinamica creșterii numărului de grupuri organizate de femei și bărbați.
- VI. Rata de creștere sau scădere a numărului de membri în funcție de gen în instituții, în alte structuri / agenții.
- VII. Modificarea structurii sensibile la gen a angajaților organizației / instituției la diferite nivele de administrație.
- VIII. Schimbarea comportamentului participanților instruiți (gradul de sensibilitate de gen în colectivul / echipa programului / proiectului).

Indicatorii de impact (de rezultate definitive) se referă la:

eficacitatea pe termen lung a programului, care este determinată prin intermediul modificărilor obținute, măsurabile, ce îmbunătățesc calitatea vieții beneficiarilor, după încheierea sprijinului finanțatorilor (donatorilor)

Exemple de indicatori de impact (rezultate definitive)

- I. Gradul de satisfacție a participanților (bărbați și femei) cu activitățile programului.
- II. Crearea structurilor politice locale / regionale pentru planificarea și punerea în aplicare a strategiilor / programelor de egalitate de gen.
- III. Integrarea componentelor de gen în elaborarea strategiei de monitorizare și evaluare a programele regionale și locale.
- IV. Crearea sistemelor sensibile la dimensiunea de gen de prestare de servicii medicale, educaționale, de mediu și de altă natură.
- V. Gradul de conștientizare a problemelor de egalitate de gen, în anumite sectoare ale societății, în familie, organizații etc.
- VI. Integrarea componente de gen în misiunea / mandatul organizației, instituției, secțiilor, direcțiilor, departamentelor etc.
- VII. Posibilitățile de extindere a celor mai bune practici acumulate pentru integrarea egalității de gen în alte programe.
- VIII. Profunzimea, regularitatea și complexitatea analizei barierelor și mecanismelor socio-culturale de soluționare a problemelor de gen la diferite nivele ale societății.
- IX. Schimbarea stereotipurilor de gen existente.
- X. Înlăturarea discrepanțelor (inegalităților) de șanse între femei/fete și bărbați/băieți.

Studii de caz

INTEGRAREA DIMENSIUNII DE GEN ÎN PROGRAME DE PERFORMANȚĂ

În baza prezentărilor din tema dată și informației de mai sus, să se introducă elementele ce au sau pot avea referire la aspecte de (in)egalitate de gen:

Program	Subprograme	Activități
Dezvoltarea transporturilor	– Dezvoltarea drumurilor – Dezvoltarea transportului auto etc.	– Implementarea programelor de construcție, reparație și întreținere a drumurilor publice – Susținerea de către stat a transportului auto etc.

Program	Subprogram	Scop
Programul 64 „Dezvoltarea transporturilor”	64.02. Dezvoltarea drumurilor	Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță

Program	Scop și obiective
Programul „Dezvoltarea transporturilor”	Scopul: Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță
Subprogramul „Dezvoltarea drumurilor”	Obiectivele: – Reabilitarea drumurilor publice naționale la nivel de X% și a drumurilor locale – la nivel de Y% către anul X – Diminuarea numărului de accidente rutiere cu Y% către anul X – ???

Program / subprogram	Indicatori de performanță
Programul „Dezvoltarea transporturilor”	Indicatori de produs: – Kilometri de drum construit; – ??? – ???
Subprogramul „Dezvoltarea drumurilor”	Indicatori de eficiență: – Costul mediu de întreținere și reparație pentru 1 km de drum; – ???
Scopul: Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță	Indicatori de rezultat: – Ponderea drumurilor reabilite în raport cu lungimea totală a drumurilor; – Gradul de satisfacție al populației privind calitatea drumurilor (%); – ???
Obiectivul: – Reabilitarea drumurilor publice naționale la nivel de X% și a drumurilor locale – la nivel de Y%, către anul X – Diminuarea numărului de accidente rutiere cu X% către anul X – ???	

REZOLVARE

Program	Subprograme	Activități
Dezvoltarea transporturilor	– Dezvoltarea drumurilor – Dezvoltarea transportului auto etc.	– Implementarea programelor de construcție, reparație și întreținere a drumurilor publice – Susținerea de către stat a transportului auto etc.

Notă: În tabel, sunt evidențiate cu caractere deosebite elementele ce au (sau pot avea) referire la aspecte de (in) egalitate de gen.

Program	Subprogram	Scop
Programul 64 „Dezvoltarea transporturilor”	64.02. Dezvoltarea drumurilor	Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță

Notă: În tabel, sunt evidențiate cu caractere deosebite elementele ce au (sau pot avea) referire la aspecte de (in) egalitate de gen.

Program / subprogram	Scop și obiective
Programul „Dezvoltarea transporturilor”	<i>Scopul:</i> Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță
Subprogramul „Dezvoltarea drumurilor”	<i>Obiectivele:</i> – Reabilitarea drumurilor publice naționale la nivel de X% și a drumurilor locale – la nivel de Y% către anul X – Diminuarea numărului de accidente rutiere cu Y% către anul X – Creșterea ponderii de instituții cu menire socială asigurate cu infrastructura drumurilor cu X% către anul Y

Notă: În tabel, sunt evidențiate cu caractere deosebite elementele ce au (sau pot avea) referire la aspecte de (in) egalitate de gen.

Program / subprogram	Indicatori de performanță
Programul „Dezvoltarea transporturilor”	<i>Indicatori de produs:</i>
Subprogramul „Dezvoltarea drumurilor”	– Kilometri de drum construit; – Numărul de instituții cu menire socială asigurate cu infrastructura drumurilor – Ponderea instituțiilor cu menire socială asigurate cu infrastructura drumurilor în totalul instituțiilor cu menire socială
<i>Scopul:</i> Infrastructura drumurilor publice dezvoltată și menținută în condiții de maximă siguranță	<i>Indicatori de eficiență:</i>
<i>Obiectivul:</i>	– Costul mediu de întreținere și reparație pentru 1 km de drum; – Timpul mediu folosit pentru accesare la instituțiile cu menire socială
– Reabilitarea drumurilor publice naționale la nivel de X% și a drumurilor locale – la nivel de Y%, către anul X – Diminuarea numărului de accidente rutiere cu X% către anul X – Creșterea ponderii de instituții cu menire socială asigurate cu infrastructura drumurilor cu X% către anul Y	<i>Indicatori de rezultat:</i>
	– Ponderea drumurilor reabilite în raport cu lungimea totală a drumurilor; – Gradul de satisfacere a populației privind calitatea drumurilor (%); – Gradul de satisfacere a populației dezagregate pe sex privind asigurarea cu infrastructura drumurilor (%).

Notă: În tabel, sunt evidențiate cu caractere deosebite elementele ce au (sau pot avea) referire la aspecte de (in) egalitate de gen.

Studiu de caz pentru rezolvare

În baza prezentărilor din tema dată și a informației de mai sus, să se elaboreze scopul, obiectivul și indicatorii de performanță sensibili la gen pentru programul de performanță 88 „Învățământul public și serviciile de educație”, subprogramul 88.04. „Învățământ gimnazial” (conform Ordinului Ministerului Finanțelor privind Clasificația bugetară, nr. 208 din 24.12.2015):

Program	Subprograme	Activități
Învățământul public și serviciile de educație	– Învățământ gimnazial	– Educație gimnazială

Program	Subprogram	Scop
Programul 88 „Învățământul public și serviciile de educație”	88.04. Învățământ gimnazial	Studii gimnaziale de calitate necesare formării culturii generale și orientării spre nivelul studiilor de învățământ liceal

Program / subprogram	Scop și obiective
Programul 88 „Învățământul public și serviciile de educație”	Scopul: Abilități și competențe generale formate, specifice instruirii de calitate Obiectivele:
Subprogramul 88.04. „Învățământ gimnazial”	– Creșterea accesului la studii de calitate prin crearea către anul X a Y clase și cercuri extracurriculare – Sporirea calității instruirii prin elaborarea a Y standarde educaționale către anul X – ??? – ???

Program / subprogram	Indicatori de performanță
Programul „Învățământul public și serviciile de educație”	Indicatori de produs:
Subprogramul „Învățământ gimnazial”	– Numărul de elevi încadrați – ???
Scopul:	Indicatori de eficiență:
Învățământ gimnazial de calitate	– Cheltuieli medii pentru pregătirea unui elev – ???
Obiectivul:	Indicatori de rezultat:
– Majorarea ratei de promovare a anului cu X % către anul Y	– Rata de promovare a anului, – ???

Bibliografie

1. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, nr.181 din 25.07.2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.223-230/519 din 08.08.2014.
2. Legea privind finanțele publice locale, nr.397-XV din 16.10.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.397-399/703 din 31.12.2014.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici, nr.33 din 11.01.2007. Monitorul Oficial nr.6-9/44 din 19.01.2007.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020, nr.573 din 06.08.2013. Monitorul Oficial nr.173-176/669 din 09.08.2013.
5. Ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, nr.209 din 24.12.2015. Monitorul Oficial nr.370-376/2728 din 31.12.2015.
6. Ordinul Ministerului Finanțelor privind Clasificația bugetară, nr.208 din 24.12.2015. Monitorul Oficial nr.370-376/2727 din 31.12.2015.
7. *Bugetul sensibil la dimensiunea de gen și drepturile reproductive ale femeilor*. Pachet de resurse. UNFPA, UNIFEM. New York, 2006.
8. *Bugetele sensibile la dimensiunea de gen*. Manual pentru formatori. UNDP, Bratislava, 2005.

9. SCHMITZ Catharina, VEVERIȚĂ Eugenia, SINCHETRU Alexander. *Îmbunătățirea eficienței economice prin integrarea perspectivei de gen în procesul bugetar al Republicii Moldova „Planificarea responsabilă a bugetului din perspectiva de gen”*. Studiu de caz al eficienței bugetului prin analiza bugetului pentru educație, programelor pentru piața forței de muncă și sistemului de pensii din perspectiva de gen. 2008.
10. *Ghid practic pentru autoritățile publice locale cu privire la metodologia bugetării bazate pe programe în Moldova*. Danko Kovallova, Anna Baron, 14 martie 2014 <http://www.mf.gov.md/files/files/Despre%20minister/InstrMFP/bugetara/Proiect%20de%20ghid%20practic%20.pdf>
11. Materiale instructive International Women's Rights Action Watch – Asia-Pacific <http://www.iwraw-ap.org/>
12. Materialele seminarului regional pentru țările din ECE „Egalitatea de gen”, Moscova, Ambasada Canadei, 28 noiembrie 2003.
13. SHARP R. *Bugete pentru echitate: inițiative ale bugetelor cu aspecte de gen în cadrul bugetelor orientate spre performanță*. Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare destinat Femeilor: New York, 2003.
14. SHARP, Rhonda. *Bugetarea pentru echitate: inițiativele sensibile la dimensiunea de gen în bugetele pe programe*. New York: UNIFEM, 2003.
15. SHEFER Michael, *Instrumentele procesului bugetar municipal*, Departamentul Economie urbană, World Bank.
16. *Руководство по гендерно-чувствительным индикаторам*. Москва, «Эслан», 2001.